



WORLD LEADERSHIP ALLIANCE
CLUB DE MADRID

ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများ ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များထံမှသင်ယူခြင်း

Democratic
Transitions:
Learning from World Leaders

Edited by
Sergio Bitar &
Abraham F. Lowenthal





ဒီမိုကရေစီနှင့်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) ၏ မူပိုင်ဖြစ်သည်။

ဤစာအုပ်တွင်ဖော်ပြထားသည့် သဘောထားအမြင်များသည် International IDEA, ဥရောပသမဂ္ဂ (European Union) နှင့် Club de Madrid တို့၏ သဘောထားအမြင်များကို ကိုယ်စားပြုဖော်ပြခြင်းမရှိပါ။

မြန်မာဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသည့်စာအုပ်အတွက် နိဒါန်းနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များမှလွဲ၍ ကျန်အရေးအသားများကို International IDEA မှ ထုတ်ဝေသည့် Democratic Transitions: Conversations with World Leaders (Johns Hopkins University Press, 2015, ISBN 978-1-4214-1760-8) စာအုပ်မှ အခန်းအချို့ကို ကောက်နုတ်ပြီးတိုက်ရိုက်မြန်မာပြန်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ International IDEA က ဘာသာပြန် စာမူအရေးအသား မှန်၏။ မမှန်၏ဆိုသည်ကို စစ်ဆေးခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ မရှင်းလင်းပါက မူရင်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာစာအုပ်မူကိုသာ အတည်ယူအပ်သည်။ ဤဘာသာပြန်စာမူများတွင် စပိန် အခန်းအတွက် မြင့်သူကဘာသာပြန်ပြီး ကျန်အခန်းများကို ထူးလွင်မျိုးက ဘာသာပြန်ပါသည်။ မြန်မာပြန်စာမူကို စာပြင်နှင့်တည်းဖြတ်သူမှာ လှိုင်မြတ်ဖြစ်သည်။

International IDEA

Strömsborg, SE-103 34
Stockholm, Sweden
Tel: +46 8 698 37 00
Email: info@idea.int
Website: www.idea.int

International IDEA Myanmar

68B Sayar San Road
11201, Bahan Township
Yangon, Myanmar
Fax: +95-1-556692
Email: info-myanmar@idea.int

Club de Madrid

Palacio del Marqués de Cañete
Calle Mayor, 69, Planta 1
28013 Madrid, Spain
Tel: +34 911 548 230
Email: clubmadrid@clubmadrid.org

စာအုပ်အတွင်းပြင်ဆင်မှုနှင့် အခုံးဒီဇိုင်း- မြင့်စိုးဦး

ISBN: 978-91-7671-033-3

မာတိကာ

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှုအတွက် အမှာစာ	i
(ဗိုဟာမက် မွန်ဆက်ဖ် မာဇူကီ၊ တူနီးရှားသမ္မတနိုင်ငံသမ္မတဟောင်း)	
မြန်မာဘာသာဖြင့်ထုတ်ဝေခြင်းအတွက် အမှာစာ	v
ဟော့ဟဲ ဘာလာဒါရက်စ်၊ International IDEA Myanmar ၏ မစ်ရှင်ခေါင်းဆောင် ရိုလန်ကိုဘီးယား၊ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဥရောပသမဂ္ဂ သံအမတ်ကြီး ကလီမင့် ဝက်စ်တန်ဒရောပ်၊ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး၊ Club de Madrid	
အင်္ဂလိပ်ဘာသာတည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှုအတွက် နိဒါန်းစကား	vii
အိပ်လာတေမေး၊ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး International IDEA	
စာရေးသူ Sergio Bitar နှင့် Abraham F. Lowenthal တို့၏ အမှာစာ	xi

အခန်း-၁။ ၊ ချီလီနိုင်ငံ

ချီလီနိုင်ငံ၏ အောင်မြင်သောအသွင်ကူးပြောင်းမှု	၂
နိုင်ငံရေးရပ်တည်ချက် အပြင်းအထန်ကွဲလွဲမှုသည် တည်ငြိမ်သည့် ဒီမိုကရေစီသို့ ရေးသူ - Genaro Arriagada	
ချီလီသမ္မတ (၁၉၉၀-၉၄) ပါထရီဆီယို အဲလွင်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၁၇
သမ္မတ ပါထရီဆီယို အဲလွင်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၁၉
ချီလီသမ္မတ ရီကာဒိုလာဂိုဗ် (၂၀၀၀-၂၀၀၆) ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၃၇
သမ္မတ ရီကာဒိုလာဂိုဗ်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၃၉
ချီလီ အချိန်ပြမျဉ်း	၇၄
ချီလီအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်စာတမ်းများအညွှန်း	၈၀

အခန်း-၂။ ၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ

အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီခရီး- ပြဿနာများ၊ အလားအလာများနှင့်	၈၄
ကျန်ရှိဆဲစိန်ခေါ်မှုများ	
ရေးသူ- Bahtiar Effendy, State Islamic University Jakarta and Mutiara Pertiwi, State Islamic University Jakarta	
အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတ (၁၉၉၈-၁၉၉၉) ဘီဂျေ၊ ဟာဘီဘီ၏ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၁၀၂
ဘီဂျေ၊ဟာဘီဘီနှင့်တွေ့ဆုံခြင်း	၁၀၄

အင်ဒိုနီးရှား အချိန်ပြမျဉ်း	၁၃၁
အင်ဒိုနီးရှားအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း.....	၁၃၇

အခန်း-၃။ ။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ

ဖိလစ်ပိုင်၏ 'ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှု'၊ 'ဒုက္ခရောဂျိန်းနေသောအသွင်ကူးပြောင်းမှု'၊ ၁၄၂	
‘ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေး’။	
ရေးသူ- Mark R. Thompson, City University of Hong Kong	
ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတ (၁၉၉၂-၁၉၉၈) ဖီဒယ်လ် ဗွီ၊ ရာမိုစ်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၁၅၈
သမ္မတဖီဒယ်လ်ရာမိုနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၁၆၀
ဖိလစ်ပိုင် အချိန်ပြမျဉ်း	၁၈၇
ဖိလစ်ပိုင်အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း.....	၁၉၃

အခန်း-၄။ ။ ပိုလန်နိုင်ငံ

ပိုလန်၏အံ့မခန်းအတွေ့အကြုံ-ဆန္ဒပြပွဲများ၊ ဖိနှိပ်မှုများ၊ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ၊	၁၉၈
ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် မြေလိမ်မြေကောက်နိုင်ငံရေး	
ပိုလန်သမ္မတ (၁၉၉၅-၂၀၀၅) အာလက်ဆန်းဒါး ခွာညွှပ်စကီ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၂၁၄
သမ္မတ ခွာညွှပ်စကီနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၂၁၆
ပိုလန်ဝန်ကြီးချုပ် (၁၉၈၉-၁၉၉၁) တာဒေဝုရှ် မာဇီဗယဲ့စကီ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၂၅၃
ဝန်ကြီးချုပ် တာဒေဝုရှ် မာဇီဗယဲ့စကီနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၂၅၅
ပိုလန် အချိန်ပြမျဉ်း	၂၇၃
ပိုလန်အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း.....	၂၇၉

အခန်း-၅။ ။ စပိန်နိုင်ငံ

စပိန်နိုင်ငံ၊စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှု	၂၈၄
ရေးသူ-ချားလ်စ် ပါဝဲလ်၊ Elcano Royal Institute	
စပိန်ဝန်ကြီးချုပ် (၁၉၈၂-၁၉၉၆) ဖိလစ်ဂွန်ဇာလက်စ်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၂၉၇
စပိန်ဝန်ကြီးချုပ် ဖိလစ်ဂွန်ဇာလက်စ်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၂၉၉
စပိန် အချိန်ပြမျဉ်း	၃၃၂
စပိန်နိုင်ငံအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း	၃၃၆

အခန်း-၆။ ■ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် ၃၄၀
အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ
ရေးသူ- Georgina Waylen (နိုင်ငံရေးဘာသာရပ် အမျိုးသမီးပါမောက္ခ၊
University of Manchester)

အခန်း-၇။ ■ အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးသို့ - အနာဂတ်ကိုပုံဖော်ရန်... ၃၉၆
နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များထံမှ သင်ယူလေ့လာခြင်း။
ရေးသူ- Abraham F. Lowenthal နှင့် Sergio Bitar

International IDEA၊ Club de Madrid နှင့် ဥရောပသမဂ္ဂ (European Union) ၄၄၆
တို့အကြောင်း
စာတည်းများနှင့် ဝိုင်းတော်သားများအကြောင်း..... ၄၅၀

အာဏာရှင်စနစ်မှ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများနှင့် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေး ၄၅၄
တည်ဆောက်ခြင်းဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ သဘောတရားနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာဖွယ်ရာ
လက်ရွေးစင် (အင်္ဂလိပ်ဘာသာ) စာစုစာရင်း

အခန်း (၃)

ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ



ဖိလစ်ပိုင်၏ ‘ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှု’၊ ‘ဒုက္ခရောမြှမ်းသော အသွင် ကူးပြောင်းမှု’၊ ‘ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေး’

Mark R. Thompson ရေးသည်။

‘ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှု’သည် လွန်ခဲ့သည့်နှစ်သုံးဆယ်ဝန်းကျင်က ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် ဖာဒီနန် အီး။ မားကို့စ်၏ အာဏာရှင်စနစ်ကိုဖြုတ်ချပစ်ခဲ့သည်။ ထိုအဖြစ်အပျက်က အရှေ့တောင်အာရှမှ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံကို နိုင်ငံတကာ၏ မီးမောင်းအောက်သို့ရောက်ရှိသွားစေခဲ့သည်။ သန်းနှင့်ချီသော လူထုလူတန်းစားအလွှာအသီးသီးမှ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသားများ၏ ဆန္ဒပြမှုသည် အစိုးရစစ်တပ်၏တိုက်ခိုက်မှုကို တွန့်ဆုတ်သွားစေခဲ့သည်။ ထိုဆန္ဒပြပွဲများကို ၁၉၈၆ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၂၂ ရက်မှ ၂၅ ရက်အထိ ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိ ရုပ်သံဌာနများက တိုက်ရိုက်ထုတ်လွှင့်ခဲ့ကြသည်။ (အကြီးမားဆုံး လူထုလူဝေးကြီးစုရုံးခဲ့သည့် လမ်းမကြီးကိုအစွဲပြုခေါ်ဆိုသည့်) EDSA အမည်ဖြင့် ဖိလစ်ပိုင်တွင်လူသိများသည့် ဤဆန္ဒပြပွဲသည် အာရှတိုက်နှင့် ယင်းအလွန်ဒေသများမှ အာဏာရှင်ဆန့်ကျင်ရေး ပုန်ကန်မှုများစွာကို ဩဇာသက်ရောက်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၇-၈၈ ခုနှစ်ကာလက တောင်ကိုရီးယားတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ ၁၉၈၈ ခုနှစ်က ဗမာပြည်မှဆန္ဒပြသူများ၊ ၁၉၈၉ ခုနှစ်က တရုတ်ကျောင်းသားများစသည့် ဆန္ဒပြပြည်သူများအားလုံးသည် ဖိလစ်ပိုင်ကို နမူနာယူခဲ့ကြသည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်တုန်းက ချက်ကိုစလိုဗက်ကီးယား၏ လူထုအုံကြွမှုတွင် တော်လှန်ရေးဖခင်ဖြစ်ခဲ့ပြီး နောင်တွင် ချက်သမ္မတနိုင်ငံ၏ သမ္မတဖြစ်လာသူ ပေးကလက်ပ် ဟာဗဲလ်က ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသို့လာရောက်ခဲ့စဉ်က ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှုသည် ၎င်းနှင့် အရှေ့ဥရောပရှိ အတိုက်အခံများကို နှိုးဆော်တိုက်တွန်းမှုဖြစ်စေခဲ့သည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။ ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှုသည် ဦးမညွတ်သည့် အာဏာရှင်စနစ်တစ်ခုကို ပြိုလဲစေခဲ့သည့် ပြည်သူများ၏ သူ့အလိုလိုဖြစ်လာသော ငြိမ်းချမ်းသည့်တော်လှန်ရေး ပြယုဂ်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ တောင်အမေရိကနှင့် ဥရောပတောင်ပိုင်းနိုင်ငံများ၏ ဥပမာများကိုသာ အစပိုင်းတွင် အဓိကထားခဲ့သည့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေးဘာသာရပ်၏ အလေးထားတင်ပြမှုဖြစ် သည့် အစိုးရအဖွဲ့မှ သဘောထားပျော့ပြောင်းသူများနှင့် အတိုက်အခံဘက်မှ သဘောထားမူတူသူများကြား သဘောတူညီချက်ဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း၏ အရေးပါမှုကိုလည်း ဖိလစ်ပိုင်လူထု အုံကြွမှုက စိန်ခေါ်မှုဖြစ်နေသည်။ လူထုမကြိုက်သော အာဏာရှင်ကို အကြမ်းဖက်တော်လှန်ရေး မလုပ်ဘဲ ဖြုတ်ချနိုင်ကြောင်း ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှုက ပြခဲ့သည်။

အာဏာရှင်ဖြစ်လာသော်လည်း မားကို့စ်သည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံသမ္မတအဖြစ် အာဏာရယူခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ (၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် သမ္မတအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည်။ အငြင်းပွားဖွယ်ရလဒ်ဖြင့် ၁၉၆၉ ခုနှစ်တွင် ထပ်မံရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည်။

သူ၏ ဒုတိယသမ္မတသက်တမ်းမကုန်မီ ၁၉၇၂ ခုနှစ် စက်တင်ဘာတွင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးပြဌာန်း လိုက်ခြင်းသည် အာရှဒေသတွင် သမန်အရှည်ဆုံး ရွေးကောက်ပွဲအစဉ်အလာတစ်ခုကို အဆုံး သတ်သွားစေသည်။ စပိန်လက်အောက်ခံကိုလိုနီကာလ ၁၉ ရာစုနှောင်းပိုင်းတွင် ဒေသဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများကို ဖိလစ်ပိုင်တွင်ကျင်းပသည်။ ပထမဖိလစ်ပိုင်သမ္မတနိုင်ငံ (၁၈၉၉-၁၉၀၁) ကာလတွင် တိုတောင်းသည့်လွတ်လပ်ရေးခေတ်အတွင်း သမ္မတတစ်ဦးနှင့် လွှတ်တော်တစ်ရပ် တို့ရှိခဲ့သည်။ဖိလစ်ပိုင်ကို အမေရိကန်တို့သိမ်းပိုက်ပြီး များမကြာမီ ပြည်လုံးကျွတ်လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲများ ၁၉၀၇ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပသည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲသည် အများနှင့်မတူ ထူးဆန်းသော 'ကိုလိုနီဒီမိုကရေစီ' အတွေ့အကြုံကို စတင်စေခဲ့သည်။ ဂျပန်ကျူးကျော်မှု (၁၉၄၂-၄၅) ကာလမှလွဲ၍ ပုံမှန်ရွေးကောက်ပွဲများကို ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ဖိလစ်ပိုင်လွတ်လပ်ရေး ရသည်အထိ ပုံမှန်ကျင်းပခဲ့သည်။ ၁၉၃၅ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ကတည်ထောင်လိုက်သည့် ဖိလစ်ပိုင်နေသဟာယနိုင်ငံသည် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ဖြင့်ဥပဒေပြုသည့် ကွန်ဂရက်နှင့် သမ္မတ တစ်ဦးတို့ကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရသည့်စနစ်ရှိခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အလွန် လွတ်လပ် ရေးကာလတွင် လေးနှစ်တစ်ကြိမ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပပြီး နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပခဲ့သည်။ အဓိကပါတီကြီးနှစ်ခုဖြစ်သည့် Nacionalistas နှင့် လစ်ဘရယ်ပါတီတို့သည် (တခါတရံတွင် အကြမ်းဖက်ပြီး ငွေကြေးကုန်ကျမှုများသည့်) တရားမျှတသောရွေးကောက်ပွဲတွင် နိုင်ငံရေးအာဏာရရန် ပြိုင်ခဲ့ရသည်။ သမ္မတများကို ထို ပါတီနှစ်ခုမှအလှည့်ကျဆိုသလိုရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံခဲ့ရသည်။ သို့သော်ပါတီနှစ်ခုစလုံးက အင်အားနည်းကြသည့်အပြင် လက်သင့်ရာစားတော်ခေါ်မှုများပြားပြီး ရှင်းလင်းပြတ်သားသော ရပ်တည်ချက်များမရှိကြပေ။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် အချိန်ကပ်နေသည့်ကာလမှာပင် နိုင်ငံ ရေးသမားများဘက်ပြောင်းတတ်ကြသည်။ မားကိုစ်က စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကြေညာလိုက်ပြီးနောက် ဖိလစ်ပိုင်သည် 'အပေါ်ယံ ပန်းပြထားသော တစ်စုံတစ်ရာပွဲနေသည့် ဒီမိုကရေစီ' ဖြစ်သည်ဟု ရေးသား ဖော်ပြခဲ့သည်။

စစ်အုပ်ချုပ်ရေး၏သက်ရောက်မှု

ဖိလစ်ပိုင်တွင် စီးပွားရေး 'ဦးမော့' လာစေရန်ကြိုးပမ်းနေသည့်ကာလတွင်ပင် အာဏာရှင် အုပ်ချုပ်ရေး ပေါ်ထွန်းလာခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၇၂ ခုနှစ်တွင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကြေညာခဲ့သည့်

တောင်ကိုရီးယား အာဏာရှင်ပတ်ချုံ့ဟီးကဲ့သို့ပင် မားကွိုင်ကလည်း စီးပွားရေးလျင်မြန်စွာတိုးတက်စေမည်ဟု ကတိပြုခဲ့သည်။ စီးပွားရေးတိုးတက်စေရန် ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်များနှောင်းပိုင်းတွင် ပျက်စီးသွားခဲ့သည့် 'ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး'ကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရမည်ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်များတွင် (Huks ဟုခေါ်ကြသည့်) ကွန်မြူနစ်များဦးဆောင်သည့် လက်နက်ကိုင်ပုန်ကန်မှုကျဆင်းသွားပြီးနောက် မော်ဝါဒကိုဦးထိပ်ပန်သည့် ဖိလစ်ပိုင် ကွန်မြူနစ်ပါတီ (CPP) ကို ယင်း၏လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဖြစ်သည့် ပြည်သူ့တပ်မတော်သစ် (NPA) နှင့်အတူ ဖွဲ့စည်းလိုက်သည်။ ထို့နောက် နိုင်ငံအစွန်အဖျားဒေသ ကျေးလက်များတွင် ပျောက်ကျားစစ် စတင်ဆင်နွှဲခဲ့သည်။ မြို့တော် မနီလာတွင် (CPP) နှင့်အဆက်အသွယ်ရှိသူအချို့ပါဝင်သည့် ကျောင်းသားတော်လှန်ရေးသမားများက အစိုးရဆန့်ကျင်ရေး အကြမ်းဖက်ဆန္ဒပြပွဲများတွင် ပါဝင်လာခဲ့ကြသည်။ ၁၉၇၀ တစ်ဝိုက်က နာမည်အကျော်ကြားဆုံး ဆန္ဒပြပွဲများကို 'နှစ်ဦးမုန်တိုင်း'ဟုခေါ်ကြသည်။ လူနည်းစုမွတ်ဆလင်များပေါများသည့် နိုင်ငံအနောက်တောင်ပိုင်းတွင် မိုရိုအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦး (MNLF) ကဦးဆောင်သည့် မွတ်ဆလင်ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှု စတင်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကြေညာလိုက်ပြီးနောက် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော (လူသိနည်းသော်လည်း) ပြင်းထန်သည့် မင်ဒါနာအိုဒေသစစ်ပွဲတွင် လူ ၁၀၀၀၀၀ နီးပါးအသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ဖိလစ်ပိုင်စစ်တပ်က အကြီးစား ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုနှင့် လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှုနှိမ်နင်းရေး ကြောက်မက်ဖွယ်စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှု လုပ်ဆောင်မှုကို ၁၉၇၆ ခုနှစ်က အငြင်းပွားဖွယ် ထရီပိုလိုသဘောတူညီချက်အရ ယာယီအပစ်အခတ်ရပ်စဲမှုမတိုင်မီ အထိဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ CPP-NPA ကိုမြို့ပြဒေသများမှ တိုက်ထုတ်ခံခဲ့ရပြီး ကျေးလက်ဒေသများတွင် ထိုးစစ်ဆင်ခံနေရသည့်အနေအထားသို့ရောက်ရှိသွားစေခဲ့သည်။

လိုပက်ဖ်ညီအစ်ကိုများ (မားကွိုင်နှင့်ခပ်တန်းတန်းဆက်ဆံရေးရှိသည့် ဖိလစ်ပိုင် ဒုဿမ္မတ ဖာနန်ဒို လိုပက်ဖ်နှင့် ဖိလစ်ပိုင်၏အချမ်းသာဆုံး သူကြွယ်သူဌေးတစ်ဦးဖြစ်သည့် ယူဂျီနီယို လိုပက်ဖ်) က ဦးဆောင်သည့် တစ်ခုတည်းသောအုပ်စုအဖြစ်ကြီးစိုးနေသည့် ဖိလစ်ပိုင်လူနည်းစုအာဏာအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်မှ မြေရှင်အထက်တန်းလွှာ ပြိုင်ဘက်များကို မားကွိုင်က အင်အားနည်းအောင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဤအတိုက်အခံအီလစ်လူတန်းစားထဲတွင် (ဂျပန်သိမ်း ပိုက်ထားသည့်ကာလတွင် ဒုတိယဿမ္မတဖြစ်ခဲ့သူ) နာမည်ကျော်နိုင်ငံရေးသမားနှင့် ကိုရာဇွန် ကိုဂျူယန်ကို အကွီနို တို့၏သား ဘင်နစ်နိုအက်စ်အကွီနိုလည်းပါဝင်သည်။ ကိုရာဇွန်အကွီနိုသည် ဖိလစ်ပိုင်၏ အကြီးဆုံးကြံစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများထဲက တစ်ခုကိုအမွေရခဲ့သူဖြစ်သည်။ အတိုက်အခံလူငယ်အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဖြစ်သော ဘင်နစ်နို အကွီနိုသည် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးမတိုင်မီက မားကွိုင်ကို အဝေဖန်ဆုံးသူအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလတွင် အကွီနိုနှင့် အခြားထင်ရှားသည့်အတိုက်အခံနိုင်ငံရေးသမားများ ထိန်းသိမ်းထောင်ချခံခဲ့ရသည်။ လိုပက်ဖ်ညီအစ်ကိုများအပါအဝင် လူနည်းစုအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ထဲမှ ပြိုင်ဘက်များစွာထံမှ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို မားကွိုင်ကသိမ်းယူခဲ့သည်။ ကျန်နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် စီးပွား

ရေးလုပ်ငန်းရှင်ကြီးများက အာဏာရှင်စနစ်ကိုဆန့်ကျင်နေခြင်းထက် မားကို့စ်နှင့်ပူးပေါင်းခြင်းက ပိုကောင်းမည်ဟု မရေးမနှောင်းပင်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။

မားကို့စ်၏ အာဏာရှင်အစိုးရလက်ထက် အစောပိုင်းနှစ်များတွင် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသည် စီးပွားရေးတိုးတက်မှုများ လျင်မြန်ခဲ့သည်။ မားကို့စ်က နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကိုအားပေးသဖြင့် ပို့ကုန်များဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့သည်။ တတ်သိပညာရှင်များက စီးပွားရေးတည်ငြိမ်အောင်လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြပြီး အကြီးစားအခြေခံအဆောက်အအုံများတည်ဆောက်ရေးကို တွန်းအားပေးကာ အကြီးစားစက်မှုလုပ်ငန်းစီမံကိန်း ၁၁ ခုကိုရေးဆွဲခဲ့ကြသည်။ ထိုစီမံကိန်းများသည် ဖိလစ်ပိုင်ကို ခေတ်မီစက်မှုနိုင်ငံထူထောင်ရေးကိုတွန်းအားပေးရန်နှင့် အာရှစီးပွားရေး၏ နောက်ထပ် 'ကျား' တစ်ကောင်ဖြစ်လာရန် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲခဲ့သည့် စီမံကိန်းများဖြစ်သည်။ အလွန်လိုအပ်နေပြီး အချိန်နှောင်းမှလုပ်သည့် မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများ စတင်သည်။ ရည်ရွယ်ချက်ကြီးမားသည့် အထက်ပါလုပ်ငန်းတာဝန်များအတွက် သုံးစွဲရန် ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် ရေနံဈေးနှုန်းများ တက်လာပြီးနောက် ရေနံတင်ပို့မှုမှရသည့်အခါလာများရှိနေသည့် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များမှ ချေးငွေများကို မားကို့စ်က ဖောချင်းသောချင်းချေးငွားခဲ့သည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဖိလစ်ပိုင်၏ ကြွေးမြီသည် ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ကန်ဒေါ်လာ ၃ ဒသမ ၈ ဘီလီယံရှိရာမှ ၁၉၈၀ ပြည့် နှစ်အရောက်တွင် ကန်ဒေါ်လာ ၁၂ ဒသမ ၂ ဘီလီယံရှိလာခဲ့သည်။

မားကို့စ်သည် ၎င်းနှင့် တစ်တန်းတစားတည်းရှိနေသည့် တောင်ကိုရီးယား အာဏာရှင်ပတ်ချိုဟီးကဲ့သို့ 'ဖွံ့ဖြိုးရေးသမား အာဏာရှင်' မဟုတ်ကြောင်း များမကြာမီထင်ရှားလာတော့သည်။ အမျိုးသားရေးဝါဒီ စစ်သားမဟုတ်ဘဲ ရှေ့နေနိုင်ငံရေးသမားဖြစ်သည့် မားကို့စ်သည် သူ၏သစ္စာခံများနှင့် မကင်းသူဖြစ်သည်။ သူ့အစိုးရအဖွဲ့မှ တတ်သိပညာရှင်များထက် သူ့ကို သစ္စာခံသူများအား မားကို့စ်က မျက်နှာလိုက်ခဲ့သည်။ အကြီးစားကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများ (chaebols) ကို တောင်ကိုရီးယား အစိုးရ၏ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အပံ့ပေးစဉ်က ပတ်ချိုဟီးအလေးထား တိုက်တွန်းခဲ့သလို မားကို့စ်ကလည်း နိုင်ငံတော်-စီးပွားရေးလုပ်ငန်း အနီးကပ်ဆက်ဆံရေးရှိနေသည့်တိုင် တိုင်းပြည်၏ပို့ကုန်တင်ပို့မှုအခြေအနေကောင်းမွန်စေရန် ခိုင်မာသော စွမ်းဆောင်မှုစံချိန်စံညွှန်းသတ်မှတ်ရမည့်အစား သူ၏မိသားစုနှင့်မိတ်ဆွေများ (ခရိုနီများ) ကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၏ ကြီးများကျယ်ပြန့်သော ကဏ္ဍများကို အချိုးကျခွဲဝေပေးခဲ့သည်။ မားကို့စ်၏ ခရိုနီအများစုသည် မလုပ်တတ်မကိုင်တတ် အရင်းရှင်များဖြစ် ကြောင်းသိသာလာပြီး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို စီမံခန့်ခွဲမှုလွှဲမှားကာ ကြွေးမြီများစုပုံလာကြသည်။ မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးရပ်တန့်သွားပြီး ကြံ့ခိုင်အုန်းစိုက်ပျိုးသူများစွာသည် လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းရှင်များကြောင့် ဆင်းရဲမွဲတေသွားခဲ့သည်။ ၁၉၈၁ ခုနှစ်တွင် ဘဏ္ဍာရေးလုပ်ငန်းရှင် ဒေဝီဒီးက ကြွေးဆုံး ပီဆိုငွေ သန်း ၇၀၀ ဖြင့် ထွက်ပြေးသွားခဲ့ခြင်းသည် ခရိုနီကြီးစိုးသည့်စီးပွားရေး၏ ယိမ်းယိုင်နေသော အခြေအနေကိုလှစ်ဟပြလိုက်သည်။ မားကို့စ်အစိုးရ၏ မဟာပြိုကွဲမှုကြီးအစပြုပြီဟု ဆိုနိုင်သည်။

အင်္ဂလိပ်လိုက်ကြံခြင်းနှင့် အတိုက်အခံများတိုးပွားလာခြင်း

၁၉၈၃ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ပြည်ပတွင်တိမ်းရှောင်နေရာမှ ပြန်လာရန်ကြိုးစားခဲ့သည့် အတိုက်အခံခေါင်းဆောင် ဘင်နစ်နို အင်္ဂလိပ်သည် မနီလာလေဆိပ်တွင် လုပ်ကြံခံလိုက်ရခြင်း သည် စီးပွားရေးကျဆင်းမှုကို ဘဏ္ဍာရေးပျက်ကပ်အဖြစ်သို့ လုံးလုံးလျားလျား ဆိုက်ရောက် သွားစေခဲ့သည်။ (နောင် ၂၅ နှစ်အကြာတွင် ဂရိနိုင်ငံတွင် ကြုံခဲ့ရသလို) ဖိလစ်ပိုင်ဗဟိုဘဏ်က တိုင်းပြည်၏ဘဏ္ဍာရေးအစီရင်ခံစာများကို လိမ်လည်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်ဟူသော ဖွင့်ချမှုများက ပြည်ပအရင်းနှီးများ အခြားနိုင်ငံများသို့ စီးထွက်သွားစေခဲ့ပြီး၊ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသုံး ပီဆိုငွေတန်ဖိုး ထိုးကျသွားစေခဲ့ပြီး ငွေကြေးဖောင်းပွမှု အမြင့်ဆုံးသို့ရောက်ရှိသွားစေခဲ့သည်။ အစိုးရက ကြွေးမြီပေးဆပ်ရန် ကာလရွှေ့ဆိုင်းခွင့်ကို တောင်းခံခဲ့ရသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဖိလစ်ပိုင်၏ နိုင်ငံခြားကြွေးမြီသည် ကန်ဒေါ်လာ ၂၅ ဘီလီယံဖြစ်လာသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာငွေကြေးရန် ပုံငွေအဖွဲ့က ဘဏ္ဍာရေးအကူအညီနှင့်အပေးအယူလုပ်သည့်အနေဖြင့် အစိုးရအသုံးစရိတ်ခြီး ခြံချွေတာရေးအစီအမံကို ဖိလစ်ပိုင်အစိုးရအား မဖြစ်မနေလက်ခံစေခဲ့ရသည်။ ရလဒ်မှာ စီးပွား ရေးအလွန်အမင်းကျုံ့သွားခြင်းဖြစ်ပြီး နှစ်နှစ်တာအတွင်း ဖိလစ်ပိုင်၏ ဂျီဒီပီ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားသည်။

အင်္ဂလိပ်၏ဈာပနကို လိုက်ပါပို့ဆောင်သည့် အသုဘပို့ဆောင်သူ ၂ သန်းနီးပါးပါဝင်သော လူတန်းရှည်ကြီးဖြင့် စတင်ခဲ့သည့် အစိုးရဆန့်ကျင်ရေးဆန္ဒပြမှုများက တိုးပွားလာခဲ့သည်။ ၁၉၈၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလလယ်တွင် မာကာဟီအရပ်ရှိ မက်ထရိုမနီလာ စီးပွားရေးခရိုင်၌ အနောက်တိုင်းဝတ်စုံကို ကောင်းစွာဝတ်ဆင်ထားသော ရုံးဝန်ထမ်း ၁၀၀၀၀၀ ပါသည့် ပထမဆုံး ဆန္ဒပြပွဲက မားကို့စ်အစိုးရကို စီးပွားရေးသမားအသိုင်းအဝိုင်းက မကျေနပ်မှုကို အချက်ပြလိုက် ခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ချိန်က မားကို့စ်ကိုထောက်ခံခဲ့သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများသည် ခရိုနီ စနစ်ကြီးထွားလာခြင်းနှင့်အတူ ၎င်းကိုဆန့်ကျင်လာကြပြီး အင်္ဂလိပ်လိုက်ကြံခြင်းနောက် ကြီးမား သည့် ဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်းဖြစ်ပေါ်လာပြီးနောက်တွင် ရန်လိုမုန်းတီးမှုကို ဖုံးကွယ်မထား တော့ပေ။ မနီလာ ဂိုဏ်းအုပ်ဘုန်းတော်ကြီး ရှင်အိုင်မီကာဒီနယ်ဆင်း ဦးဆောင်သည့် ကက်သိုလစ်ဘုန်းတော်ကြီးများနှင့် ဦးဆောင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များက အနီးကပ်လက်တွဲ လာကြသည်။ အာဏာရှင်အစိုးရနှင့် 'အလေးအနက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု'ကို ကက်သိုလစ် ကျောင်းတော်က စွန့်လွှတ်လိုက်ပြီးနောက် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ဝေဖန်လာခြင်းကြောင့် ဘုန်းတော်ကြီး ရှင်အိုင်မီသည် ထင်ရှားလာခဲ့သည်။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေး မတိုင်မီက မားကို့စ် အားဆန့်ကျင်ခဲ့ကြသည့် နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် ဘုန်းတော်ကြီးများ ပေါင်း စည်းသွားခဲ့ပြီး လူလတ်တန်းစားတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက ဦးဆောင်သည့် 'အရေးတော်ပုံကို ရှေ့ရှုသည့်' အဖွဲ့များကိုစတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသမီးအုပ်စုများတွင် နိုင်ငံရေးအမြင်မျှတ သူများနှင့် လက်ဝဲတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကြား နိုင်ငံရေးလမ်းစဉ်ရပ်တည်ချက် ကွဲပြားမှုများ

ရှိသည့်တိုင် ဆန္ဒပြပွဲများတွင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့များရှေ့တန်းမှပါဝင်ခဲ့သည်။ CPP ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် (စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလ အစောပိုင်းတွင် အပြင်းအထန်ဖိနှိပ်သည့်ကြားမှ ရပ်တည်နိုင်ခဲ့သည့်) 'လူထုအဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း ကျေးလက်တိုက်ခိုက်ရေးသမားများနှင့် မြို့ပြတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၏ အခြေစိုက်ရာအဖွဲ့အစည်းများ အဖြစ်တိုးပွားလာခဲ့သည်။ အင်္ကျီနီလုပ်ကြံခံရပြီးနောက်တွင် အစိုးရ၏ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုကို ပရိယာယ်ဖြင့် ကျော်လွှားနိုင်သည့် ပုံနှိပ်နှင့်ရေဒီယိုမီဒီယာများပေါ်လာသည်။ ဖိလစ်ပိုင်ရှိ အမေရိကန်၏ စစ်အခြေစိုက်စခန်းနှစ်ခုနှင့် မားကွိုစ်၏ကွန်မြူနစ်ဆန့်ကျင်ရေးရပ်တည်ချက်တို့ကြောင့် တစ်ချိန်က မားကွိုစ်ကို အခိုင်အမာထောက်ခံခဲ့သည့် အမေရိကန်အစိုးရကပင် မားကွိုစ်အစိုးရနှင့် ခပ်ကင်းကင်းနေလာခဲ့သည်။

‘ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲ’ နှင့် မားကွိုစ်ကျဆုံးခန်း

(သာကေအားဖြင့် ဘရာဇီးကဲ့သို့ တောင်အမေရိကတိုက်မှ ပိုပြီးစနစ်တကျကျင့်သားရထားသည့် စစ်အစိုးရများ၏ ခေါင်းဆောင်များလို) ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုကိုလည်း စီစဉ်ခြင်းမရှိသလို ရာထူးမှလည်း မားကွိုစ်ကနုတ်ထွက်လိုခြင်းမရှိသဖြင့် အတိုက်အခံက မဟာဗျူဟာသစ်ကိုစတင်သည်။ ကက်သိုလစ်ကျောင်းတော်နှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများက ထောက်ခံသည့် နိုင်ငံရေးသမားများပါဝင်သည့် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့က မားကွိုစ်၏ ရွေးကောက်ပွဲအဆက်ဆက် မသမာမှုမှတ်တမ်းရှိနေသည့်ကြားမှ ၁၉၈၄ ခုနှစ် လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများတွင်ဝင်ပြိုင်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများစွာ မဲခိုးခံရသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရ အတိုက်အခံကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ အံ့သြဖွယ်များပြားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်တွင် ၎င်းတို့သည် လူနည်းစုဖြစ်၍ အာဏာအကန့်အသတ် ရှိသော်လည်း စိတ်ဓာတ်ရေးရာ တက်ကြွမှုရရှိသွားခဲ့ကြသည်။ အခြားအုပ်စုတစ်ခုက ရွေးကောက်ပွဲများကို သပိတ်မှောက်ခဲ့ကြပြီး 'အရေးတော်ပုံရှေ့ရှုသည့်အဖွဲ့များ'ကို စည်းလုံးမှုရရန်ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ လီနစ်ဝါဒီပုံစံ 'လမ်းပေါ်ကလွှတ်တော်' ခေါင်းဆောင်မှုကို ကွန်မြူနစ်များကအပူတပြင်းကြိုးပမ်းလာခြင်းကြောင့် အတိုက်အခံအုပ်စုများပေါင်းစည်းရန်ကြိုးပမ်းမှုသည် ၁၉၈၅ ခုနှစ် အလယ်ပိုင်းတွင် အကျဘက်ရောက်လာခဲ့သည်။ ထို့နောက် ကွန်မြူနစ်မဟုတ်သည့် အတိုက်အခံအင်အားစုများနှင့် ကွန်မြူနစ်တို့ကြား အကွဲအပြဲသို့ဦးတည်သွားခဲ့သည်။ အမေရိကန်ဖိအားနှင့် တိုင်းပြည်၏စီးပွားရေးအခြေအနေများ ဆက်တိုက်ဆိုးရွားလာခြင်းကြောင့် မားကွိုစ် ၁၉၈၆ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပမည်ဟုကြေညာလိုက်ရာ (ကွန်မြူနစ်များမှလွဲပြီး) နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အတိုက်အခံအုပ်စုကြီးများအားလုံးက ဝင်ပြိုင်ရန်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ အတိုက်အခံသည် ပါတီများကြား၊ ပါတီညွန့်ပေါင်းများ၊ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကြား စိတ်ဝမ်းကွဲနေကြခြင်းကြောင့် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အတိုက်အခံများ နောက်ကောက်ကျသွားခဲ့သည်။ (ထိုစဉ်က အင်အားအကြီးဆုံး အတိုက်အခံအဖွဲ့ကို အင်္ကျီနီ၏ နောင်တစ်ချိန်

ဒုတိယ သမ္မတလောင်းဖြစ်လာမည့် ဆာဘာဒို ခွိုင်း လော်ရာကဦးဆောင်ခဲ့သည်။) ကက်သိုလစ် ကျောင်းတော်နှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများက အတိုက်အခံတို့ ညီညွတ်ကြရန် တောင်းဆိုခဲ့ ကြပြီးနောက် (ဘင်နစ်နို အကွီနို၏ ကျန်ရစ်သူဇနီး) ကိုရာဇန် (ကိုရီ) စီ၊ အကွီနို သည် နိုင်ငံရေး အတွေ့အကြုံမရှိသော်လည်း သမ္မတလောင်းအဖြစ် ရွေးချယ်ခံရသည်။ သူမခင်ပွန်း၏ 'တရားမျှ တမှုနှင့် ဒီမိုကရေစီအရေးတိုက်ပွဲ'ကို ဆက်တိုက်ရန် ကတိပြုသည့် 'သာမန်အိမ်ရှင်မ' တစ်ဦး အဖြစ် 'လူထု၏ တန်ဖိုးထားလေးစားမှု' ကိုရရှိခဲ့သဖြင့် သမ္မတလောင်းအဖြစ် ရွေးချယ်ခံခဲ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ အာရှဒေသရှိ မျိုးရိုးအစဉ်အလာအရ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်လာသည့် (ဗမာပြည်မှ အောင်ဆန်းစုကြည်၊ အင်ဒိုနီးရှားမှ မီဂါဝတီ ဆူကာ နိပူထရီကဲ့သို့) ၎င်းတို့၏ 'အာဇာနည်' ဖခင် များ သို့မဟုတ် ခင်ပွန်းများ၏ ဩဇာတိက္ကမကို အမွေခံခဲ့ရသည့် ခေါင်းဆောင်များကဲ့သို့ပင် ကိုရီကိုလည်း ကိုယ်ကျိုးစီးပွားမကြည့်သည့် နိုင်ငံရေးသမားအဖြစ် မြင်ကြသည်။ ကိုရီသည် ၎င်း၏ ပြိုင်ဘက်အမျိုးသား နိုင်ငံရေးသမားများလို မက်ဒီယာဗယ်လီဆန်သော(ကောက်ကျစ် ဉာဏ်များသော) နိုင်ငံရေးတိုက်ပွဲများထဲတွင် ပိတ်မိခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ တိုင်းပြည်တစ်ဝန်းရှိ သူမ၏ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုဟော ပြောပွဲများသို့ ပြည်သူသန်းပေါင်းများစွာ တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ အစိုးရကထောက်ပံ့သည့် ကြေးစားလူမိုက်များကို စတင်အာခံဆန့်ကျင်လာကြသည်။ မဲပေး သည့်နေ့တွင် တမင်သက်သက်နောင့်နေးကြန်ကြာအောင်လုပ်ဆောင်မှုများကြားမှ မဲပေးရန် နာရီပေါင်းများစွာ စောင့်ဆိုင်းခဲ့ကြရသည်။ လုပ်အားပေးရာပေါင်းများစွာ စည်းရုံးလှုပ်ရှားခဲ့ သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများကထောက်ပံ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အုပ်စုဖြစ်သော National Citizens' Movement for Free Elections နှင့် ကက်သိုလစ် ကျောင်းတော်၊ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းအုပ်စုများက မဲပေးမှုကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ခဲ့ကြပြီး လွတ်လပ်သော မဲရလဒ်ရေတွက်မှုက အကွီနိုကိုအနိုင်ရကြောင်းဖော်ပြခဲ့သည်။ အတင့်ရသည့် မားကို့စ်၏ နောက်ဆုံးမဲရလဒ်များကို ထိန်းချုပ်ကြိုးကိုင်မှုများက မဲခိုးခံရသည့် မဲဆန္ဒရှင်များကို နာကျည်းခံပြင်းသွားစေခဲ့သည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲကျင်းပချိန်တွင်မူ မဲဆန္ဒရှင်များသည် အစိုးရ ကိုဆန့်ကျင်ပြီး လွယ်ကူစွာစည်းရုံးလှုပ်ရှားနိုင်ပြီဖြစ်သည်။

မားကို့စ်ကိုဖြုတ်ချခဲ့သည့် ပြည်သူ့အာဏာတော်လှန်ရေးသည် စစ်တပ်ကို မားကို့စ်၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးလွှမ်းမိုးမှုကြောင့် အမျက်ထွက်ခဲ့ကြသည့် စစ်ဘက်တော်လှန်ပုန်ကန်သူများ၏ မအောင်မြင်သော အာဏာသိမ်းရန်ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ (မားကို့စ် သည်၎င်း၏ဝမ်းကွဲညီအစ်ကိုနှင့်ယာဉ်မောင်းဖြစ်သူဖာဘီယန်ဗာကိုလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ စစ်ဦးစီးချုပ်အဖြစ် ရာထူးတိုးမြှင့်ခဲ့သည်။) အစိုးရဘက်တော်သား စစ်သားများနှင့် သံချပ်ကာ ကားများ၏ခြေမှုန်းမှုနှင့်ရင်ဆိုင်လာရသည့် မနီလာမြို့တော်နေ လူထောင်ပေါင်းများစွာသည် ကက်သိုလစ်ကျောင်းတော်နှင့် အရေးတော်ပုံရှေ့သည့်အဖွဲ့များ၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် တပ်တွင်း ပုန်ကန်ထကြွသူများ (RAM) နှင့် ပေါင်းစည်းမိသွားခဲ့သည်။ အတိုက်အခံနိုင်ငံရေးသမားများကို မားကို့စ်အဖွဲ့မှ ဘက်ပြောင်းလာသူ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး ဂျူအန် ပွန်စီ အန်ရီးလ်၊ ဖိလစ်ပိုင်ရဲ

တပ်ဖွဲ့အကြီးအကဲနှင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ ဒုတိယစစ်စီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဖီဒယ်လ် ဗီ၊ ရာမိုဗ်တို့ကဦးဆောင်ခဲ့သည်။ ဖီဒယ်လ်ရာမိုဗ်သည် မားကွိုဗ်ခေတ်လွန် ဒုတိယမြောက်သမ္မတ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ လေးရက်ကြာမတိုးသာမဆုတ်သာဖြစ်ခဲ့ပြီးနောက် ရာထူးမှဖိလစ်ပိုင်သမ္မတ ဆင်းသွားနိုင်ရန် အမေရိကန်၏ ပူးပေါင်းကြံစည်ရန်ကြိုးပမ်းမှုတွင် နောက်ဆုံးလုပ်ရပ်အဖြစ် အမေရိကန်ကပေးအပ်သည့် ရဟတ်ယာဉ်များဖြင့် မားကွိုဗ်သည် ဖိလစ်ပိုင်မှထွက်ပြေးသွားခဲ့ သည်။ (နောက်ပိုင်းတွင် ၎င်းကိုအမေရိကန်တို့က အတင်းအကျပ်ခေါ်ဆောင်သွားခဲ့သည်ဟု မားကွိုဗ်ကထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။) လူထုအုံကြွမှုသည် ကွန်မြူနစ်အတိုက်အခံများကို ဘေး ဖယ်ထုတ်ခဲ့သည်။ ကွန်မြူနစ် အတိုက်အခံများက ရွေးကောက်ပွဲကို သပိတ်မှောက်ခဲ့ကြပြီး ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှုတွင်လည်း ပါဝင်ခဲ့ကြခြင်းမရှိပေ။ ဆန္ဒပြပွဲများကျင်းပသည့် နောက်ဆုံး နေ့များတွင် ကိုရီအက္ခီနိုက သမ္မတအဖြစ်ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုပြီး မားကွိုဗ်ထွက်ပြေးသွားပြီး နောက်ပိုင်း အရေးပေါ်အာဏာများကို ရယူလိုက်သည်။ မားကွိုဗ်ရေးသည့် အခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းကာ ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရတာဝန်ရှိသူများကို အစားထိုးခန့်ထားခြင်း၊ အမိန့်ကြေညာ ချက်များ ထုတ်ပြန်အုပ်ချုပ်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ကျယ်ပြန့်သောအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ များရှိပြီး ‘ခိုင်မာအားကောင်းသည့်’ သမ္မတအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ပြန်လည်ကျင့်သုံးမည့်အပြင် ပြည်သူ့လွတ်လပ်ခွင့်များကိုလည်း ရှင်းလင်းစွာအာမခံသည့် အခြေခံဥပဒေသစ်ကိုရေးဆွဲရန် အခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရေးဆိုင်ရာကော်မရှင်ကို ကိုရီကဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အခြေခံဥပဒေမူကြမ်းကို လူထုဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့် အတည်ပြုခဲ့သည်။ (စစ်အုပ်ချုပ်ရေး မတိုင်မီခေတ်တုန်းကလို လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ဖြင့် ဥပဒေရေးဆွဲသည့်လွှတ်တော်ဖြင့်) ဒေသဆိုင်ရာနှင့် ပြည်လုံးကျွတ်ရွေးကောက်ပွဲ များကို ၁၉၈၇ ခုနှစ် မေလတွင်ကျင်းပရန် အက္ခီနိုက သတ်မှတ်ခဲ့သည်။

ကိုရီအက္ခီနိုနှင့် ကသောင်းကနင်း ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှု

သို့သော် အတိုက်အခံနှင့် သူမကိုဆန့်ကျင်လာကြသည့် တပ်တွင်းပုန်ကန်သူများကြား မဟာမိတ်အဖွဲ့ပြိုလဲသွားခြင်းကြောင့် ကိုရီအက္ခီနို၏ အစိုးရသစ်မှာ မတည်မငြိမ်ဖြစ်လာသည်။ မားကွိုဗ်ကိုဖြုတ်ချရန်ကြိုးစားပြီးနောက် အန်ရီလ်-RAM ဂိုဏ်းက အက္ခီနိုနှင့် သူမ၏အစိုးရအဖွဲ့ တွင်လွှမ်းမိုးထားသည့် အရပ်သား နိုင်ငံရေးသမားများ၏ အာဏာဖြင့်လှည့်စားခံရသည်ဟု ယူဆခဲ့ကြသည်။ အက္ခီနိုအစိုးရအဖွဲ့က ကွန်မြူနစ်များနှင့် မွတ်ဆလင်သူပုန်အဖွဲ့များကိုစကား ကမ်းလှမ်းမှုများကြောင့်လည်း ၎င်းတို့ကဒေါသထွက်ခဲ့ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးမည်ဟု အက္ခီနိုအစိုးရက အစောပိုင်းတွင် ကတိပြုပေးခဲ့ခြင်းသည်လည်း ခြိမ်းခြောက်မှုဖြစ်လာသည်။ အကြောင်းမှာ RAM ခေါင်းဆောင်များစွာသည် ညှင်းပန်းနှိပ်စက် မှုများကြောင့် နာမည်ဆိုးထွက်သူများဖြစ်သည်။ အက္ခီနိုအစိုးရလက်ထက်တွင် အာဏာသိမ်းရန် ကြိုးပမ်းမှု ကိုးကြိမ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာတွင် RAM ကဦးဆောင်သည့် စစ်ဘက် ပုန်ကန်တော်လှန်မှုသည် အစိုးရကိုပြုတ်ကျလုနီးနီးဖြစ်စေခဲ့သည်။ လုံခြုံရေး၊ လူ့အခွင့်အရေး၊

လူမှုရေးကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရလဒ်ကောင်းများမှသွေဖည် လာရင်း အင်္ကျီနီ အစိုးရ အသက်ဆက်နိုင်ခဲ့သည်။ (၁၉၈၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် သမ္မတနန်းတော်သို့ချီတက်လာသည့် ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြသည့် လယ်သမားဆန္ဒပြသူများကို ရဲကပစ်ခတ်မှုနှင့်အတူ မြေယာပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးကို အားနည်းသွားစေခဲ့သည်။) အရပ်သားအစိုးရအုပ်ချုပ်မှုကိုထောက်ခံသည့် စစ်တပ်ကိုပြန်လည် စုစည်းညီညွတ်စေရန် (နောင်တွင် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဖြစ်လာသည့်) စစ်ဦးစီးချုပ် ဖီဒယ်လ် ရာမိုဗ်ကို အင်္ကျီနီအစိုးရက လွန်စွာအားကိုးခဲ့သည်။ မားကိုဗ် ခိုးယူခဲ့သည့် နေဥစ္စာများကိုပြန်ရရန် ကိုရီအစိုးရက ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေး၏ အခြေခံ မူများကို လိုက်နာမည်ဟု ကတိပြုခဲ့သည်။ ခရိုနီလက်ဝါး ကြီးအုပ်မှုများကို တိုက် ဖျက်ခြင်း၊ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကိုလျော့ချခြင်း၊ တိုင်းပြည်၏ကြွေးမြီဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း စသည့် မက်ခရိုစီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို တတ်သိပညာရှင်များက လုပ်ဆောင်လာ သဖြင့် ဖိလစ်ပိုင်စီးပွားရေး တဖြည်းဖြည်းတည်ငြိမ်လာသည်။ ၁၉၈၇ ခုနှစ် လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲသည် မျိုးရိုးအစဉ်အလာရှိ နိုင်ငံရေးသမားများလွှမ်းမိုးခဲ့ပြီး အကြမ်းဖက်မှုဖြင့် ဖျက်ဆီးခံရသော်လည်း အများအားဖြင့် လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတခဲ့သည်။ မားကိုဗ်ကို သစ္စာခံ သူများအပါအဝင် နိုင်ငံရေးအလွှာအသီးသီးများ နိုင်ငံရေးသမားများကို ရွေးကောက်ပွဲအခင်း အကျင်းအတွင်းသို့ ပြန်ဝင်လာရန် ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၇ ခုနှစ် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံကိုယ်စားလှယ် ၆၂ ရာခိုင်နှုန်းသည် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံအစိုးရတွင် ဆွေးမျိုးသားချင်းများရှိနေသည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် မျိုးရိုးအစဉ်အလာရှိသည့် နိုင်ငံရေးသမားများ၏အရေအတွက်သည် အောက်လွှတ်တော်တွင် ၆၆ ရာခိုင်နှုန်းရှိလာခဲ့သည်။ ကိုယ်စားလှယ်သက်တမ်းကန့်သတ်ချက်များသည်လည်း ဆွေမျိုးစု အာဏာကိုမထိခိုက်စေခဲ့ပါ။ အကြောင်းမှာ နာမည်ကြီးနိုင်ငံရေးသမားများ၏ဇနီးများ၊ သားသမီး များသည် ၎င်းတို့ကို ဆက်ခံသူများအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရလေ့ရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ် သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများသည် ငွေကြေးကုန်ကျမှုများပြီး အထူးသဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အကြမ်းဖက်မှုရှိတတ်သည်။ သို့သော် ‘စစ်ဘုရင်’ နိုင်ငံရေးသမားများသည် (လူသိများထင်ရှားပါက) သီးခြားရပ်တည်၍သာနေကြသည်။ မဲများကိုလွယ်လွယ်ဝယ်ယူခဲ့သည် များရှိသည်။ ဖိလစ်ပိုင်ရွေးကောက်ပွဲများသည် ပြိုင်ဆိုင်နိုင်ခွင့်ရှိပြီး မဲပေးသူများသည် လွတ်လပ် သောအမြင်ရှိကြသည်။ လူကြိုက်မများတော့ပြီဆိုပါက နာမည်ကြီးနိုင်ငံရေးမိသားစုများသည် ဒေသဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲများတွင် ရှုံးနိမ့်လေ့ရှိသည်။ သို့သော် မားကိုဗ်ခေတ်လွန် သမ္မတများသည်ပင်လျှင် မျိုးရိုးအစဉ်အလာရှိသူများဖြစ်နေသည်။ ၎င်းတို့ ထဲတွင် သမ္မတဟောင်း၏ သမီးဖြစ်သူ ဂလိုရီယာ မက်ကာပါဂယ် အာယိုယို၊ သမ္မတ ကိုရီ အင်္ကျီနီ၏သားဖြစ်သူ လက်ရှိသမ္မတ ဘင်နစ်နို နွိုင်နွိုင်း အက်စ်၊ အင်္ကျီနီ - ၃တို့ပါဝင်သည်။

ရာမိုစ်လက်ထက် ဒီမိုကရေစီကြံ့ခိုင်လာခြင်း

ရာမိုစ်သမ္မတသက်တမ်းသည် ဖိလစ်ပိုင်ဒီမိုကရေစီ ကြံ့ခိုင်လာခြင်းသို့ဦးဆောင်သွားခဲ့သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲရလဒ်အနည်းငယ်ကွာဟချက်ဖြင့် အနိုင်ရခဲ့ပြီး စုစုပေါင်းမဲဆန္ဒများ၏ လေးပုံတစ်ပုံပင် မရခဲ့ခြင်းကိုထောက်ရှုပြီးပြောရလျှင် ရာမိုစ်သမ္မတသက်တမ်းတွင် ဒီမိုကရေစီကြံ့ခိုင်လာစေခဲ့ခြင်းမှာ မှတ်သားလောက်စရာဖြစ်သည်။ အင်္ဂုဏ်သိက္ခာ သူမကိုဆက်ခံသူအဖြစ် ရွေးချယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ထိုစဉ်က အကြီးဆုံးနိုင်ငံရေးပါတီဖြစ်ပြီး အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ ရေမွန် မီထရာဦးဆောင်သည့် (Fight of Democratic Filipinos) ၏ ထောက်ခံမှုရအောင် မလုပ်နိုင်ခဲ့ပေ။ ထိုသို့အခြားပါတီ၏ ထောက်ခံမှုရအောင် မလုပ်ဘဲ (တိုင်းပြည်၏ အစိတ်စိတ်အမွှာမှာ ပါတီစနစ်ကို ပိုမိုအားနည်းသွားစေသည့်) ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံရေးပါတီကိုထောင်ခဲ့သည်။ စစ်ဘက်တွင် ပညာသည်ဗိသုကာလုပ်ကိုင်ခဲ့ခြင်း၊ အင်္ဂုဏ်အစိုးရကို သစ္စာခံခြင်း၊ နောက်ထပ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများလုပ်ဆောင်ရန် ကတိပေးခြင်းတို့ကို အခြေခံကာ မဲဆန္ဒရှင်များကို ရာမိုစ်က စည်းရုံးခဲ့သည်။ သူနှင့်အနီးကပ်ဆုံး ပြိုင်ဘက်မှာ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုဖိစီးစီးတိုက်ဖျက်ရေးသမား ကိုယ်စားလှယ်လောင်း မာရီရယ် ဒီဖန်ဆော် ဆန် တီယာဂိုဖြစ်နေခြင်းက အာဏာရှင်စနစ်ကို ပြည်သူများက စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့မှုမှဖယ်ခွာလာပြီး တိုင်းပြည်၏ဒီမိုကရေစီအင်စတီကျုရှင်းအသစ်များတွင် အကတိလိုက်စားမှုတိုးပွားလာခြင်းကို စိုးရိမ်မှုများရှိလာသည်ကိုပြသည်။ စွမ်းဆောင်ရည်နိမ့်ကျနေသည့် အစိုးရပိုင်လုပ်ငန်းများကို ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ထိန်းချုပ်ထားမှုဖြေလျှော့ပေးခြင်းကို အဓိကထားကာ စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို မားကွိုစ်က ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သူ၏ စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် ခေတ်မီစက်မှုနိုင်ငံဖြစ်အောင်လုပ်ခြင်းဖြင့်မဟုတ်ဘဲ အသစ်ဖွံ့ဖြိုးလာသည့် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍဖြင့် ဖိလစ်ပိုင်ကို စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ ပြန်တင်ပေးလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဘောဂဗေဒပညာရှင်များစွာက ချီးကျူးခဲ့ကြသည်။ MNLF နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ရခဲ့ပြီး ကွန်မြူနစ်လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ စစ်ဘက်ပုန်ကန်သူများနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုတို့ဖြင့် နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုကို ပြန်ရအောင်လည်း မားကွိုစ်ကလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားအဖြစ် ရာမိုစ်၏ဥပဓိက ခိုင်မာအားကောင်းလွန်းသဖြင့် (PEA-Amari အရောင်းအဝယ်ဟုလူသိများသည့်) အကတိလိုက်စားမှုအရှုပ်တော်ပုံသည် သူ့အားလူထုထောက်ခံမှုကို သိသိသာသာ မထိခိုက်စေခဲ့ပေ။ ၁၉၉၇-၉၈ အာရှဘဏ္ဍာရေးအကျပ် အတည်းသည် ဖိလစ်ပိုင်ကို အခြားအရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများလောက်အထိမနာစေခဲ့သော်လည်းရာမိုစ်လက်ထက်တွင်ရခဲ့သည့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အောင်မြင်မှုများစွာကို ဆုတ်ယုတ်ကျဆင်းသွားစေခဲ့သည်။

အက်စထရာဒါနှင့် အာယိုယိုလက်ထက်တွင် မတည်မငြိမ်ပြန်ဖြစ်လာခြင်း

၁၉၈၈ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရုပ်ရှင်မင်းသားမှ နိုင်ငံရေးသမားဖြစ်လာသူ ဂျိုးဇက် အီး၊ အက်စထရာဒါသည် အလွယ်တကူအနိုင်ရပြီး သမ္မတဖြစ်လာသော်လည်း သူ၏သမ္မတ

သက်တမ်းသည် ရာမိုလက်ထက်တုန်းကထက် မငြိမ်မသက်ဖြစ်မှုပိုများခဲ့သည်။ ဆင်းရဲသားများ အတွက် တိုက်ပွဲဝင်သူအဖြစ် ဖလင်ကော်ပြားပေါ်ကသူ၏ ပုံရိပ်ကို နိုင်ငံရေးဇာတ်ရုံပေါ်သို့ ရောက်သွားစေခြင်းဖြင့် အက်ရှင်မင်းသားအဖြစ်သူ၏ သရုပ်ဆောင်ဘဝနှစ်များကို ပုံဖော်ထားသည့် ဇာတ်ကောင်စရိုက်ဖြင့် ဖိလစ်ပိုင်ဆင်းရဲသားပြည်သူများကို အက်စထရာဒါက အောင်မြင်စွာစည်းရုံးနိုင်ခဲ့သည်။ အသိမိတ်ဆွေကင်းမဲ့နေသည့် ဆင်းရဲသားများ၏ မိတ်ဆွေဖြစ်သည်ဟူသော လူထုကောင်းစားရေးဟောပြောချက်သည် သူ၏ ၁၉၉၈ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲကြွေးကြော်သံ 'Erap for the poor' ၏ အခြေခံဖြစ်သည်။ ဆင်းရဲနေဆဲဖြစ်သည့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသားအများစု၏ လူနေမှုအဆင့်အတန်းများကို များများစားစား တိုးတက်အောင်လုပ်နိုင်စွမ်းမရှိခဲ့ခြင်းဟူသည့် အကွီနိုနှင့် ရာမိုန့်တို့၏ အကြီးမားဆုံးအားနည်းချက်မှနေပြီး အက်စထရာဒါက အားသာချက်ရယူနိုင်ခဲ့သည်။ တစ်တိုင်းပြည်လုံး၏စီးပွားရေးအဆင့်အတန်း တိုးတက်မှုရှိလာသော်လည်း ဆင်းရဲမွဲတေမှုသည် ကျယ်ပြန့်နေဆဲဖြစ်ပြီး အလုပ်လက်မဲ့နှင့် (လူမှန်နေရာမှန် အလုပ်အကိုင်မရခြင်း)တို့ ထိန်းမနိုင်သိမ်းမရ မြင့်မားလာသည်။ သို့သော် အက်စထရာဒါ၏ ဆင်းရဲသားများ ဘက်ယိမ်းသည့် လူထုကောင်းစားရေးဟောပြောချက်၊ မားကိုဗ်အစိုးရနှင့် ယခင်ကဆက်ဆံမှုရှိခြင်း၊ မီးကျိုးမောင်းပျက် အင်္ဂလိပ်စကားပြော၊ သူ၏ရဲတင်းသော 'စောင့်စည်းမှုမရှိသည့်' နေပုံထိုင်ပုံတို့က အီလစ်လူတန်းစားနှင့် လူလတ်တန်းစားများစွာ၏ ဒေါသစိတ်ကို ဆွပေးသလိုဖြစ်စေခဲ့သည်။ ကက်သိုလစ်ကျောင်းတော်၊ စီးပွားရေးနယ်ပယ်၊ စာနယ်ဇင်းအများစုတို့က အက်စထရာဒါ အစိုးရကို ဦးဆောင်ဝေဖန်သူများဖြစ်လာသည်။ လောင်းကစားလုပ်ငန်းအရှုပ်တော်ပုံကြီးဖြစ်လာခြင်းကြောင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများစွာက အက်စထရာဒါကို လက်မခံကြတော့ဘဲ အောက်လွှတ်တော်တွင် ၎င်းကိုစွပ်စွဲပြင်တင်မှုဆီသို့ ဦးတည်သွားခဲ့သည်။ အထက်လွှတ်တော်က ၎င်းကိုစွပ်စွဲပြင်တင်မှု မအောင်မြင်ခဲ့သော်လည်း ဒုတိယမြောက်ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှုပေါ်ပေါက်လာသည်။ ဤအခေါက်တွင်မူဆန္ဒပြသူများအားလုံး နီးပါးသည်လူလတ်တန်းစားများသာဖြစ်ကြပြီး လွတ်လပ်စွာရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် သမ္မတကို တိုက်ရိုက်ဦးတည်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဖိလစ်ပိုင်စစ်တပ်က အသုံးအနှုန်း သေချာစွာ ရွေးချယ်ထုတ်ပြန်သည့် 'ထောက်ခံမှုရပ်သိမ်းလိုက်ကြောင်း ပြောကြားချက်သည် 'ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှု၏အာဏာသိမ်းမှု'သို့ ဦးတည်သွားစေခဲ့သည်။ ထိုအာဏာသိမ်းမှုကို တရားရုံးချုပ်က အငြင်းပွားဖွယ် စီရင်ချက်ဖြင့်ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။ နောက်ထပ်လအနည်းငယ်အကြာတွင် အက်စထရာဒါကို သမ္မတအဖြစ်ဆက်ခံသည့် ယခင်ကဒုတိယသမ္မတဖြစ်ခဲ့ သူ ဂလိုရီယာ မကာပါဂယ် အာယိုယိုက အဂတိလိုက်စားမှုဖြင့် ဖမ်းဆီးရန်အမိန့်ပေးခဲ့သည်။ အက်စထရာဒါကို ထောက်ခံသည့် ဆင်းရဲသားထောင်ပေါင်းများစွာက နောက်ထပ်ပြည်သူ့အာဏာ လူထုအုံကြွမှုကို လုပ်ဆောင်လာကြပြန်သည်။ အဆိုပါ 'လူထု၏လက်စားချေမှု'ကို စစ်တပ်ကနှိမ်နင်းခဲ့ရပြီး အာယိုယိုအစိုးရအသက်ဆက်နိုင်ခဲ့သော်လည်း သူ့အစိုးရ၏ တရားဝင်မှုသည် မည်မျှအခြေယိုင်နေကြောင်း သိသာသွားစေခဲ့သည်။

ကျွမ်းကျင် ဘောဂဗေဒပညာရှင် အာယိုယိုသည် ရာဇိုလက်ထက် မက်ခရိုစီးပွားရေးပြု
ပြင်ပြောင်းလဲမှုများကိုတိုးချဲ့ကာယခုစာအုပ်ရေးနေချိန်အထိဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကျော်ဆက်လက်
ဖြစ်ထွန်းနေသည့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှု မြင့်မားသည့်ကာလသစ်ကို ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သည်။
အာယိုယိုအစိုးရ၏ ခိုင်မာသော စီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည်သည် ဆင်းရဲသားများ၏နိုင်ငံရေး
အရထောက်ခံမှုကိုတော့ ရအောင်မယူပေးနိုင်ခဲ့ပါ။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် သမ္မတလောင်းရွေးကောက်ပွဲ
တွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်မည်ဟု အက်စထရာဒါ၏ မိတ်ဆွေလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်မင်းသား ဖာနန်ဒို
ပိုးဂျူနီယာက ကြေညာလိုက်သည့်အခါ ဆင်းရဲသားများ၏ထောက်ခံမှုမရခြင်းက အရေးပါလာ
သည်။ (အစောပိုင်းက သမ္မတအဖြစ် ဝင်အရွေးမခံဟူသော ကတိစကားကိုဖျက်ကာ) သူမလုပ်
ဆောင်ခဲ့သည့် စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ကာကွယ်သည့်အနေဖြင့် ဝင်ပြိုင်မည်ဟု
ကြေညာခဲ့သော အာယိုယိုကို ဖာနန်ဒိုပိုးက ရင်ဆိုင်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သည်။ အထက်တန်းလွှာ
မီဒီယာနှင့် လူလတ်တန်းစားက အထင်သေးခံရသော်လည်း အက်စထရာဒါကဲ့သို့ပင် ပိုးသည်
ဖိလစ်ပိုင်ဆင်းရဲသားလူတန်းစားကြား အလွန်လူကြိုက်များသည်။ ဖိလစ်ပိုင်၏အချမ်းသာဆုံးသူ
များက မဲရလဒ်တစ်သန်းကျော်အသာဖြင့် အာယိုယို၏အောင်ပွဲခံမှုကို ခရီးဦးကြိုနက်ဆက်
ခဲ့ကြသည်။ သို့သော် နောက်တစ်နှစ်အကြာတွင် 'ဟဲလို ဂရာဗီ' အရှုပ်တော်ပုံက မဲပေးရာတွင်
လိမ်လည်မှုရှိနိုင်သည့်ပမာဏကို ဖော်ပြလိုက်သည်။ ထိုအရှုပ်တော်ပုံတွင် ၂၀၀၄ ပြည်လုံး
ကျွတ်ရွေးကောက်ပွဲ၌ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြယ်လှယ်ရေးအတွက် ထိုစဉ်က ရွေးကောက်ပွဲကော်
မရှင် ဥက္ကဋ္ဌ ဟဂျီလီယို ဂရာဗီရာနီနှင့် အာယိုယိုကဆွေးနွေးခဲ့သည့် အသံဖိုင်ထွက်ပေါ်လာခဲ့ခြင်း
ဖြစ်သည်။ ခင်ပွန်းဖြစ်သူနှင့် အများအားဖြင့်ဆက်နွှယ်နေသည့် လူသိများထင်ရှားသည့် အရှုပ်
တော်ပုံများစွာက အာယိုယို၏ ယုံကြည်ကိုးစားခံရမှုကို ပိုမိုလျော့ပါးသွားစေခဲ့သည်။ သူမ၏
အစိုးရအဖွဲ့မှ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားအများစု နုတ်ထွက်သွားကြပြီး အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့
အစည်းမှ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ လမ်းပေါ်ထွက်ဆန္ဒပြကာ အာယိုယိုရာထူးမှထွက်ရန်
တောင်းဆိုလာသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းရန် ပူးပေါင်းကြံစည်မှုများစွာဖြစ်ပေါ်သည်။ မားကိုစ်
ခေတ်လွန် သမ္မတအားလုံးအနက် အာယိုယိုကိုလူကြိုက်များမှုသည် အနိမ့်ဆုံးအဆင့်သို့ရောက်
သွားခဲ့သည်။ ထိပ်တန်းဗိုလ်ချုပ်ကြီးများနှင့် အလွန်အမင်းပေါင်းခြင်း၊ အရေးပါသည့် ကက်သို
လစ်ဘုန်းတော်ကြီးများကို သိမ်းသွင်းခြင်းတို့ဖြင့် နိုင်ငံရေး အုပ်စုဖွဲ့ကြီးကိုင်မှုကို အသုံးပြုကာ
စွပ်စွဲပြစ်တင်မှုကို အာယိုယိုကကျော်ဖြတ်နိုင်ခဲ့သည်။ (သိမ်းသွင်းခံရသည့် ဘုန်းတော်ကြီးများ
သည် အတွင်းစည်း စိတ်ဝမ်းကွဲမှုများ၊ လိင်ကိစ္စအရှုပ်တော်ပုံများ၊ ထိပ်တန်းဘုန်းတော်ကြီး
အများအပြားကိုပေးထားသည့် အခွင့်ထူးခံရပ်ဝတ္ထုများကြောင့် သမ္မတနန်းတော်ကိုအစွဲပြုကာ
'မာလာကာနန် ဘုန်းတော်ကြီးများ' ဟုအခေါ်ခံရခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့၏ သမာဓိခိုင်ကြည်မှုမှာ
အားနည်းသွားခဲ့သည်။) အာယိုယို၏သမ္မတသက်တမ်းနောက်ဆုံးနှစ်တွင် စာနယ်ဇင်းသမား
၃၄ ဦးအပါအဝင် လူ ၅၇ ဦးသေဆုံးခဲ့ရခြင်းသည် သူ၏သမ္မတသက်တမ်းကို လွန်စွာထိခိုက်စေခဲ့
သည်။ သေဆုံးခဲ့ရသည့် စာနယ်ဇင်းသမားများသည် ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအဖြစ် ခင်ပွန်း

ဖြစ်သူဝင်ပြိုင်ရန် မှတ်ပုံတင်ဖို့ကြိုးစားသည့် အတိုက်အခံနိုင်ငံရေးသမား၏ ဇနီးကို လိုက်ပါပို့ဆောင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ မနီလာမြို့တော်မှဝေးကွာသည့် နိုင်ငံတောင်ပိုင်း မင်ဒါနာအိုဒေသတွင် နာမည်ဆိုးထွက်သည့် အမ်ပါတူအန်နိုင်ငံရေးဂိုဏ်းက ပူးပေါင်းကြံစည်သည့် မာဂူအင်ဒါနာအိုလူသတ်ပွဲဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုလူသတ်ပွဲသည် အာယိုယိုအစိုးရနှင့် မကြာမီပတ်သက်လာခဲ့သည်။ ယခင်က နယ်ခံနိုင်ငံရေးဩဇာရှိသည့် အမ်ပူတန်မိသားစုကို မွတ်ဆလင်ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုတိုက်ဖျက်ရေး၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် အာယိုယိုက ထောက်ခံခဲ့ခြင်း၊ ၂၀၀၄ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အာယိုယို 'ထပ်မံရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရ'ရန် အာမခံပေးခဲ့သည့် မဲခိုးမှုတွင် အမ်ပူတန်ဂိုဏ်း၏ အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍတို့ကြောင့် လူသတ်ပွဲက အာယိုယို အစိုးရနှင့် ဆက်စပ်သွားခဲ့သည်။

နှိုင်းနှိုင်းအင်္ကျီနီ၏ သမ္မတသက်တမ်းတွင် အင်္ကျီနီမိသားစုဝင်တို့ မျက်နှာပန်းလှလာခြင်း

၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ကင်ဆာရောဂါဖြင့် ကိုရီအင်္ကျီနီ သေဆုံးပြီးနောက် တစ်နိုင်ငံလုံးက ထားခဲ့သည့် ဝမ်းနည်းပူဆွေးမှု စိတ်ဓာတ်တို့အလည်တွင် ယခင်လူသိနည်းသည့် အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အင်္ကျီနီမိသားစု၏သား ဘင်နစ်နီ 'နှိုင်းနှိုင်း' အင်္ကျီနီက အံ့အားသင့်ဖွယ်ကောင်းလောက်အောင် အလျင်အမြန်ရှေ့တန်းသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ နောက်ထပ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံခြင်းကို အာယိုယိုအား အခြေခံဥပဒေက တားမြစ်ထားသော်လည်း အဂတိလိုက်စားမှုကိုတိုက်ဖျက်ပြီးလျှင် ဆင်းရဲမွဲတေမှုရှိတော့မည်မဟုတ်ဟု ကတိပြုပြောကြားသည့် အင်္ကျီနီ၏မိသားစုဝင်များတွင် နမူနာထောက်ပြစရာအဖြစ် အာယိုယိုအစိုးရကို နှိုင်းနှိုင်းအင်္ကျီနီက ပီပီပြင်ပြင် အသုံးပြုခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် လွယ်လင့်တကူ မဲအသာဖြင့်အနိုင်ရပြီးနောက် ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေးဖြစ်စေရမည်ဟု နှိုင်းနှိုင်းက ကတိပေးခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာတွင် ဖိလစ်ပိုင်ကို (အကြီးစား ဘဏ္ဍာငွေကြေးအဆင့်သတ်မှတ်ချက်ပေးသည့် ကုမ္ပဏီများက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုညွှန်ကိန်းများကိုထုတ်ပြန်မှုဖြင့်) အမြင်ပြောင်းလာအောင် ကူညီခဲ့သည်။ ပြည်တွင်းတွင် သူ့ကိုထောက်ခံသည့် လူထုသဘောထားစစ်တမ်းရလဒ်ကို ထိန်းထားခဲ့သည်။ အင်္ကျီနီ ကိုယ်တိုင်သော်လည်းကောင်း၊ သူ၏ လက်ရှိမိသားစုသော်လည်းကောင်း မည်သည့်အရပ်တော်ပုံတွင်မျှ ပါဝင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ (အင်္ကျီနီသည် ယခုထိအိမ်ထောင်မပြုသေးသဖြင့် အိမ်မယ်လ်ဒါ မားကိုဗ်နှင့် မိုက်ခ်အာယိုယို တို့ကဲ့သို့ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုစွပ်စွဲချက်များကို မီးမွှေးပေးမည့် အိမ်ထောင်ဖက်မရှိပေ။) သို့သော် အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း တရားဥပဒေချိုးဖောက်မှုသည် နေရာတကာတွင်တွေ့နေရပြီး မှောင်ခိုကုန်သွယ်ရေးက ပိုဆိုးလာသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ အကျိုးတူဂိုဏ်းဂဏများ ဆက်လက်အားကောင်းလာသည်။ တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် အလုပ်လက်မဲ့တိုးလာခြင်း၊ (ဆင်းရဲမှု အခြေအနေပေါ်မူတည်ပြီး ငွေလွှဲပြောင်းပေးသည့်စီမံချက်လုပ်သည့်တိုင်) ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှုန်းထားမြင့်မားမှု၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု အလွန်အမင်း

ကျဆင်းလာခြင်းကဲ့သို့ နယ်ပယ်စုံမှ ပြဿနာများကို တော်တော်များများမဖြေရှင်းနိုင်ဘဲရှိနေခဲ့သည်။ မဲဆွယ်ရေးအတွက် တိုင်းပြည်ဘဏ္ဍာကို ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးတွင်သုံးသည့် ၂၀၁၃ ခုနှစ် အရှုပ်တော်ပုံတွင် ၎င်းကိုယ်တိုင်ထောက်ချောက်ထဲသို့ဝင်သွားစေခဲ့သည်။ ထိုထောင်ချောက်မှာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို ကတိပြုသော်လည်း သူ၏အသွင်ကူးပြောင်းမှုအစီအမံများကို အောင်မြင်စေရန်အတွက် အကျိုးစီးပွားပြုပြီးစည်းရုံးသလိုဖြစ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီးရီနာတို ကိုရီနာကို အကျင့်ပျက်ခြစားမှုစွပ်စွဲချက်များ ဖြင့် ဖယ်ရှားခြင်းကဲ့သို့ အကွီနို၏ ကြီးမားသောအောင်မြင်မှုများသည်ပင်လျှင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို သမ္မတက ရက်ရောသဘောထားကြီးစွာ လိုက်လျောပြီး ဝေစုခွဲပေးခဲ့ခြင်းကြောင့်သာ အောင်မြင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မည်သို့ဆိုစေ (ကက်သိုလစ်ကျောင်းတော်၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများ၊ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများစွာ၊ မီဒီယာအများစုနှင့်စစ်တပ်) ဟူသည့် ဖိလစ်ပိုင်လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အဓိက မဟာဗျူဟာမြောက် အုပ်စုများ၏ ထောက်ခံမှုကို အကွီနိုက ဆက်လက်ရရှိခဲ့သည်။ သူ့ကိုလူထုထောက်ခံမှုစစ်တမ်းရလဒ်များသည် အတော်ပင်မြင့်မားနေခဲ့သည်။ အရှုပ်တော်ပုံများဆက်တိုက်ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် အာယိုယိုကြိုခွဲရသလို လူထုထောက်ခံမှု မြင်မကောင်းရှုမကောင်းကျဆင်းခြင်းမျိုး အကွီနိုအတွက်မရှိခဲ့ပေ။

ဒုက္ခသုက္ခပြွမ်းသော အသွင်ကူးပြောင်းမှုမှသည် ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေးဆီသို့လော

မဲဒိုးသည့် ၁၉၈၆ ရွေးကောက်ပွဲအပြီး မားကွိုဗ်အာဏာရှင်စနစ်ကို ဖြုတ်ချခဲ့သည့် တပ်တွင်းပုန်ကန်မှုကိုထောက်ခံသော လူထုဆန္ဒပြပွဲဖြစ်သည့် ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှုသည် ကသောင်းကနင်း ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်း မှုသို့ဦးတည်သွားခဲ့သည်။ စစ်တပ်အတွင်းမှ အစိုးရကိုဆန့်ကျင်သူများက ကိုရီအကွီနို၏အစိုးရကို ပြုလုပ်လုပ်နီးပါးဖြစ် အောင်လုပ်ခဲ့သည်။ ဖီဒယ်ရာမို့သည် သူ၏အစိုးရလက်ထက်တွင် စစ်တပ်ကို အရပ်ဘက်ထိန်းချုပ်မှုအောက်ရောက်စေရန်လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သော်လည်း သူ၏သမ္မတသက်တမ်းအပြီးတွင် နောက်ထပ် မတည်မငြိမ်ဖြစ်သည့် ကာလတစ်ခုပေါ်ပေါက်လာသည်။ ဒီလစ်လူတန်းစားက တစ်ကျော့ပြန်လုပ်ဆောင်သည့် ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှုဖြင့် ဂျိုးဆက် အက်စထရာဒါ ဖြုတ်ချခံရသည်။ သို့သော် သည်တစ်ကြိမ်ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှုသည် ဆင်းရဲသားလူတန်းစား၏ထောက်ခံမှုရသည့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံသမ္မတကို ဆန့်ကျင်သည့်လှုပ်ရှားမှုဖြစ်သည်။ အက်စထရာဒါကို ဆက်ခံသူ ဂလိုရီယာ မာကာပါဂယ် အာယိုယိုသည် အခြေခံဥပဒေကိုဘောင်အပြင်မှ ဆောင်ရွက်ချက်ဖြင့်၊ အက်စထရာဒါ၏ မိတ်ဆွေနှင့် မင်းသား-နိုင်ငံရေးသမား ဖာနန်ဒိုကို 'အရေးနိမ့်' စေရန် ၂၀၀၄ ခုနှစ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြယ်လှယ်ခြင်းတို့ကြောင့် တရားဝင်မှုအကျပ်အတည်းကို ကြိုလိုက်ရသည်။ သို့သော် လူထုထောက်ခံမှုမရသည့် အာယိုယိုသည် နောက်ထပ်ပေါ်လာသည့် အာဏာသိမ်းရန်ကြိုးပမ်းမှုများကို ကျော်လွှားနိုင်ခဲ့ပြီး သူမ၏သမ္မတ

သက်တမ်းကုန်သည်အထိ ရာထူးတွင်ရှိခဲ့သည်။ ထိုအခြေအနေများက ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် နွှိုင်းနွှိုင်းအင်္ဂါနီ တောင်ပြိုကမ်းပြိုအနိုင်ရရန် လမ်းခင်းပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲသည် မားကွိပ်ခေတ်လွန် ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတ ရွေးကောက်ပွဲများအနက် လွတ်လပ်မှုနှင့် တရားမျှတမှုအရှိဆုံး ရွေးကောက်ပွဲဟုပြောလိုရသည်။

တိုင်းပြည်ကို ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေးလမ်းကြောင်းပေါ် ဖြောင့်ဖြောင့်ဖြူးဖြူးပြန်ရောက်ရန်၊ သူ၏မိခင် ကိုရီ အင်္ဂါနီက ကိုယ်စားပြုသည့် ပြည်သူ့အာဏာ၏ ကတိကဝတ်များကို ဖြည့်ဆည်းမည်ဟူသော ကတိကဝတ်ဖြင့် နွှိုင်းနွှိုင်းအင်္ဂါနီသည် သမ္မတရာထူးကိုရရှိခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်နီးပါးကြာ ဖိလစ်ပိုင်ဒီမိုကရေစီအသွင် ကူးပြောင်းမှုသည် တည်ငြိမ်သော မက်ခရိုစီးပွားရေးမူဝါဒများကြောင့် တိုးတက်မှုရှိခဲ့ပြီး (တခါတရံ သက်ရောက်မှုအကန့်အသတ်ရှိသော်လည်း) အလေးအနက်ကြိုးပမ်းမှုများဖြင့် အဂတိလိုက်စားမှုလျော့ကျအောင်လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ တတိယပညာရှင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ခဲ့သည်။ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုမြန်ဆန်လာသည်။ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုလျော့နည်းသွားပြီး တိုင်းပြည်၏အကြွေးဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို လျော့ချနိုင်ခဲ့သည်။ အလျင်အမြန်ကြီးထွားလာသည့် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အဓိကချုပ်ကိုင်ထားသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်မျိုးဆက်သစ်များ ထွက်ပေါ်လာသည်။ ၎င်းတို့သည် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် တွင်းထွက်သယံဇာတထုတ်လုပ်မှုတို့ကို အခြေခံသည့် ဥစ္စာဓနရှိသော ယခင်အာဏာရှိသူလူတန်းစားကို ကျော်လွန်လွှမ်းမိုးလာခဲ့သည်။

သို့သော် မားကွိပ်ခေတ်လွန် စီးပွားရေးကဏ္ဍ စီမံအုပ်ချုပ်မှုသည် ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် အလုပ်အကိုင်မရရှိမှုကို လျော့ကျအောင်မလုပ်နိုင်ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမ္မတ ဖီဒယ်လ်ရာမိုစ်ရာထူးသက်တမ်းအပြီး တွင် လူထုကောင်းစားရေးဝါဒီ အက်စထရာဒါက သမ္မတရာထူးတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံခဲ့ရခြင်းဖြစ်သည်။ ဖီဒယ်ရာမိုစ်၏ သမ္မတ သက်တမ်းသည် မားကွိပ်ခေတ်လွန်ကာလတွင် နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ရွှေ့ခေတ်ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြလေ့ရှိသည်။ အက်စထရာဒါကို အခိုင်အမာထောက်ခံကြသည့် ဆင်းရဲသား မဲဆန္ဒရှင်များသည် ၁၉၉၈ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ၎င်းကိုသမ္မတအဖြစ် ကောက်ကာငင်ကာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်လိုက်ခြင်းသည် ရာမိုစ်၏မအောင်မြင်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများရှိသည့်တိုင် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသား ဆင်းရဲသားအများစုအတွက် အများကြီးလုပ်ပေးရန် ရာမိုစ်က ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။ အက်စထရာဒါဖြုတ်ချခံရခြင်းသည် သူ၏ လူထုကောင်းစားရေးဝါဒကို အထက်တန်းလွှာလူတန်းစားက မယုံသင်္ကာဖြစ်သည့် အတိုင်းအတာကို ပြနေသည်။ ဖိလစ်ပိုင်လူလတ်တန်းလွှာနှင့် အထက်တန်းလွှာတို့သည် လူထုကောင်းစားရေးဝါဒီတို့၏ အာဏာအတွက် ပြိုင်ဆိုင်မှုကို သဘောထားကြီးသည့်ခံရန်အသင့်ရှိသည်ဟု ယူဆရသည်။ မက်ခရိုစီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုနှင့် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံများက တစ်ဘက်၊ အလုပ်အကိုင် ဖန်တီးပေးမှုနှင့် လူမှုလုံခြုံရေးတို့ဖြင့် ဆင်းရဲချမ်းသာကွာဟမှုကို လျော့ချ

ခြင်းအစီအမံများက တစ်ဘက်ဘက်ပြန်ကျားတပြန်ပြိုင်ဆိုင်နေကြခြင်းသည်ပင် ဖိလစ်ပိုင်၏ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ်၏ အဓိက စင်ပြိုင်မှုဝါဒများ ဖြစ်လာသည်။ ရွေးကောက်ပွဲသံသရာ ကို အဆိုပါအပြိုင်မှုဝါဒနှစ်ခုက မောင်းနှင်သည်။

ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတ (၁၉၉၂-၁၉၉၈) ဖီဒယ်နို ဝီ၊ ရာမိုစ်၏ကိုယ်ရေးအကျဉ်း (Club de Madrid အဖွဲ့ဝင်)



Fidel V. Ramos, by Jay Directo/Scanpix

ဟဒီနန်မားကွိုစ်၏ ရှည်ကြာသောအာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးကာလအတွင်း လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များနှင့်ရဲအဖွဲ့တို့တွင် အဆင့်မြင့်တာဝန်များကိုထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် ပညာသည်ပီသသော စစ်သားတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ရာမိုစ်နှင့် ညီအစ်ကို သုံးလေးဝမ်းကွဲတော်စပ်သည့် ဟဒီနန်မားကွိုစ် သည် ၁၉၇၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၆ ခုနှစ်အထိ တိုင်းပြည်ကို စစ်အုပ်ချုပ်ရေးဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ အမေရိကန် ဝက်စ်ပိုင်းစစ်တက္ကသိုလ်ဆင်း၊ အီလီနွိုက်တက္ကသိုလ်မှ မြို့ပြအင် ဂျင်နီယာမဟာ ဘွဲ့ရ ဖီဒယ်နို ရာမိုစ်သည် ဖိလစ်ပိုင်ကြည်းတပ်တွင် စစ်မှုထမ်းခဲ့ပြီး၊ ကိုရီးယားနှင့်ဗီယက်နမ် စစ်ပွဲများတွင် အမှုထမ်းခဲ့သည်။ ဖိလစ်ပိုင်စစ်တပ်တွင် သူ့ကိုပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ လေးစားမှုမူနေပြီး အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင် သူ၏အခန်းကဏ္ဍကိုရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၈၆ ခုနှစ်တွင် အဂတိ လိုက်စားမှုပိုမိုများပြားလာပြီး ဖိနပ်မှုများလာသည့် မားကွိုစ်အစိုးရကို ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြသည့် ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှုနှင့် ကိုရာဇန်အကွီနိုကို အချိန်ကိုက်ထောက်ခံလိုက်ခြင်းကလည်း အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင် သူ့ကိုနေရာရသွားစေခဲ့သည်။ သူ့ကို ‘စိုက်လိုက်မတ်တပ်သမား’ ဟု တင်စားခေါ်ကြသည့် ပင်တဂွန်စစ်ဌာနချုပ်အပါအဝင် အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့်နီးစပ်မှု၊ ဖိလစ်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် အသိုင်းအဝိုင်းတွင် ကောင်းသောကျော်ကြားမှုရှိခြင်းတို့ကလည်း ရာမိုစ် ကို ထိုနေရာသို့ရောက်သွားစေခဲ့သည်။

ဖိလစ်ပိုင်စစ်တပ် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်အဖြစ်ဦးစွာတာဝန်ထမ်းဆောင်ပြီး အင်္ကျီနီအစိုးရ ၏ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဖြစ်လာခဲ့သူ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးရာမိုစ်သည် ကိုရာဇန်အင်္ကျီနီကိုဖြုတ်ချမည့် စစ်ဘက်အာဏာသိမ်းမှုများစွာကို ချေမှုန်းနိုင်ရန် ကားလိပ်နောက်ကွယ်မှ ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် အင်္ကျီနီကသူ့ကိုဆက်ခံမည့်သူဟု ပြောခဲ့သည့် ရာမိုစ်သည် သမ္မတ လောင်း ၇ ဦးအနက် မဲအရေအတွက် စုစုပေါင်း၏ ၂၄ ရာခိုင်နှုန်းသာရရှိပြီး သမ္မတအဖြစ်ရွေး ကောက်တင်မြှောက်ခံခဲ့ရသည်။ သို့သော် အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများနှင့် လူထုထောက်ခံမှုကျယ်ပြန့်စွာရရှိအောင် ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအခြေခံအဆောက်အအုံ စီမံ ကိန်းများတွင် မနီလာမြို့တော်တွင်ဖြစ်လေ့ရှိသည့် မီးခဏခဏပျက်ခြင်းကို အဆုံးသတ်စေရန် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေးစက်ရုံများ တည်ဆောက်ခြင်းလည်းပါဝင်သည်။ စစ်အာဏာသိမ်း ခေါင်းဆောင်များကို လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခဲ့သည်။ ၁၉၈၁ ခုနှစ်ကပြဋ္ဌာန်းသည့် နိုင်ငံတော် ပုန်ကန်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းပေးသဖြင့် ကွန်မြူနစ်ပါတီသည် တရားဝင်ပါတီ ဖြစ်လာသည်။ ကွန်မြူနစ်နှင့်မွတ်ဆလင်သူပုန်များကိုပါ ထိတွေ့ဆက်ဆံရန်ကမ်းလှမ်းခဲ့သည်။ ဖိလစ်ပိုင်ထုံးစံ အလိုလိုက်အကြိုက်ဆောင် နိုင်ငံရေးနှင့် အလိုက်အထိုက် ဖြစ်အောင်နေခဲ့သော် လည်း ဒီမိုကရေစီအင်စတီကျူးရှင်းများကို တစ်နိုင်ငံလုံးတွင်ပျိုးထောင်သည့် အမွေအား လေးစားလိုက်နာခဲ့သည်။

ဖိလစ်ပိုင်သည် ပြိုင်ဆိုင်မှုအားကောင်းပြီး ယေဘုယျအားဖြင့် တရားမျှတသည့် ရွေးကောက်ပွဲများကို နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကြာကျင်းပနိုင်ခဲ့ပြီး အုပ်ချုပ်သည့်အစိုးရ တစ်ဆက်ပြီးတစ် ဆက်ပြောင်းသွားခဲ့သည်။ သို့သော် အမြစ်တွယ်နေသော လူနည်းစုကအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ဝှက်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ၊ အခြေမခိုင်သောပါတီများနှင့် နိုင်ငံရေးအင်စတီကျူးရှင်းများ၊ အကတိလိုက် စားမှုကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းများကို မပြောင်းလဲနိုင်ခဲ့ပေ။ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် စစ်ဘက်မှ မနာခံမှုအတွက် ရာမိုစ်၏ သဘောထားကြီးသည်ခံမှု၊ မားကိုစ်မိသားစုနှင့် အခြား အစဉ်အလာရှိအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာရှိသူလူနည်းစုများ နိုင်ငံရေးတွင်ပြန်ပါလာခြင်းတို့ကို ဖိလစ် ပိုင်နိုင်ငံသားအချို့က ဝေဖန်ကြသည်။ သို့သော်တိုင်းပြည်၏ အကြမ်းဖက်သော နိုင်ငံရေးကို လျော့ချခဲ့ခြင်း၊ ကိုရိုအင်္ကျီနီလက်ထက်တွင်ပြန်ရခဲ့သည့် ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ်ကို ခိုင်မာ အားကောင်းစေခြင်း၊ တိုင်းပြည်စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကို ခိုင်မာအားကောင်းစေခြင်းတို့အတွက် ရာမိုစ်ကို ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသားအများစုက ချီးကျူးကြသည်။

သမ္မတ ဖီဒယ်လ် ပီ၊ ရာမိုဗ် နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း

အာဏာရှင်သမိုင်းကြောင်းရှိကြတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးတည်ဆောက်ဖို့ ကြိုးပမ်းမှုတွေ ကမ္ဘာအနှံ့မှာဖြစ်ပေါ်နေပါတယ်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံရဲ့အတွေ့အကြုံကနေ အဲဒီနိုင်ငံ တွေကပြည်သူတွေ ဘာများသင်ခန်းစာ ယူနိုင်မလဲ။

ရာမိုဗ်။ ။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနဲ့အနောက်အာဖရိကက ပြည်သူတွေက နားထောင်ချင်မှာ တဲ့လား။ သူတို့မှာ ကိုယ့်စိတ်နေစိတ်ထားနဲ့ ကိုယ်ကိုယ်ယဉ်ကျေးမှုနဲ့ကိုယ် ရှိနေကြတာမျိုး အခုဆီးရီးယားကိုကြည့်ရင် ဆီးရီးယားမတိုင်ခင် လစ်ဗျားနဲ့အီဂျစ်ကိုကြည့်ရင် ကျွန်တော်တို့ရဲ့ 'သင်ခန်းစာတွေ'ဆိုတာကို တစ်ထိုင်ထဲနဲ့ သင်ယူလို့မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ သူတို့က သူတို့ရဲ့ ပြဿနာ တွေကို တိုက်ပွဲဝင်နေတုန်းပဲ။

ဖိလစ်ပိုင်မှာ အစိုးရအပြောင်းအလဲကို လေးရက်အတွင်းမှာ ငြိမ်းချမ်းစွာနဲ့လုပ်နိုင်တယ်။ လူသေတာမရှိဘူး။ ဒါတွေ ကျွန်တော်တော်တို့ကို ကောင်းကျိုးပေးတဲ့အချက်ဆိုပြီး စံချိန်တင် ထားဖို့ကြိုးစားခဲ့တယ်။ နောက်ကတက်လာတဲ့သူတွေဟာ ကိုယ်လေ့လာထားတဲ့ သင်ခန်းစာတွေ၊ သူ့ရှေ့ကလူတွေရဲ့ အောင်မြင်မှုတွေ (အပြင်ကျရှုံးမှုကိုတောင်) အမြဲမူတည်ပြီး တည်ဆောက်ရ မယ်။ ဒါဟာ ဖီဒယ်လ် ရာမိုဗ် ဖွံ့ဖြိုးရေးဖောင်ဒေးရှင်းမှာ ကျွန်တော်လုပ်ဖို့ကြိုးစားနေတဲ့အရာ ပဲ။ ကျွန်တော်တို့အဓိကလုပ်တာ စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးလုပ်ငန်း။ အဲဒီအလုပ်က ကျွန်တော် သမ္မတရာထူးက အနားယူပြီးတဲ့နောက်မှာ ကျွန်တော့်မှာရှိသမျှအတွေ့အကြုံတွေချရေးမယ်ဆို ပြီး ကိုယ်တိုင်လုပ်ခဲ့တဲ့အလုပ်ပါ။ ဒါမှမဟုတ် ငယ်ရွယ်သူတွေအကျိုးအတွက် မိတ်ဆွေတွေ သူတို့အတွေ့အကြုံတွေကို ရေးမယ်ဆိုရင်ဆိုရင်လည်း ရေးလို့ရအောင်လုပ်ခဲ့တာ။

ခေါင်းဆောင်မှုပညာ

အားလုံးကို တစ်ထိုင်တည်းပြောပြဖို့ဆိုတာ ခက်ပါတယ်။ သို့သော် ကောင်းမွန်တဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးနဲ့ ဉာဏ်ရှေ့သွားသောခေါင်းဆောင်မှုဆိုတာ ကိုယ့်တိုင်းပြည်တွင်းမှာပဲဖြစ်လာဖြစ် ရမယ်။ တခြားက ပုံတူပွားယူလို့ရမှမရတာ။ ကျွန်တော်က ဖိလစ်ပိုင်အစိုးရကို အုပ်ချုပ်ဖို့ဆိုပြီး မလေးရှားက မဟာသီယာ (ဝန်ကြီးချုပ် ၁၉၈၁-၂၀၀၃) ကို ဒီနိုင်ငံကို လှမ်းခေါ်လို့မရသလို သူကလည်း ကျွန်တော့်ကို သူနိုင်ငံအုပ်ချုပ်ဖို့ လှမ်းခေါ်လို့မရဘူးလေ။ ချီလီကနေ ပါထရီဆီယို အဲလွင် (သမ္မတ ၁၉၉၀-၉၄) ကို ကျွန်တော်လှမ်းခေါ်လို့မရနိုင်ဘူး။

နောင် ၂၅ နှစ်လောက်ကိုမျှော်မှန်းပြီး ဦးဆောင်မှုပေးရတာဖြစ်တဲ့ အမြော်အမြင်ရှိသော ခေါင်းဆောင်မှု ဒါမှမဟုတ် ဉာဏ်ရှေ့သွားခေါင်းဆောင်မှုနဲ့ ကောင်းမွန်တဲ့အုပ်ချုပ်ရေးတို့ဟာ ယေဘုယျ သဘောတရားတွေပါပဲ။ လိုအပ်ချက်တွေအားလုံးကို ပြီးပြည့်စုံအောင် ဖိလစ်ပိုင်က သက်တမ်းခြောက်နှစ်ကြာ သမ္မတတစ်ယောက်ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ သက်တမ်းနှစ်ဆက်ရှစ်နှစ်ရှိမယ့်

အမေရိကန်သမ္မတတစ်ယောက်ပဲဖြစ်ဖြစ် သူတို့သက်တမ်းမှာ လုပ်လို့မရနိုင်ဘူး။ အဲဒီသက်တမ်းတွေဟာ လိုအပ်ချက်တွေအားလုံး ပြီးပြည့်စုံအောင်လုပ်ဖို့ရာ အချိန်တိုတိုလေးပဲ။ ခင်ဗျားက ရုပ်လုံးဖော်ကြည့်ရမယ်။ တက်ကြွရမယ်။ စိတ်ကူးစိတ်သန်းကောင်းရမယ်။ ရေရရှိရေးမှာ၊ စွမ်းအင်မှာ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံမှာ၊ ပညာရေးမှာဖြစ်ပေါ်နေတာတွေအတွက် စီမံကိန်းရှိရမယ်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုခေါင်းဆောင်ဆိုတာ အဲဒီလိုလူမျိုးပဲ။ ‘ရဲရင့်တဲ့ အသွင်ပြောင်းလဲခြင်း’ကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်တဲ့ သူတို့ရဲ့ အမြော်အမြင်တွေနဲ့ ပြည်သူတွေကို နှိုးဆော်တိုက်တွန်းနိုင်သူမျိုးပေါ့။ⁱ သူတို့ကလူထုခံစားရတဲ့ဒုက္ခတွေကို ‘တိုင်းပြည်ရဲ့ သမိုင်းကြောင်းမှာ အလှည့်အပြောင်းတွေအဖြစ် ပြောင်းလဲပေးနိုင်ကြတယ်။’ⁱⁱ

အခုကျွန်တော်ပြောနေတာ ကျွန်တော့်စိတ်နေစိတ်ထားပဲ။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ကျွန်တော်က အစိုးရဝန်ထမ်း ဖြစ်လာတာ ၁၉၄၆ ခုနှစ်ကတည်းကမို့လို့ပဲ။ ကျွန်တော့်အသက် ၁၈ နှစ်မှာ ဖိလစ်ပိုင်ကိုယ်စားပြုအနေနဲ့ အမေရိကန်စစ်တက္ကသိုလ် ဝက်စ်ပွိုင့်မှာ ဗိုလ်လောင်းအဖြစ် အစိုးရဝန်ထမ်းဖြစ်လာခဲ့လို့ပဲ။ အဲဒီအချိန်တုန်းက စစ်ဒဏ်ခံနေရတဲ့အချိန်ပေါ့။ မနီလာ မြို့တောင်ပိုင်းက မြို့တော်လွတ်လပ်မြောက်ရေးတိုက်ပွဲကြောင့် ရစရာမရှိအောင် ပျက်စီးနေတယ်။ အဲဒီနေရာမှာ ဂျပန်တွေက ခုခံနေတယ်။ သူတို့ကို မဟာမိတ်တပ်တွေ (အထူးသဖြင့် အမေရိကန်တပ်တွေ) နဲ့ ဖိလစ်ပိုင်ပျောက်ကျားစစ်သားတွေက တိုက်နေတာ။ အဲဒီအချိန်မှာ ကျွန်တော့်စစ်မှုထမ်းဘဝစတာပဲ။ ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတဝင်အရွေးခံတော့မယ်ဆိုတော့ ကျွန်တော် တပ်ကအငြိမ်းစားယူခဲ့တယ်။ အငြိမ်းစားမယူခင်မှာ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး (၁၉၈၈-၁၉၉၂) ရာထူးမှာ နောက်ဆုံးတာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့တယ်။ တစ်ဦးချင်းအနေနဲ့ ပြောရရင်တော့ နည်းလမ်းသုံးခုနဲ့ကျွန်တော့်ရဲ့ လုပ်ပုံကိုင်ပုံကို အနှစ်ချုပ်ပြီးပြောလို့ရမယ့် အရှင်းဆုံးဝေါဟာရ စကားလုံးတွေကိုသုံးပြီး ပြောပါ့မယ်။ ပေးကမ်းတာ၊ ဝေမျှတာနဲ့ အခြားသူတွေအတွက် ကိုယ်ကျိုးစွန့်တာပဲ။ ကိုယ့်မိသားစုရဲ့ လိုအပ်ချက်တွေကို ဖြေရှင်းပေးရင်းနဲ့ပဲ တခြားသူတွေနဲ့ ကိုယ့်တိုင်းပြည်အတွက် ကိုယ်ကျိုးစွန့်ခြင်း၊ ဝေမျှခြင်း၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့ကိုလုပ်ဖို့ပါပဲ။ ကိုယ်ကျိုးစွန့်တယ်ဆိုတာ ကိုယ်ယူထားတာထက်ပိုပေးဖို့ပါပဲ။ အများကောင်းစားရေးအတွက် ပေးဆပ်ရတာပေါ့။ လူဘယ်နှစ်ယောက်က ဒါမျိုးလုပ်ဝံ့မလဲ။ ‘လူများစုအတွက်၊ မိသားစုအကျိုးစီးပွား’ က ပြည်သူနဲ့ တိုင်းပြည်ရဲ့ ကောင်းကျိုးချမ်းသာရဲ့ ရှေ့မှာရောက်နေတယ်။ⁱⁱⁱ အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားကမလုပ်ရဲတဲ့ ခက်ခဲတဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်တွေကို ခေါင်းဆောင်တွေက ချရဲရတယ်။ ရှေ့ဆက်ဘာလုပ်ရမယ်ဆိုတာ လမ်းပြတယ်။^{iv} အပြောင်းအလဲလုပ်နိုင်ဖို့ ခေါင်းဆောင်တွေဟာ ညီညွတ်အောင်လုပ်ရဲရမယ်။ ဒါကြောင့် ခေါင်းဆောင်ဆိုတာ သူနဲ့အတိုက်အခံကို ညီညွတ်အောင်လုပ်ပြီး တစ်နိုင်ငံလုံးနဲ့ ဆိုင်တဲ့ အစုအသင်းရယ်လို့တစ်ခုတည်းရှိလာအောင်လုပ်နိုင်မှာပေါ့။ ဖိလစ်ပိုင်မှာ ပိုကောင်းတဲ့ အနာဂတ်အတွက် ကျွန်တော်တို့ရဲ့ အမြင်နဲ့ အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားနဲ့ပတ်သက်လို့ပြောမယ်ဆိုရင်တော့ အတိုက်အခံသည်ပင်လျှင် ကိုယ်နဲ့တစ်သင်းထဲပဲ။ တချို့ကိစ္စတွေအတွက် ကျွန်တော်တို့တစ်သင်းထဲဖြစ်နေမှရမယ်။ အားကစားပွဲတွေမှာဆိုရင် တစ်ကျောင်းထဲကထွက်တဲ့ နှစ်သင်း

ပြိုင်ရတာရှိတယ်လေ။ အဲဒီလိုပဲ နိုင်ငံရေးမှာလည်းရှိတယ်။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ အကျိုးစီးပွားတွေကို ကာကွယ်ရမယ်ဆိုရင် တစ်သင်းထဲလုပ်ကြမယ်။ ကျွန်တော်ပြောတာ ရည်ရွယ်ချက်ညီညွတ်မှု၊ လူမျိုးတစ်မျိုး၊ တိုင်းပြည်ကြီးတစ်ခုရဲ့ အသင်း၊ ရိုးသားမှုတန်ဖိုးတွေနဲ့ စည်းလုံးမှု၊ အလုပ်ကြိုးစားမှု၊ တိုင်းပြည်ကိုချစ်မှတ်နိုးမှု၊ ဘုရားသခင်ကို ချစ်မြတ်နိုးမှု၊ ပြည်သူကိုချစ်မြတ်နိုးမှု၊ ပတ်ဝန်းကျင်ကိုချစ်မြတ်နိုးမှုတွေကိုပြောတာပါ။

အလုပ်လုပ်တဲ့အခါ စည်းကမ်းကြီးတာ ခေါင်းဆောင်တွေဖို့အရေးကြီးတယ်။ ၂၄ နာရီ တစ်ပတ် ၇ ရက်အလုပ် လုပ်ဖို့ဆိုတာ မလုံလောက်ဘူး၊ ၂၅ နာရီ ၈ ရက်အလုပ်လုပ်ဆိုပြီး ကျွန်တော်ပြောလေ့ရှိတယ်။ ပြီးခဲ့တဲ့ ၁၃ နှစ်မှာ ကျွန်တော်က အငြိမ်းစားပါ။ ဒါပေမယ့် စနေနေ့ နေ့လည်တိုင်အောင် ကျွန်တော်အလုပ်လုပ်တုန်းပဲ။ တစ်နေ့ ၂၄ နာရီ၊ တစ်ပတ် ၇ ရက်ထက် ပိုပြီးတော့ ဘယ်လိုများအလုပ်လုပ်တာတုန်းဆိုရင်တော့ ဘောလုံးတွေအများကြီးကို လေထဲ မြှောက်ပြီး မျက်လှည့်ပြကစားတာလို ကိစ္စတွေအများကြီးကို တစ်ထိုင်တည်းလုပ်နိုင်ရမယ်။ မင်ဒါ နာအိုကိစ္စရှိမယ်၊ တောင်တရုတ်ပင်လယ်၊ စီးပွားရေး၊ ပြည်ပရောက်အလုပ်သမားတွေ၊ လူသတ်ပွဲ၊ လူယက်မှု၊ ကုလသမဂ္ဂ၊ အာဆီယံကိစ္စတွေရှိမယ်။ ပြဿနာက တစ်ချို့ခေါင်းဆောင် တွေက လုပ်နိုင်သလောက်မလုပ်ကြတာပဲ။ သူတို့လုပ်ရတဲ့တာဝန်တွေအတွေ့အမျိုးမျိုးအပြည့်ပေး ပြီး မလုပ်ကြဘူး။ အဲဒီကိစ္စတွေနဲ့လုံးချာလည်လိုက်သွားကြတာချည်းပဲ။ သူတို့က ကောင်းကင် ကြိုးတန်းပေါ်ကနေ လိမ့်ကျတာနဲ့ တိုင်းပြည်လည်းပျက်ပြီပဲ။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ အဲဒါမျိုး နှစ်ခါ ဖြစ်ဖူးတယ်။

အသက်ငယ်ငယ်နဲ့ငိုလ်လောင်းအဖြစ် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းစခဲ့တယ်။ သမ္မတမဖြစ်ခင် အထိ ခင်ဗျားရဲ့ တတ်မြောက်တဲ့အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနဲ့ ဘဝတက်လမ်းစကိုဖြတ်သန်းတယ်။ စစ်တပ်မှာ ရဲအဖွဲ့မှာတာဝန်ထမ်း ရင်းနဲ့ပေါ့။ လေ့ကျင့်သားပြည့်ဝတဲ့ ပညာသည်ပီသသော လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တစ်ခုမှာ စစ်ဦးစီးချုပ်၊ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးရာထူးတွေမှာ မြင့်မားတဲ့တာဝန်တွေရဲ့ ရာထူးတွေများကြီးဖြတ်သန်းခဲ့တယ်။ အဲဒီလိုရာထူးတွေမှာ တာဝန်ထမ်းဆောင် ခဲ့ရတာကလည်း ထိုက်တန်တဲ့ဂုဏ်ပြုခံရမှုပါ။ လမ်းသစ်ထွင်ပြီး ဦးဆောင်ဖို့ ခင်ဗျားအမှီအမှီ ကင်းအောင်ဘယ်လိုလုပ်ခဲ့လဲ။

ရာမှို့ ။ ဟုတ်တယ်။ ကျွန်တော့်အတွက် ကံကောင်းချင်တော့ ကျွန်တော့်ဘဝတက်လမ်း က အဲဒီလိုတစ်ဆင့်ချင်းတက်ခဲ့တယ်။ ကျွန်တော်ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းဝန်ခံရရင် ကျွန်တော်မိုလ်မှူး ကြီးဖြစ်တဲ့အချိန်မှာလားမသိဘူး။ သမ္မတသစ် မားကွိုစ်ဟာ ကျွန်တော်နဲ့ညီအစ်ကိုနှစ်ဝမ်းကွဲ တော်တဲ့သူဖြစ်နေတယ်။ အဲဒီအချိန်မတိုင်ခင်တုန်းက အထိတော့ ကျွန်တော့်အတွက် ပညာ သည်အဆန်ဆုံးပုံစံနဲ့ ရာထူးတွေတစ်ခုပြီးတစ်ခုတိုးခဲ့တာပဲ။ ကိုရီးယားနဲ့ ဗီယက်နမ်မှာ အတိမ်း အစောင်းမခံတဲ့ တာဝန်တွေထမ်းဆောင်ရင်း ပြည်ပမှာတာဝန်ထမ်းတာ၊ စစ်သားတွေကို ဦး စည်းကွပ်ကဲခဲ့ရင်း ရာထူးတွေတိုးလာခဲ့တာပဲ။ ကျွန်တော်မိုလ်ချုပ်ကြီးအဆင့် ရောက်ချိန်မှာ

မစ္စတာမားကိုလက်ထက်ပဲ။ သို့သော် သူကကျွန်တော့်ကိုမျက်နှာသာပေးလို့ ရာထူးတက်ခဲ့တာ မဟုတ်ဘူး။ မားကိုစစ်က စစ်တပ်ရဲ့အမြင့်ဆုံးအမိန့်ပေးသူဖြစ်ပေမယ့်လည်း သူ့အမိန့်ကိုပုန်ကန်ခဲ့ တယ်။ ဘာဖြစ်လို့လည်းဆိုတော့ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကြေညာပြီး ပြည်သူ့အခွင့်အရေးတွေကို အလွဲ သုံးနေတာကို ကျွန်တော်တို့ထဲက တစ်ချို့က မကြိုက်လို့ပဲ။

စစ်တပ်၏အခန်းကဏ္ဍ

ခင်ဗျားက ‘ပုန်ကန်တယ်’ လို့ပြောခဲ့တာမှာ မေးစရာရှိလာတယ်။ စစ်တပ်ကို အရပ် ဘက်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်ရောက်အောင် ဘယ်လိုလုပ်လို့ရလဲ။ ကိုရာဇန် အင်္ဂီနီနဲ့ ဂလိုရီယာ အာယိုယိုတို့ရဲ့ သမ္မတသက်တမ်းတွေမှာ စစ်တပ်ကအာဏာသိမ်းဖို့ပူးပေါင်းကြုံစည်တာတွေ အများကြီးဖြစ်ခဲ့တယ်။ ခင်ဗျားစစ်တပ်ကိုဘယ်လိုထိန်းလဲ။ စစ်ဘက်-အရပ်ဘက်ဆက်ဆံရေးမှာ ဘယ်လိုအပြောင်းအလဲတွေဖြစ်အောင် ခင်ဗျားလုပ်ခဲ့လဲ။

ရာမိုစ်။ ။ စစ်တပ်မှာတုန်းက ကျွန်တော့်အတွက်အရေးအကြီးဆုံးအရာကတော့ ပညာ သည်ပီသမှုကိုထိန်းသိမ်းဖို့နဲ့ ကျွန်တော့်ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုမှာ ဖိအားတွေရှိသည့်တိုင် နိုင်ငံရေးအစွက်မခံတာပဲ။ ကျွန်တော်ရာထူးတွေကြီးလာချိန်မှာ သမ္မတရုံးက နိုင်ငံရေးသမား တွေအပါအဝင် နိုင်ငံရေးသမားတွေဆီကနေ ဖိအားတွေများလာတယ်။ သို့သော် အင်မတန် ပညာသည်ပီသမှုနဲ့ ကျင့်သားရထားတာကြောင့် ကျွန်တော့်အတွက် အေးဆေးပဲ။ အရေးကြီးတဲ့ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ကြီးဖြစ်တဲ့ အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့တစ်ခုလုံးကို ကျွန်တော်တာဝန်ယူရတယ်။ သို့သော် ကိုရီ အင်္ဂီနီပြဌာန်းခဲ့တဲ့ အခြေခံဥပဒေအရ အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ဟာ အခြားဝန်ထမ်း အဖွဲ့အစည်းအနေနဲ့ အရပ်ဘက်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်မှာ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးနဲ့ ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရအောက်မှာ ရှိရတယ်။ နောက်တော့ ရဲတပ်ဖွဲ့ဟာ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ (စစ်တပ်) ကနေ သီးခြားဖြစ်သွားပြီး ဖိလစ်ပိုင်အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ဖြစ် လာခဲ့တယ်။

ဒီတော့ ကျွန်တော်ဟာ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တွေအားလုံးမှာဆိုရင် ဒုတိယစစ်ဦးစီးချုပ် အဖြစ်နဲ့အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ကိုတာဝန်ယူရတယ်။ နောက်တော့ (၁၉၈၆ခုနှစ်) တပ်တွင်းပုန်ကန်မှု မှာ ကျွန်တော်တို့ အသိအမှတ်ပြုတဲ့ခေါင်းဆောင်ရဲ့ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်ကို နာခံရ တယ်။ သူကတော့ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး ဂျူအန်း ပွန်စီ အန်းရီးလ်ပဲ။ အခုသူက အထက် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌပါ။

အနောက်အာဖရိကနဲ့ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာ မရှိတာကဘာလဲဆိုရင် ပုန်ကန်ထကြွတဲ့ အရပ်သားအစိုးရ၊ လူငယ်လူရွယ်တွေ၊ အစိုးရမဟုတ်တဲ့အဖွဲ့အစည်းတွေ၊ ပညာရပ်အသိုင်းအ ပိုင်းနဲ့အလုပ်သမားစတာတွေကစစ်တပ်ကိုသူတို့ရဲ့အစိတ်အပိုင်းအဖြစ်ဆွဲမခေါ်နိုင်ကြတာပဲလို့ ထင်တယ်။ အဲဒီတိုင်းပြည်တွေမှာ အဲဒီလိုဖြစ်အောင် စီမံကိန်းမချခဲ့ဖူးပါဘူး။ သို့သော် ပုန်ကန် ထကြွမှုရှိတဲ့ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တွေတော်တော်များများဟာ တစ်ယောက်ပြီးတစ်ယောက်ပါ။

တပ်စိတ်တစ်ခုပြီးတစ်ခု၊ သူတို့နဲ့နောက်တော့ သွားပူးပေါင်းတာပဲ။ လစ်ပျားမှာ အဲဒါမျိုးဖြစ်ခဲ့တယ်။ ဆီးရီးယားမှာ ဖြစ်နေတုန်းပဲ။ သို့သော် ကျွန်တော်တို့ဖြစ်ရပ်မှာတော့ ပုန်ကန်ထကြွတတ်တဲ့စစ်တပ်ဟာ အရပ်သားတွေနဲ့ အစကတည်းက ပူးပေါင်းပြီးသားပျ။ ပုန်ကန်ထကြွတတ်တဲ့ စစ်တပ်နဲ့အရပ်သားတွေ တကယ်ပဲပူးပေါင်းခဲ့ကြတာ။ ဒီလိုတွေးကြည့်ရအောင်ပျ။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်နေချိန် ကိုရို အကွီနိုက အဓိကအတိုက်အခံ သမ္မတလောင်းဖြစ်နေချိန်မှာ သမ္မတမားကွိုစ်ကိုထောက်ခံမှုကို ရုပ်သိမ်းလိုက်ဖို့ စစ်တပ်က ပထမဆုံးအကွက်ရွှေ့လိုက်တယ်။ ကျွန်တော်တို့ ကိုရိုအကွီနိုကို မားကွိုစ်ထက်ပိုပြီး လိုလားလို့မဟုတ်ဘူး။ မားကွိုစ်ကိုထောက်ခံနေတာကိုပဲ ရုပ်သိမ်းလိုက်တာ။

ကျွန်တော်တို့ကို မားကွိုစ်က လွယ်လွယ်လေးနဲ့ အနိုင်မယူနိုင်ခဲ့လိုက်တာ ကံကောင်းတယ်ပြောရမယ်။ သူ့ရဲ့ လက်နက်ကိုင်တပ်တွေနဲ့ယှဉ်ရင် ကျွန်တော်တို့တော့ အညံ့ခံခဲ့ရမှာပဲ။ သူ့မှာ သံချပ်ကာကားတွေ၊ ရဟတ်ယာဉ်တွေ၊ တိုက်လေယာဉ်တွေ၊လက်နက်ကြီးတွေ၊ ကမ်းတက်တပ်တွေနဲ့ပျ။ ကျွန်တော်တို့က အစိုးရကိုဆန့်ကျင်လိုကြတဲ့ စစ်အရာရှိအုပ်စုလေးထက် မပိုဘူး။ ဒါပေမယ့် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး အန်းရီးလ်နဲ့ကျွန်တော်က စစ်ဆင် ရေးတာဝန်တွေနဲ့ စီမံခန့်ခွဲမှုတွေကို ခွဲယူမယ်ဆိုပြီး ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြတယ်။ မစ္စတာ မားကွိုစ်ဆီကနေ ကျွန်တော်တို့ခွဲထွက်လိုက်တာရဲ့ လူမှုရေးနဲ့ နိုင်ငံရေးမျက်နှာစာတွေကို တာဝန်ယူလုပ်ကိုင်ဖို့ ဝန်ကြီးအန်းရီးလ်ကို ကျွန်တော်ပြောခဲ့တယ်။ မီဒီယာ၊ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တွေနဲ့ နိုင်ငံရေးပါတီကို စကားပြောမှာ သူတစ်ယောက်ထဲပဲ။ ကျွန်တော်က စစ်ဆင်ရေးတာဝန်တွေကို ယူမယ်ပေါ့။ အဲဒီလိုကျွန်တော်တို့ တာဝန်ခွဲဝေခဲ့တာပဲ။ အခုနေအခါမှာတော့ လုပ်ငန်းတာဝန်တွေက ထပ်နေတာတွေအများကြီးဖြစ်နေတာ အမှန်ပဲ။ တချို့စစ်မှုထမ်းတွေကတော့ ဝန်ကြီး အန်းရီးလ်လက်အောက်မှာရှိတာ အမှန်ပဲ။ ဘာဖြစ်လို့လည်းဆိုတော့ သူ့အုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေမှာ စစ်သားတွေပါတဲ့ နောက်လိုက်တွေရှိနေလို့ပဲ။ နောက်ပြီး ပိုလ်ချုပ်အဖြစ်အကြာကြီးတာဝန်ယူခဲ့တဲ့ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ပြောပလောက်တဲ့ နောက်လိုက်တွေရှိတာပဲ။ သို့သော် အကြမ်းဖျင်းပြောရင်တော့ အဲဒီလို ကျွန်တော်တို့တာဝန်ခွဲဝေခဲ့ကြတယ်။

ဒါဆို တစ်နိုင်ငံလုံးက အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ဝင် ၁၁၀၀၀၀၊ ကြည်း၊ ရေ၊ လေ တပ်တွေက နောက်ထပ် စစ်သား ၁၂၀၀၀၀ ရဲ့သစ္စာခံမှုကိုရော ကျွန်တော်တို့ဘယ်လိုများ ရနိုင်မလဲ။ ကျွန်တော်တို့စစ်အင်အားက တစ်အားမများဘူး။ စစ်ဦးစီးချုပ်တွေနဲ့ဘယ်လိုရင်းနှီးအောင်နေရမယ်ဆိုတာ သူတို့တွေ အငယ်တန်းအရာရှိတွေဘဝကတည်းက သိထားပြီးသား။ ကျွန်တော်တို့က တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက် နာမည်ရင်းတွေအများဆွတ်ခေါ်ကြတဲ့သူမျိုး တွေ။ တင်းနစ်ရိုက်ဖက် ဂေါက်ရိုက်ဖက်တွေ။ ရေငုပ်ဖက်တွေ။ ပြိုင်ကားမောင်းတာ၊ ပြေးခုန်ပစ်မှာဝင်ပြိုင်ရင် ပြိုင်ဖက်ပြိုင်ဘက်တွေပျ။ စီမံကိန်းတွေအများကြီးမှာလည်း တူတူလုပ်ခဲ့ဖူးတယ်။ စီမံကိန်းတွေ တော်တော်များများမှာ ကြည်း၊ ရေ၊ လေ တပ်ဖွဲ့တွေအားလုံးလိုတာကိုး။ ဒီတော့ ကျွန်တော်တို့မှာ

အသင်းအဖွဲ့စိတ်ဓာတ်ဆိုတာ ရှိနေတယ်။ ကျွန်တော် သမ္မတဖြစ်တဲ့အချိန်အထိ အဲဒီအသင်း အဖွဲ့စိတ်ဓာတ်ကို ထိန်းသိမ်းခဲ့တယ်။ ကျွန်တော်တို့အခုထိ အတူဂေါက်ရိုက်ကြတုန်း၊ မိတ်ဆုံ စားပွဲလုပ်ကြတုန်းပဲ။ မဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့တဲ့ အရေးကိစ္စတွေအကြောင်း ကျွန်တော်တို့ပြောနေဆိုနေ ကြတုန်းပဲ။

ကျွန်တော်တို့ တပ်တွင်းပုန်ကန်မှုဖြစ်တဲ့အချိန်မှာ လေးရက်မြောက်နေ့ (ကျွန်တော်တို့က ၁၉၈၆ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၂၂ ရက်မှာ ညချမ်းမှာ တပ်တွင်းပုန်ကန်မှုစခဲ့တာ) နေ့လယ်ခင်းကျတော့ ပုန်ကန်မှုကပြီးသွားပြီ။ အဲဒီအချိန်မှာ ကိုရီအကွီနိုက သမ္မတအဖြစ် ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုနေပြီ။ အဲဒီကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုမှုကို တရားရုံးချုပ်က တရားသူကြီးတစ်ဦးကနေ ကြီးကြပ်စိစစ်ခဲ့တယ်။ မစ္စတာ ဂျူအန်း ပွန်စီ အန်းရီးလ်ကို ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးအဖြစ်၊ ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးဖြစ်တဲ့ ကျွန်တော့်ကို စစ်ဦးစီးချုပ်သစ်အဖြစ် အကွီနိုက ခန့်အပ်ခဲ့ပြီးနောက် ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၅ ရက်မှာ ကျွန်တော့်ပရုံးပေါ် နောက်ထပ်ကြယ်တစ်ပွင့်ရောက်လာတယ်။ စစ်တပ်ဟာ အရပ်ဘက် အုပ်ချုပ်မှုအောက်မှာပဲ ရှိခဲ့တယ်။ အကွီနိုရဲ့သမ္မတသက်တမ်းမှာ 'ဖိလစ်ပိုင်လက်နက်ကိုင်စစ် တပ်အသစ်' ဆိုတဲ့တန်ဖိုးတွေ စိမ့်ဝင်ပျံ့နှံ့အောင်ကြိုးပမ်းတာကို ကျွန်တော်ဦးဆောင်ပြီးလုပ်ခဲ့ တယ်။ အဲဒီတန်ဖိုးရဲ့ဆိုလိုရင်းကတော့ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တွေဟာ နိုင်ငံရေးနဲ့မပတ်သက် ရဘူး၊ ဘက်တော်သားစိတ်မရှိရဘူး၊ ဥပဒေနဲ့ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကို ထိန်းသိမ်းဖို့ ယခင်က ထမ်းဆောင်ခဲ့တဲ့ ကိုယ့်တာဝန်ကိုယ်ကျေပွန်ရမယ်ဆိုတာပဲ။ အတိတ်ကိုကျွန်တော် တို့အဓိက မထားပဲ အနာဂတ်ကိုအလေးထားပြီး ရာထူးရာခံအဆင့်ဆင့်ကို ညီညွတ်မှုရှိအောင်၊ သင့်မြတ် အောင် အခြေခံဥပဒေကို သစ္စာစောင့်သိအောင် ကျွန်တော်တို့ကြိုးစားခဲ့ကြတယ်။ အဲဒီအချိန် တုန်းက ရာထူးတိုးပေးတာတွေ၊ တာဝန်ချထားတာတွေကို စံချိန်စံညွှန်းနဲ့ဝင်အောင်သတ်မှတ် တာ စလုပ်နေတဲ့အချိန်ပေါ့။ မားကွိုက်ကို ထောက်ခံတဲ့သူတွေနဲ့ အကွီနိုကိုလိုလားတဲ့သူတွေကို ကျွန်တော်တို့အုပ်စုခွဲတာမျိုးမလုပ်ခဲ့ဘူး။ ထူးချွန်မှုနဲ့ အရည်အချင်းပေါ်မှာပဲမူတည်ပြီး တာဝန် ပေးအပ်ခဲ့တယ်။^၁

ကြည့်ရတာလွယ်လိုက်တာ။ ဒါပေမယ့် အဲဒီတုန်းက အာဏာသိမ်းဖို့ကြိုးစားကြတာတွေ အများကြီးရှိခဲ့တယ်လို့ ကျွန်တော်တို့သိထားတယ်။ ဘာဖြစ်လို့အများကြီးရှိခဲ့တာလဲ။

ရာမိုစ်။ ။ မှတ်တမ်းတွေအရ ၁၉၈၆ ခုနှစ်နဲ့ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်ထိ ကိုရီအကွီနိုအစိုးရဆီ ကနေ အာဏာသိမ်းဖို့ ကိုးကြိမ်ကြိုးစားခဲ့တာရှိပါတယ်။ ပင်တိုင်းအဖွဲ့ကြီးတစ်ခုကနေ အာဏာ သိမ်းဖို့လုပ်တာမဟုတ်ဘူးဗျ။ အဲဒီတုန်းက အာဏာသိမ်းဖို့လုပ်ကြတဲ့စစ်အုပ်စုတွေအများကြီး။ တစ်ချို့က အရမ်းဒုက္ခပင်လယ်ဝေတဲ့အခြေအနေမှာ စစ်မြေပြင်မှာအမှုထမ်းသက်ကြာခဲ့တဲ့ ဗိုလ်ကြီးအဆင့် အရာရှိပေါက်စတွေ။ သူတို့က သင့်တင့်တဲ့အသိအမှတ်ပြုမှု မရကြဘူးဆိုတဲ့ အရာရှိငယ်တွေ။ လစာလည်းမလောက်မငှပဲရကြတဲ့သူတွေ။ အခုအထက်လွှတ်တော်ကိုယ် စားလှယ်ဖြစ်နေတဲ့ ဂရီဂေါ်ရီယို ဟိုနာဆန်လို ဗိုလ်မှူးပေါက်စတွေရှိတယ်။ သူတို့က အာဏာ

သိမ်းချင်လို့ လက်ယားနေတဲ့သူတွေ။ ဒါပေမယ့် အထက်မှာ ကျွန်တော်တို့လို ဗိုလ်ချုပ်တစ်ချို့ ရှိနေတော့ကာ လုပ်လို့မရဘူး။ ပထမ စစ်ဦးစီးချုပ်အနေနဲ့ နောက်တော့ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး အနေနဲ့ သူတို့အားလုံးကို မလှုပ်ရှားနိုင်အောင်လုပ်ထားရတယ်။ သူတို့မလှုပ်နိုင်ပါဘူး။ သို့သော် 'လက်နက်ကိုင်တပ်များ ညီညွတ်ရေး'ကိုထိန်းသိမ်းဖို့ကလည်း ကျွန်တော့်တာဝန်ပဲ။^{၁၂} ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံ ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတအဖြစ် အင်္ဂီနိုကို အသိအမှတ်ပြုဖို့ ကျွန်တော်တို့က ကတိပြုခဲ့ကြပြီးပြီ။

၁၉၈၆ ခုနှစ် မတ်လမှာ ကြေညာချက်အမှတ် ၃ ဖြစ်တဲ့ ယာယီ 'လွတ်လပ်ရေး အခြေခံ ဥပဒေ' ကို ကိုရိုအင်္ဂီနိုက ထုတ်ပြန်ခဲ့တယ် အဲဒီအခြေခံဥပဒေဟာ အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွက် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုကို တည်ထောင်ပေးလိုက်တာပဲ။ ၁၉၈၆ ခုနှစ်ကနေ ၁၉၈၇ ခုနှစ်အတွင်း ကျွန်တော်တို့ဟာ တောင်လှန်ပြောင်းလဲနေတဲ့ အစိုးရလက်အောက်မှာရှိခဲ့တာပါ။ တကယ် အသက်ဝင်နေတဲ့ တိကျသေချာသော အခြေခံဥပဒေဆိုပြီး မရှိခဲ့ဘူး။ ကိုရို အင်္ဂီနိုက အမိန့် ကြေညာစာတွေနဲ့ အုပ်ချုပ်ခဲ့တာပါ။ အဲဒီအချိန်မှာ ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်ကိုဖျက်သိမ်းလိုက်ပြီ။ ဒါပေမယ့် အဲဒီတစ်နှစ်တာကာလအတွင်းမှာ ဘာပဲပြောပြော ကြီးကျယ်တဲ့အရေးအခင်း ဒါမှမဟုတ် လူထုအုံကြွမှုရယ်လို့မဖြစ်ခဲ့ဘူး။ မနီလာဟိုတယ်ကို မားကွိုက်ကိုသစ္စာခံတဲ့သူတွေက သိမ်းပိုက်တိုက်ခိုက်ဖို့ မအောင်မြင်တဲ့ ကြိုးပမ်းမှုတစ်ခုပဲဖြစ်ခဲ့တယ်။

စစ်တပ်က တော်လှန်ရေးပြီးတော့ စိတ်ဝမ်းကွဲသွားတယ်။ တပ်ထဲမှာ အသက်အရွယ် အဆင့်အတန်းရဲ့ အကျိုးစီးပွားတွေကြောင့် အဲဒီလိုစိတ်ဝမ်းကွဲသွားတာ။ ငယ်ရွယ်တဲ့ ဗိုလ်ကြီး တွေ၊ အရမ်းတက်ကြွပြီး ရည်မှန်းချက်ကြီးတဲ့ ဗိုလ်မှူးကြီးတွေ၊ ကျွန်တော့်လို ပိုနေမြဲကျားနေမြဲ အခြေအနေကို ထိန်းသိမ်းချင်တဲ့၊ ၁၉၈၇ အခြေခံဥပဒေအရ အုပ်ချုပ်မယ့် အရပ်သားအစိုးရကို အခွင့်အရေးပေးဖို့လိုလားတဲ့ အသက်ကြီးပိုင်း ဗိုလ်ချုပ်တွေဆိုပြီးတော့ တပ်ထဲမှာဖြစ်နေတာ။ ကျွန်တော်က သမ္မတအဖြစ်ဝင်ပြိုင်ဖို့ ရည်မှန်းချက်ထားလိုက်ချိန်မှာ တပ်ထဲက၊ ကာကွယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာနက ကျွန်တော့်တပည့်တွေက ပြောကြတယ်။ ကျွန်တော် ရွေးကောက်ပွဲဝင်စရာ မလိုပါဘူးတဲ့။ သမ္မတရာထူးကို အလွယ်လေးယူလိုက်ရုံပဲ သူတို့ထောက်ခံသွားမယ်တဲ့။ ဟာ မဟုတ်တာလို့ ကျွန်တော်ကပြောရတယ်။ ကျွန်တော် သမ္မတရာထူးကို အာဏာသိမ်းပြီးယူ လိုက်မယ် လွန်ရောကျုံ့ရော သုံးနှစ်ပေါ့။ ဒါပေမယ့် အဲဒီသုံးနှစ်ထက်ပိုပြီး ရာထူးမှာနေလို့ရမှာ မဟုတ်ဘူး။ ဖိလစ်ပိုင်ပြည်သူတွေက အဲလိုလုပ်ဖို့ခွင့်ပြုမှာမဟုတ်တာကိုး။ အဲဒီလိုနဲ့ ကျွန်တော် တို့ အခုအခြေအနေရောက်ခဲ့တာပဲ။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနဲ့ အနောက်အာဖရိကမှာ ဘုရင်မင်း ဆက်တွေရယ်၊ ကြေးရတတ်မိသားစုတွေရယ်၊ အာဏာရှင်တွေရယ် အချိန်တစ်ခုကြာတဲ့ အထိတော့ အုပ်စိုးနေကြဦးမှာပဲ။ သို့သော် ပြည်သူတွေက လက်ခံမှာမဟုတ်တော့ သူတို့သက် ဆုံးတော့ရှည်မှာမဟုတ်ဘူး။ အဲဒီလူတွေဟာ ဆယ်နှစ်၊ နှစ် ၂၀၊ နှစ် ၃၀၊ ကဒါဖီလိုလူမျိုးဆိုရင် နှစ် ၄၀ အုပ်ချုပ်ချင် အုပ်ချုပ်မယ်။ သို့သော် နောက်ဆုံးကျပြည်သူတွေက ခွင့်ပြုကြမှာမဟုတ်ဘူး။

ဒီအာဏာသိမ်းဖို့ ပူးပေါင်းကြံစည်မှုတွေက ခင်ဗျားအစိုးရသက်တမ်းအပြီး သမ္မတ ဂလိုရီယာ အာယိုယိုလက်ထက်မှာ ဘာလို့ဆက်ဖြစ်ခဲ့တာလဲ။ ဘာလို့ အဲဒါကို ရပ်တန့်က ရပ်အောင် မလုပ်နိုင်တာလဲ။

ရာမို။ ။ကျွန်တော့်အစိုးရသက်တမ်းပြီးတော့ သမ္မတ အက်စထရာဒါလက်ထက်မှာ တပ်တွင်းပုန်ကန်မှုတွေ တစ်ကျော့ပြန်ထပ်ဖြစ်ခဲ့တယ်။ စစ်တပ်နဲ့အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့က ကြား ဝင်လာတာကြောင့် သူ့သမ္မတသက်တမ်းက နှစ်နှစ်ခွဲပဲကြာခဲ့တယ်။ သူဟာ အာဏာအလွဲ သုံးစားလုပ်ပြီး အဂတိလိုက်စားတယ်လို့ မြင်လာကြလို့ ၂၀၀၁ ဇန်နဝါရီမှာ ရာထူးကဖယ်ရှား ခံခဲ့ရတယ်။ သူက သူ့ရဲ့လုပ်ရားမှုတွေနဲ့ဩဇာကို သူကွက်ပြီးရွေးထားတဲ့ ခရိုနီတစ်ခုကိုပဲအသုံး ချခွင့်ပေးခဲ့တယ်။ ကျွန်တော်တို့ဒါမျိုးကို သဘောမကျဘူး ဒီတော့ အဲဒီတုန်းက အရပ်သားတွေ က ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြကြတယ်။ ဘုရားကျောင်းတော်၊ ပညာရပ်အသိုင်းအဝိုင်း၊ အလုပ်သမားတွေ၊ အန်ဂျီအိုတွေက ဆန္ဒပြပွဲတွေကို ထောက်ခံခဲ့တယ်။ အရပ်သားပြည်သူတွေက အရင်ဆုံးအုံကြွ တာ နောက်တော့ စစ်တပ်နဲ့ ရဲက သူတို့တို့ထောက်ခံလာတာပဲ။

အဲဒီအချိန်မှာဂလိုရီယာအာယိုယိုသမ္မတဖြစ်လာတယ်။သူ့ရဲ့သမ္မတသက်တမ်းသုံးနှစ်မှာ သူ့ကို သူရဲကောင်း အမျိုးသမီးလို မြင်ခဲ့ကြတယ်။ ကျွန်တော်တို့ အများကြီးမျှော်လင့်ခဲ့ကြတယ်။ ဒါပေမယ့် သူက ကတိတွေတစ်ခုပြီးတစ်ခုဖျက်ခဲ့တယ်။ စစ်တပ်ရဲ့မကျေနပ်မှုကလည်း အရမ်း များလာတယ်။ ဒါပေမယ့် အာယိုယိုကို စစ်တပ်ကတော်လှန်တာ လုံးဝမရှိခဲ့ဘူး။ သူ့သမ္မတ သက်တမ်းက ကိုးနှစ်ကြာခဲ့တယ်။ သူ့ရာထူးသက်တမ်းအစမှာတုန်းက အရမ်းထိရောက်ပြီး အရမ်းအလုပ်ကြိုးစားခဲ့တာဆိုတော့ သူ့အရမ်းကံကောင်းပါတယ်။ အခုထိလည်း သူ့အလုပ် ကြိုးစားပါတယ်။ သို့သော် သူ့မှာအာဏာတွေလည်း အများကြီးရှိလာရော သူ့ရဲ့အကျိုးစီးပွား တွေဘက်ကိုလှည့် သွားတော့တာပဲ။ အဲဒီလိုဖြစ်တာမျိုးက အာဏာရှင်တွေနဲ့ မင်းဆိုးမင်းညစ် တွေမှန်သမျှ ကြုံခဲ့ရတဲ့အတွေ့အကြုံပဲ။ သူတို့က အစတုန်းကတော့ ကိန်းကြီးခန်းကြီးသမား တွေပဲ။ နောက်တော့ အာဏာအရသာတွေ့လာတာနဲ့အမျှ အဲဒါကိုမက်မောလာပြီး အာဏာ လက်မလွှတ်ချင်ကြတော့ဘူး။ ရတဲ့နည်းနဲ့အာဏာကိုထိန်းချုပ်ကြတော့တာပဲ။

ကျွန်တော်သမ္မတဖြစ်တဲ့အချိန်မှာ အခြေခံဥပဒေမှာပြဋ္ဌာန်းထားတဲ့ တိုင်းပြည်စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ၊ အစိုးရဖွဲ့ စည်းပုံဆိုင်ရာအခန်းတွေကို ပြင်ချင်ခဲ့တာ။ အာဏာသိမ်းတဲ့အခြေအနေမျိုးမှာ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ဘက်ကို တစ်နည်းနည်းနဲ့လိုက်ဖို့ စစ်တပ်နဲ့ရဲကိုစည်းရုံးစရာ မလိုဘဲ လွှတ်တော်အစိုးရမျိုးကို ကျွန်တော်လိုလားခဲ့တယ်။ လွှတ်တော်စနစ်မှာဆိုရင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တွေက အယုံအကြည်မရှိအဆို တင်သွင်းလိုက်တာနဲ့ တည်ဆဲ အစိုးရကို ဖြုတ်ချလိုရတယ်။ အဲဒါ ကျွန်တော်တို့လိုချင်တဲ့ စနစ်မျိုး။ စစ်တပ်နဲ့ရဲက ပညာသည် တွေဖြစ်တာကြောင့် နိုင်ငံရေးအရ အုပ်စုတွင်အကွဲအပြဲတွေထဲ သူတို့ကို ဆွဲမသွင်းသင့်ဘူး။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်နဲ့ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်ကြားကာလကိုကြည့်ပြီး ကျွန်တော့်အတွေ့အကြုံကိုပြောတာပါ။

အဲဒီတုန်းက ကျွန်တော်က စစ်ဦးစီးချုပ်ဖြစ်နေပါပြီ။ စစ်တပ်နဲ့ရဲအဖွဲ့ရဲ့ ရိုးသားဖြောင့်မတ်မှုကို ဘာမှ မထိုခိုက်စေချင်ခဲ့ဘူး။

၁၉၈၉ ခုနှစ်မှာ သမ္မတ ကိုရီအင်္ဂီနီဖွဲ့စည်းခဲ့တဲ့ ဒါပီကော်မရှင် (ထိုအချိန်က ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌ ဟီလာရီယို ဒါပီ ဂျူနီယာ ဥက္ကဋ္ဌလုပ်တဲ့) အဖွဲ့က သူမရဲ့အစိုးရလက်ထက်မှာ အာဏာသိမ်းဖို့ကြိုးပမ်းမှုတွေကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခဲ့တယ်။ နောက်တော့ ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှာ (အငြိမ်းစား တွဲဘက်တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီး ဖလိုရင်တီ နို ဖေလီဆီရာနိုဦးဆောင်တဲ့) ဖေလီဆီရာနိုကော်မရှင်ကိုဖွဲ့တယ်။ ဒီကော်မရှင်က ဂလိုရီယာ အာယိုယိုလက်ထက်မှာဖြစ်တဲ့ ဆန္ဒပြပွဲအရေးအခင်းတွေကို စုံစမ်းတယ်။ စုံစမ်းပြီးတဲ့အခါမှာ စစ်တပ်က စောဒကတက်တာ တွေက တရားဝင်နေတယ်ဆိုတာ စစ်ဆေးတွေ့ရှိခဲ့တယ်။ အဆင့်မြင့်ရာထူးတွေမှာ ရာထူးတိုးတာ၊ တာဝန်ချထားတာတွေမှာ မျက်နှာလိုက်တာတွေရှိခဲ့တယ်။ အောက်ခြေစစ်မှုထမ်းတွေအတွက် လစာမလောက်ဘူး။ အထူးသဖြင့်တပ်ကြပ်တွေနဲ့ တပ်သားတွေပေါ့။ စစ်လက်နက်ပစ္စည်း ဝယ်ယူရေးအပါအဝင် စစ်ဘက်လုပ်ထုံး လုပ်နည်းတော်တော်များများမှာ နိုင်ငံရေးအရ စွက်ဖက်မှုတွေရှိတယ်။ဒီတော့ လာဘ်စားတာ၊ အဂတိလိုက်စား တာတွေဖြစ်လာတယ်။ အစတုန်းကတော့ နိုင်ငံရေးအရ ရာထူးရာခံရှိတဲ့သူတွေနောက်တော့ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတွေတချို့ကိုပါ ကူးစက်လာပြီး သူတို့ပါ အဂတိလိုက်စားလာကြတယ်။

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် အောက်တိုဘာမှာ တိုင်းပြည်မငြိမ်မသက်ဖြစ်တယ်။ မင်ဒါနာအိုကျွန်းက ခွဲထွက်ရေးနဲ့ပတ်သက် ပြီးတော့ဖြစ်တာ။ အဲဒီဖြစ်ရပ်မှာ ပူးပေါင်းကြံစည်သူတွေက အရေးအခင်းမှာ ခရစ်ယာန်တွေ၊ မွတ်ဆလင်တွေ၊ ကျွန်တော်တို့က လမ်ဒါလို့ခေါ်ကြတဲ့ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားတွေပါတယ်လို့ပြောကြတယ်။ မင်ဒါနာအိုကျွန်းက မင်ဒါနာအို ဖက်ဒရယ်သမ္မတနိုင်ငံ အဖြစ်ထူထောင်ပြီး ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတနိုင်ငံကနေ ခွဲထွက်ချင်တာပေါ့။ ဒါပေမယ့် ရန်လိုမှုတွေက ငါးရက်ကြာတော့ ပြီးသွားတယ်။ သွေးထွက်သံယိုဖြစ်တာ အနည်းအကျဉ်းတော့ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် တော်တော်လေးငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်းနဲ့ပြီးသွားတယ်။ အဲဒီတုန်းက ကျွန်တော်တို့အစိုးရ အဖွဲ့ဝင်တွေရဲ့ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှုနဲ့ ပိုပြီးကြီးကျယ်တဲ့ စစ်ပွဲဖြစ်မလာအောင် တားဆီးနိုင်ခဲ့တယ်။

ကျွန်တော်ပြောခဲ့သလိုပဲအင်္ဂီနီသမ္မတသက်တမ်းမှာအာဏာသိမ်းမှုကိုးကြိမ်ဖြစ်ခဲ့တယ်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလမှာ အက်စထရာဒါကိုဖယ်ရှားခဲ့တဲ့ အရပ်ဘက်စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုဖြစ်ခဲ့တယ်။ နောက်တော့ အာယိုယိုလက်ထက်မှာ အာဏာသိမ်းဖို့ကြိုးစားတာ သုံးကြိမ်ဖြစ်တယ်။ ပထမအကြိမ်က ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှာ (မနီလာမြို့လယ်ရဲ့ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်တဲ့) ဒီမာကာတီမြို့နယ်မှာ ဖြစ်ခဲ့တဲ့ အုတ်ကုန်အရေးအခင်းပဲ။ နောက်တော့ ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှာ အဆင့်မြင့်စစ်အရာရှိတွေ ဦးဆောင်တဲ့ စစ်တပ်ထဲက မကျေမနပ်ဖြစ်နေသူတွေကနေ အလားတူအာဏာသိမ်းဖို့ လုပ်ကြတယ်။ သူတို့က မာကာတီမြို့နယ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအများစုရှိရာနေရာကို သိမ်းဖို့ကြိုးစားကြ

တာပဲ။ ဒါကြောင့် သူတို့ကို အလျှော့ပေးညှိနှိုင်းဖို့ အစိုးရကိုဖိအားပေးကြတယ်။ ဒါပေမယ့်လည်း သူတို့မအောင်မြင်ခဲ့ကြပြန်ဘူး။ ၂၀၀၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာမှာ Manila Peninsula ဟိုတယ်ကိုသိမ်း ပိုက်တဲ့ဖြစ်ရပ်ဖြစ်တယ်။ ကျွန်တော့်ရဲ့ သမ္မတသက်တမ်း ၁၉၉၂ ခုနှစ်ကနေ ၁၉၉၈ ခုနှစ်အထိ စစ်ဘက်ကဆူပူကန့်ကွက်တာမျိုးတစ်ခုမှမရှိခဲ့ဘူး။ အက်စထရာဒါနဲ့ အာယိုယိုတို့လက်ထက်မှာ ကျွန်တော်က တပ်ကနေအငြိမ်းစားဖြစ်နေပြီ။

အခြေခံဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး

အခြေခံဥပဒေ၊ ဒီမိုကရေစီ အခြေခံဥပဒေတွေနဲ့ အဲဒီအခြေခံဥပဒေတွေကို လိုက်နာ စောင့်ထိန်းခြင်းဟာ အခိုင် အမာဖြစ်တည်သွားပြီလို့များ ခင်ဗျားပြောမလား။

ရာဇိုဗ်။ ။၁၉၇၈ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေကို ဘယ်ပြင်ဆင်ချက်ပဲလုပ်လုပ် တားဆီးမယ့် အရမ်းကိုဩဇာကြီးတဲ့ အုပ်စုတွေရှိနေတာဟာ ဒီနေ့ခေတ်ရဲ့ပြဿနာပဲ။ ကွယ်လွန်သူ ဘုန်းတော်ကြီး ရှင်အိုင်မေဆင်ရဲ့ နောက်လိုက်တွေရှိတယ်။ သမ္မတကိုရီ အကီနိုရဲ့နောက်လိုက် တွေနဲ့ သူ့ဆွေမျိုးသားချင်းတွေရှိတယ်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်အခြေခံ ဥပဒေကိုရေးဆွဲခဲ့တဲ့သူတစ်ချို့ရှိ တယ်။ဒီအခြေခံဥပဒေဟာ သူ့ရှေ့က ၁၉၃၅ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၇၂ အခြေခံဥပဒေတွေလို (အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး) တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကို ပြည်သူလူထုက ကိုယ်စားလှယ်တွေ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပြီး ရေးခဲ့တာမဟုတ်ဘူး။ ၁၉၈၆ ခုနှစ်မှာ သမ္မတ အကီနိုက ထူးချွန် ထက်မြက်မှုအရှိဆုံး ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသား အယောက်ငါးဆယ်ကိုရွေးချယ်ခဲ့တယ်။ သူတို့တွေက အထက်တန်းလွှာတော့ဆန်တာရှိမယ်။ သို့သော် စီးပွားရေးသမားတွေ၊ မြေပိုင်ရှင်တွေ၊ အလုပ် သမားတွေ၊ အမျိုးသမီးတွေ၊ မွတ်ဆလင် အသိုင်းအဝိုင်းကလူတွေ၊ လက်ယာစွန်းအုပ်စုတွေ၊ တိုင်းပြည်ရဲ့ ပထဝီအနေအထား နေရာအနှံ့ကို ကိုယ်စားပြုတဲ့သူတွေပါတယ်။ အခြေခံဥပဒေ ကိုအတည်ပြုဖို့ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲမှာ မဲပေးသူ ၇၆ ရာခိုင်နှုန်းက ထောက်ခံမဲပေးခဲ့ကြတယ်။ အခြေခံဥပဒေသစ်အရ သမ္မတရာထူးသက်တမ်းက တစ်ဆက်တည်း ခြောက်နှစ်တာဝန်ထမ်း ဆောင်ရမယ်လို့ ပြဋ္ဌာန်းချက်ပါလာတယ်။^{vii}

အဲဒီ လူ ၅၀ ကနေ ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားလာသူတွေက ဒီအခြေခံဥပဒေကိုပြင်ဖို့ကြိုးစား တာမှန်သမျှကို တားဆီးခဲ့တယ်။ အထိတောင်မခံခဲ့ကြဘူး။ မသိရင်လုံးစကိုပြင်မရတဲ့ ဘယ် တော့မှ ပြင်မရတဲ့ပုံစံမျိုးဖြစ်နေတာ။ ကျွန်တော်တို့က အမေရိကန်အခြေခံဥပဒေကို ကိုးကားပြီး သူတို့အခြေခံဥပဒေဆို ဘယ်နှခါပြင်ခဲ့သလဲပေါ့။ ပြီးခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ အတွင်းမှာ ပြင်ဆင် ချက်ဥပဒေ ၂၇ ခုရှိခဲ့တယ်။ ပျမ်းမျှတွက်ကြည့်ရင် ဆယ်နှစ်ကိုတစ်ကြိမ်အရေးကြီးတဲ့ ပြင်ဆင် ချက်ဥပဒေတွေရှိခဲ့တယ်ဆိုတဲ့သဘောပဲ။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာကျတော့ စီးပွားရေးနဲ့ ပတ်သက် တဲ့ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်တွေပြင်ဖို့ ကျွန်တော်ကထောက်ခံခဲ့တယ်။ အဲဒီဥပဒေတွေမှာ သဘာဝ သယံ ဇာတတူးဖော်ရေးနဲ့ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းတွေမှာဆိုရင် တိုင်းရင်းသားနဲ့နိုင်ငံခြား

သားပိုင်ဆိုင်မှုဟာ ၆၀/၄၀ ဖြစ်ရမယ်ဆိုပြီးပြဋ္ဌာန်းထားတယ်။ (ပြည်ပကုမ္ပဏီရဲ့ရှယ်ယာဟာ ပိုင်ဆိုင်မှုစုစုပေါင်းရဲ့ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်း ရှိရမယ်ဆိုပြီး ကန့်သတ်ထားသည်။) အဲဒီပြဋ္ဌာန်းချက်ဟာ နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် အလွန်ပဲဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုရှိပါတယ်။ ဒါကြောင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကိုလည်း ဆိုးကျိုးရှိကပ်စပ်တာပေါ့။^၁ ကျွန်တော့်ရဲ့ တခြားပြင်ဆင်ချက် ဥပဒေက လွှတ်တော်ဖွဲ့စည်းပုံနဲ့ဆိုင်တယ်။ ကျွန်တော် အဲဒီပြင်ဆင်ချက်ဥပဒေကို မတိုက်တွန်း ခဲ့တာ အကြောင်းရှိတယ်။ သမ္မတကို တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရမှာမဟုတ်ဘူးဆိုတာကို ပြည်သူတွေလက်ခံဖို့ အချိန်ယူချင်လို့ပဲ။ အမေရိကန်မှာဆိုရင် သမ္မတကို ရွေးကောက် တင်မြှောက်ဖို့ မဲပေးကြရတာဖြစ်ပေမယ့် သူတို့ရတဲ့မဲတွေကို တစ်ခုချင်းရေတွက်ပြီး နိုင်တဲ့သူက အဆုံးအဖြတ်ပေးတာမဟုတ်ဘူး။ သမ္မတရွေးချယ်ရေးအဖွဲ့က အဆုံးအဖြတ်ပေးတာ။ အခု ပြည်သူတွေရဲ့ စိတ်နေစိတ်ထားတွေကို ပဲ့ပြင်ပေးရတော့မယ်။ မျှတတဲ့ကိုယ်စားပြုမှုရှိတဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို တိုက်ရိုက်မဲပေးရွေးချယ်တာမဟုတ်ရင်တောင်မှ သူတို့လက်ခံလာအောင် လုပ်ရတော့မှာပဲ။

နောက်ကျွန်တော် တကယ်ကိုပြင်ဆင်ချက်ဥပဒေအဖြစ် ကြိုးစားပမ်းစားတင်သွင်းခဲ့တာ ကတော့ ဆွေမျိုးတော်စပ်သူတွေ နိုင်ငံရေးမှာပါနေတာမျိုးကို တားမြစ်တဲ့အချက်ပဲ။ အခြေခံ ဥပဒေမှာတော့ နိုင်ငံရေးမှာ မိသားစုလိုက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြတာတွေကို ဥပဒေနဲ့ပြဋ္ဌာန်းပြီး တားမြစ်မယ်ဆိုတဲ့ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုပါတယ်။ သို့သော် အဲဒါကိုအသက်ဝင်စေမယ့် ဥပဒေ ထွက်ထားတာဘယ်မှာလဲ။ နိုင်ငံရေးမှာမိသားစုလိုက်တွေပါနေကြတာကနေ အကျိုးရှိတဲ့သူတွေ ဟာ ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်မှာရှိနေတဲ့ ခေတ်ဟောင်းကလူတွေပဲ။ ဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းဖို့ ကြိုးပမ်းတာတွေရှိခဲ့ပေမယ့် ၁၉၇၈ အခြေခံဥပဒေဟာ ဥပဒေတစ်ခုကိုမှ မပြဋ္ဌာန်းခဲ့ဘူး။ ဒီတော့ကျွန်တော်က ရိုးရိုးလေးပဲအကြံပြုခဲ့ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့အခြေခံဥပဒေကိုပြင်လိုက်လို့ ရှိရင် အဲဒီတားမြစ်ချက်စကားရပ်ဟာ အခြေခံဥပဒေထဲမှာရှိနေမယ်။ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေပေါ်မှာ မူတည်မနေတော့ဘူးပေါ့။ ဒါပေမယ့် အဲဒီလိုစကားရပ်မျိုးပါတဲ့ပြဋ္ဌာန်းချက်တွေ ဘယ်မှာပါလဲ။ အဲဒီအခြေခံဥပဒေမှာပဲပါတဲ့ အခြားပြဋ္ဌာန်းချက်မှာပါတယ်။ ဘယ်လိုရေးထားလဲဆိုတော့ ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတသည် အစိုးရအဖွဲ့တွင်ပါသည့် မည်သည့်အရာရှိများကိုမဆို ဆွေမျိုးသို့မဟုတ် သွေးသားတော်စပ်မှုအဆင့်လေးဆက်အတွင်းအကြီးဝင်သည့် ဆွေမျိုးများမဖြစ်ရဆိုပြီး ပြဋ္ဌာန်း ထားတယ်။^၁ ဒါကြောင့် နိုင်ငံရေးမှာဆွေစဉ်မျိုးဆက်ဝင်ပါတာတွေ လုပ်လို့မရအောင် အစိုးရ အဖွဲ့မှာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရတာကို တားမြစ်တဲ့အဲဒီစကားရပ်ကိုကျွန်တော်တို့ အသုံး

1 ၁၉၈၇ ခုနှစ် ဖိလစ်ပိုင်အခြေခံဥပဒေ၏ အခန်း ၇၊ ပုဒ်မ ၁၃ တွင် သမ္မတနှင့် မျိုးဆက်လေးဆက်အကွာ သွေးသား တော်စပ်မှုရှိသော သို့မဟုတ် မိသားစုဝင်ဖြစ်သော ဆွေမျိုးများနှင့် ဇနီး၊ ခင်ပွန်းများဖြစ်လျှင် မည်သူမဆို ထိုသမ္မတ၏ သက်တမ်းအတွင်း အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များ၊ သို့မဟုတ် အစိုးရ၏အကတ်လိုက်စားမှု စောင့်ကြည့်စစ် ဆေးရေးအဖွဲ့တွင်လည်းကောင်း၊ အတွင်းဝန်များ၊ လက်ထောက်အတွင်းဝန်များ၊ အစိုးရပိုင် သို့မဟုတ် အစိုးရကထိန်းချုပ် သော ကော်ပိုရေးရှင်းများနှင့် လက်ဝေခံလုပ်ငန်းများအပါအဝင် ရုံးများ၊ ဌာနများ၏ အကြီးအကဲများ၊ ဥက္ကဋ္ဌများအဖြစ် ခန့်အပ်ခံရခြင်းမရှိစေရဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

ပြုသင့်တာပေါ့။ ဒါပဲ။ သိပ်ရိုးရှင်းတယ်။

နိုင်ငံရေးပါတီများ

နောက်အဲဒီပြင်ဆင်ချက်ရဲ့ တခြားမျက်နှာစာတစ်ခုကတော့ ခုနက ဆွေစဉ်မျိုးဆက် ကိစ္စနဲ့လည်း ဆက်နွှယ်နေတဲ့ နိုင်ငံရေးပါတီတွေ တစ်ခုချင်းတစ်ခုပြောင်းတာပဲ။ နိုင်ငံရေးပါတီ တွေတစ်ခုချင်းတစ်ခု လွယ်လွယ်လေးပြောင်းလို့ရနေမယ်ဆိုရင် နိုင်ငံရေးဆွေစဉ်မျိုးဆက်ထောင် ဖို့ မျိုးစေ့ချပေးလိုက်တာပဲ။ ကျွန်တော်ဆို နိုင်ငံရေးဆွေစဉ် မျိုးဆက်ထောင်တဲ့သဘောဖြစ် သွားတော့မလို့ပဲ။ ကျွန်တော့်အဖေက နိုင်ငံရေးသမားပါ။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော် သမ္မတမဖြစ်ခင် သူဆုံးသွားတယ်။ ကျွန်တော်သမ္မတအဖြစ် တစ်ကြိမ်ပဲဝင်ပြိုင်တယ်။ ပြီးပြီဒါပဲ။ နိုင်ငံရေးသမား တစ်ယောက်အနေနဲ့ ကျွန်တော်မကျရှုံးချင်ဘူး။ ကျွန်တော်သမ္မတဝင်အရွေးမခံခင် ကျွန်တော့် နမက အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်။ သူက ပညာသင်ကြားရေးသမား၊ သံတမန်။ သူ့အ လုပ်မှာသူကောင်းကောင်းမွန်မွန် လုပ်ခဲ့တယ်။ နောက်တော့ အနားယူလိုက်တယ်။ (သူနောက် ထပ်ရွေးကောက်ပွဲမဝင်တော့ဘူး။) သူ့မှာသားတစ်ယောက်တော့ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် သူက ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်မှာပဲဝင်ပြိုင်တယ်။ ဒီတော့ တကယ်တမ်းပြောရရင် ဆွေစဉ်မျိုးဆက် ထူထောင်တဲ့အထဲမှာ မပါဘူး။ ဖိလစ်ပိုင်အထက်လွှတ်တော်မှာ ကိုယ်စားလှယ် ၂၄ ဦးပဲရှိပါ တယ်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှာသူတို့ထဲက တစ်ဝက်ပဲရွေးကောက်ပွဲကနေတင်မြှောက်ဖို့သတ်မှတ်ထား တယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ရှိနေတဲ့ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဝက်က ၂၀၁၆ ရွေးကောက်ပွဲအထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်ဖို့ ပြဌာန်းထားတာကိုး။ ဒီလိုအခြေအနေမှာ မဲဆန္ဒရှင်တွေက ရွေးချယ်စရာ ကိုယ်စားလှယ်သိပ်နည်းသွားပြီ။ အဲဒီ အထက်လွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ကြမယ့် သူတွေက နိုင်ငံရေးဆွေစဉ်မျိုးဆက်တွေကပဲ အများစုလာကြတာကြောင့်ပါ။ ဒါဖြင့် ဘယ်မလဲ ဒီမိုကရေစီ။ ဒီလိုဆွေစဉ်မျိုးဆက်ထူထောင်တဲ့ဟာက အခြေခံဥပဒေပါစကားရပ် ကနေပြီး တော့ပဲ ပြင်ရမှာ။ အသုံးပြုနိုင်မယ့်ဥပဒေဆိုရင် သူတို့ကို ကိုယ့်ရွေးကိုယ်ပက်ဖြစ်မှာစိုးလို့ ကွန်ဂရက်က ဘယ်တော့မှ အဲဒီလိုဥပဒေကို ပြဌာန်းမှာမဟုတ်ဘူး။

အခုတော့ အခြေခံဥပဒေကို နည်းနည်းချင်းစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲသွားကြဖို့ အောက် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ ဖေလီဆီစီ ယို ဘယ်လ်မွန်တီနဲ့ အထက်လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌ ပွန်စီ အန်းရီးလ် တို့က အဆိုပြုထားတယ်။ အဲဒီစီးပွားရေးအစု ရှယ်ယာပိုင်ဆိုင်မှု ၆၀/၄၀ ဆိုတဲ့ပြဌာန်းချက် တွေကစပြီးတော့ ပြဌာန်းချက်တွေကြားထဲမှာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွေ ထပ်ထည့်သွားဖို့ပေါ့။ တကယ့်ကိုကြီးကျယ်တဲ့ ပြင်ဆင်ချက်ဥပဒေကတော့ အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံပဲ။ လက်ရှိမှာ ၁၉၈၇ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ သမ္မတရွေးကောက်ပွဲနဲ့ လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲဆိုပြီး သီးခြားပြဌာန်း သတ်မှတ်ထားတယ်။ အဲဒီရွေးကောက်ပွဲနှစ်ခုက အပ်စပ်မှုမရှိဘူး။ အခုသမ္မတရွေးကောက်ပွဲ ဘက်မှာ ပါတီကနေ ရွေးကောက်ပွဲဝင်မယ့်အုပ်စုစာရင်းက ၂၇၂ ခုရှိနေတယ်။ ဒီတော့ ပြည်သူ တွေစိတ်ရှုပ်ရတာပေါ့။

အခုဖိလစ်ပိုင်မှာ နိုင်ငံရေးပါတီတွေမှာ အများကြီးပဲ။ ခင်ဗျားလည်း ကိုယ်ပိုင်ပါတီ Lakas ကိုထောင်ပြီး သမ္မတ ဝင်အရွေးခံခဲ့တယ်။ ဒီလောက်နိုင်ငံရေးပါတီအများကြီးရှိနေတာက ဖိလစ်ပိုင်ဒီမိုကရေစီအတွက် ပြဿနာမဟုတ်ဘူးလား။

ရာမိုစ်။ ။၁၉၉၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလမှာ အဖွဲ့ဝင် ၇ ဦးနဲ့ Lakas (ခရစ်ယာန်ဒီမိုကရက်များ နှင့် ညီညွတ်သော မွတ်ဆလင်ဒီမိုကရက်များအမျိုးသား ပြည်ထောင်စုပါတီဆိုတဲ့) ပါတီကို စဖွဲ့ခဲ့တယ်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီမှာ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းမှတ်ပုံတင်ရမယ့် နောက်ဆုံး ပိတ်ရက်လည်းရောက်ရော ကျွန်တော်တို့မှာ ခေါင်းဆောင်က ၁၀၀၀ လောက်ရှိလာတယ်။ ဒါအချိန်တိုအတွင်း ကျွန်တော်တို့ပါတီ ဘယ်လောက်အင်အားကြီးလာသလဲဆိုတာပဲ။

ကျွန်တော်ဘယ်လိုအနိုင်ရခဲ့သလဲ အမေးခံရဖူးပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ ဆီကွက်သဘော တရားလိုခေါ်တာနဲ့တူတယ်ဆိုပြီး ကျွန်တော်ရှင်းပြတယ်။ ဆီလေးတစ်စက် ကန်ရေထဲကျသွား တာဟာ ပျံ့နှံ့ရင်အများကြီးပဲ။ ဆီစက် ၁၀၀ လောက်ကျသွားရင် တော်တော်သိသာလာမယ်ပေါ့။ ကျွန်တော့်ကို ကူညီမယ့် အင်္ဂါအို ၁၀၀၀၀ ရခဲ့တယ်။ နိုင်ငံရေးပါတီတွေမဟုတ်ဘူးနော်။ လှုပ်ရှားမှုတွေအသင်းအဖွဲ့တွေ၊ အဖွဲ့အစည်းတွေပျံ့။ နေရာတိုင်း မှာလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူ တွေရှိတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လည်းဆိုတော့ ကျွန်တော်စစ်တပ်မှာစစ်မှုထမ်းစတုန်းက ဒီလူတွေ အကုန်လုံးနဲ့ ကျွန်တော်နဲ့က သိနေတာကိုး။ ကျွန်တော်တို့က ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းလုပ်နေ ကြတာကိုး။

နိုင်ငံရေးပါတီများတာ အခုပြဿနာကြီးတစ်ခုပဲ။ အခုလက်ရှိသမ္မတဟာ အဲဒါကိုအလေး ထားစောင့်ကြည့်ရမယ်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှာ ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်က ကျွန်တော်တို့ အခြေခံဥပဒေ မှာ တချို့ကိုပြင်ဆင်ရမယ်လို့ဆိုတယ်။ သမ္မတက အချိန်အခါမသင့်သေးဘူးလို့ပြောတယ်။ အခုထိ ဒီကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီး သူတို့တွေ မီဒီယာမှာအချင်းများကြတုန်း။ နိုင်ငံရေးပါတီတွေက မတည်ငြိမ်ဘူးပျံ့။ သူတို့မှာ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုသိုင်းဝိုင်းပြီး အခြေခံထားတော့ကာ ‘ပြည်သူ့ ရေးရာမူဝါဒမှာ လက်ဆင့်ကမ်းတာ’ မျိုးမရှိတော့ဘူး။^{ix} တည်ငြိမ်တဲ့ နိုင်ငံရေးပါတီတွေဖွဲ့စည်း တာကို အထောက်အကူပြုမယ့် အစီအမံကတော့ ပြည်သူကနေ ဘဏ္ဍာငွေကြေးထောက်ပံ့ တဲ့စနစ်ဖန်တီးလိုက်ဖို့ပဲ။^x လွှတ်တော်ရွေးကောက်တင်မြှောက်တဲ့စနစ်နဲ့ ပတ်သက်ပြီးတော လည်း အခြေခံဥပဒေမှာပြင်ဆင်လိုက်မယ်ဆို ပါတီတွေကို ခိုင်းမာအားကောင်းလာမယ်။ ‘ပုဂ္ဂိုလ် ရေးရှေ့တန်းတင်တဲ့ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တွေ’ ရဲ့အခန်းကဏ္ဍက မှေးမှိန်သွားမယ်။^{xi}

ညွှန်ပေါင်းတည်ဆောက်ခြင်း

ခင်ဗျားသမ္မတဖြစ်နေချိန်မှာ နိုင်ငံရေးပါတီတွေများတာက ပြဿနာမဟုတ်ခဲ့ဘူးဆိုရင် အခုမှဘာလို့ပြဿနာဖြစ်လာတာလဲ။

ရာဇိုဏ်။ ။ကျွန်တော်တို့မှာ ဥပဒေယန္တရားဖွဲ့စည်းပုံတွေအရ LEDAC (လွှတ်တော်အစိုးရ ဖွံ့ဖြိုးရေးအကြံပေးကောင်စီ) ကိုဖွဲ့စည်းထားတာကြောင့် ကျွန်တော်တို့ ခေါင်းဆောင်တွေက ကျွန်တော်တို့ကြိုရတဲ့ စိန်ခေါ်မှုတွေကို ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တိုင်း ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေးမှာ၊ နေ့လည်စာစားချိန်မှာ ဆွေးနွေးကြတယ်။ ဒီတော့ လွှတ်တော်နဲ့အစိုးရ၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ တွေကြားမှာ အကျိုးအမြတ်ထွက်တဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရှိခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် ပါတီများတာ ကျွန်တော့်လက်ထက်မှာ ပြဿနာမဟုတ်ဘူး။^{xii} သဘောက ကျွန်တော်တို့ဟာ တစ်နှစ်တာ ပတ်လုံး ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ပေါင်း ၃၅ ရက်မှာ မိသားစုတွေလိုတွေ့ဆုံဆွေးနွေးကြတဲ့သဘောပေါ့။ သမ္မတ၊သဘာပတိအရာရှိနဲ့အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ငါးယောက်လောက်ကလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ်မူတည်ပြီး အောက်လွှတ်တော်နဲ့ အထက်လွှတ်တော်က ကိုယ်စားလှယ်အများစုခေါင်းဆောင်၊ အနည်းစု ခေါင်းဆောင်တွေနဲ့ တွေ့ကြတယ်။ အန်ဂျီအိုတွေ၊ ကဏ္ဍအလိုက်ခေါင်းဆောင်တွေ၊ အမျိုးသမီး တွေ၊ လူငယ်လူရွယ်တွေ၊ လူကြီးသူမတွေ၊ စစ်ပြန်တွေ၊ ပညာရပ်ဆိုင်ရာနယ်ပယ်ကလူတွေ၊ အလုပ်သမား၊ တံငါ၊ ပြည်ပမှာအလုပ်လုပ်သူတွေလည်းတက်ကြတယ်။ ကျွန်တော်တို့ မိသားစု လိုစကားပြောကြတယ်။ ဒီလိုနဲ့ အုပ်ချုပ်ရေး- ဥပဒေပြုရေးတိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုနဲ့ သဘောတူမှု မှုကို ဖွံ့ဖြိုးအောင်လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ကြတယ်။

အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဝေးတွေကို ကွင်းပြင်ထဲမှာ လုပ်ရင်လုပ်လိုက်တာပဲ။ ဥပမာ မင်ဒါနာအိုကျွန်းက စွမ်းအင်ကိစ္စကို အဓိကထားဆွေးနွေးရမယ့် အစည်းအဝေးဆိုပါတော့။ ကျွန်တော်က ပြည်သူ့လုပ်ငန်း၊ စွမ်းအင်၊ ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရ၊ ကာကွယ်ရေးပါချင်ပါမယ်၊ ပြီးရင်သိပ္ပံနည်းပညာစတဲ့ ဝန်ကြီးဌာနတွေက အဖွဲ့ငါးဖွဲ့ကို လက်ထောက်အတွင်းဝန် ခေါင်းဆောင်ပြီး လွှတ်လိုက်တယ်။ ခင်ဗျားကတစ်ဖွဲ့၊ ဒီအတိုင်းသွားကြ။ ကုန်လမ်းကနေ ခင်ဗျားကသွား။ ဒါဟာအိုအထိ လမ်းတစ်လျှောက်လုံး ကူးတို့စီးသွား။ ကျွန်တော်က တစ်ခြား ပညာရေးဖြစ်ဖြစ်၊ ပို့ဆောင်ရေးဖြစ်ဖြစ် ဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုက အတွင်းဝန်တွေနဲ့သွားတယ်။ ကျွန်တော်တို့က ကမ်းစပ်မှာဆင်းလို့ရတဲ့ လေယာဉ်နဲ့သွားကြတယ်ပေါ့။ အဲဒီမှာ ကျွန်တော်တို့ ခရီးလမ်းပိုင်းကြားမှာသွားရင်းလာရင်းနဲ့ ကျွန်တော့်အဖွဲ့က စီမံကိန်းတွေကို ဝင်စစ်ရမယ်။ ဒေသဆိုင်ရာမြို့တော်တွေ ဒါမှမဟုတ် မြို့တော်ခန်းမတွေမှာ ပြည်သူတွေနဲ့ဝင်တွေ့ပြီး ဒိုင်ယာ လော့လုပ်ရမယ်။ ကျွန်တော်တို့အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဝေးလုပ်မယ့်နေရာကိုရောက်ဖို့ (ပထမ လွှတ်လိုက်တဲ့) သူတို့ကို သုံးရက်လောက်အချိန်ပေးမယ်။ မနက်ခင်းတစ်ပိုင်း အစည်းအဝေး လုပ်လိုက်မယ်။ အခြားအစိုးရအဖွဲ့ကအရေးပါတဲ့အဖွဲ့ဝင်တွေနဲ့အတူ သူတို့ဆီကနေ ကျွန်တော် စနည်းနာမယ်။ အဲဒီအစည်းအဝေးမှာ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီး ဒါမှမဟုတ် ဒုတိယသမ္မတ ပါရင် ပါမယ်။ သူတို့ရဲ့ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးခရီးတွေမှာ ဘာဖြစ်ခဲ့လဲမေးမြန်းစူးစမ်းမယ်။ ကျွန်တော့် မှာ မတူညီတဲ့ အစီရင်ခံစာ ၅ ခုရလာမယ်။ နောက်တော့ နေ့လည်စာစားပြီးချိန်ကျရင် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းအဝေးထပ်လုပ်မယ်။ ဒေသခံပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးနဲ့ မြို့တော်ဝန်လည်း လာ တက်မယ်။ အစည်းအဝေးအစီအစဉ်အရ သူတို့ဆွေးနွေးရမယ့်အကြောင်းအရာ အလှည့်

ရောက်ရင် ဝင်ဆွေးနွေးကြလိမ့်မယ်။ ကျွန်တော်က အစည်းအဝေးကျင်းပတဲ့နေရာက မထွက်ခွာမီ ညနေခင်း ငါးနာရီလောက်ဆိုပါတော့ ကျွန်တော်ကဆုံးဖြတ်ချက်ပေးမယ်။ အဲဒီမှာ အစည်းအဝေးတက်လာသူတွေက သူတို့ပြည်နယ်အတွက်၊ သူတို့ဒေသအတွက်၊ သူတို့ကျွန်းအတွက် သိချင်တာရှိတာတွေကို မေးကြမြန်းကြမယ်။ နောက်တော့ ညနေစောင်းလောက်မှာ ကျွန်တော်တို့ ပြန်ကြတယ်။ ကျွန်တော်တို့အပြန်ခရီးက တခါတလေကျရင် အရမ်းအန္တရာယ်များတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လည်းဆိုတော့ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံက ဒေသတော်တော်များများမှာ လေယာဉ်ကွင်းကောင်းကောင်းမရှိကြဘူး။ ကျွန်တော်တို့လေယာဉ်ကလည်း ညကျမှထွက်တတ်တယ်။ အဲဒါ ကျွန်တော်တို့အစိုးရရဲ့ ‘လက်တွေ့ကွင်းဆင်းပြီး’ အလုပ်လုပ်ပုံပဲ။

အစိုးရလွှတ်တော်၊ ကဏ္ဍအလိုက်ခေါင်းဆောင်တွေပါတဲ့ ဒီပုံမှန်အစည်းအဝေးတွေက ခင်ဗျားအစိုးရသက်တမ်း ရောက်မှပဲကျင်းပတာလား။ အဲဒီအစည်းအဝေးတွေကို အင်္ဂုလီအစိုးရ လက်ထက်မှာ ဘယ်လိုလုပ်ခဲ့လဲ။

ရာမိုး။ ။ ဟုတ်ပါတယ်။ ကျွန်တော့်အစိုးရလက်ထက်မှာပဲလုပ်ခဲ့တာပါ။ သမ္မတ ကိုရီ အင်္ဂုလီရဲ့လက်ထက်တုန်းက LEDAC ကိုတည်ထောင်ဖွဲ့စည်းတဲ့ ဥပဒေတစ်ခုပြဋ္ဌာန်းခဲ့တယ်။ အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌဟာ သူ့ အစ်ကိုဖြစ်တာကြောင့် အဲဒီဥပဒေကို ကိုရီက တစ်ချက်လွှတ် အာဏာနဲ့ပြဋ္ဌာန်းခဲ့တယ်လို့ဆိုကြတယ်။ နောက်ပြီး ကိုယ်စားလှယ် ၂၅၀ ရှိတဲ့ အောက်လွှတ်တော်ကို အလုပ်ကိစ္စဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မယ်ဆိုရင် သူ့အစ်ကို ကနေတစ်ဆင့်ခံပြီး တော့ပဲ ဆောင်ရွက်ခဲ့တယ်။ အထက်လွှတ်တော်မှာဆိုရင် သူ့ရဲ့ခဲအို ဘက်တစ်ဖက် အင်္ဂုလီရဲ့တယ်။ သူကနေတစ်ဆင့် အထက်လွှတ်တော်နဲ့ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်တယ်။ ကိုရီ အင်္ဂုလီက အာဏာခွဲဝေပေးရတာကို မကြိုက်ဘူး။ ကျွန်တော်အဲဒီကိစ္စတွေအကြောင်း ၁၉၉၁ ခုနှစ်မှာ ကြားတော့ ဒီအတွင်းစည်းအလုပ်လုပ်ပုံတွေကို ကျွန်တော်လုံးဝကိုမသိခဲ့တာ။ အင်္ဂုလီက တစ်ချက်လွှတ်အာဏာနဲ့ပြဋ္ဌာန်းခဲ့တဲ့ အဲဒီဥပဒေကို ပြန်အသက်ဝင်အောင်လုပ်ဖို့ ကျွန်တော်အကြံပြုခဲ့တာပါ။ အဲဒီဥပဒေဟာ ကျွန်တော့်သမ္မတသက်တမ်းမှာ ပထမဆုံးပြဋ္ဌာန်းခဲ့တဲ့ ဥပဒေပါပဲ။ ၁၉၉၂ ဒီဇင်ဘာမှာ ကျွန်တော်လက်မှတ်ထိုးပြီး ပြဋ္ဌာန်းခဲ့တဲ့ ပထမဆုံးဥပဒေပဲ။

ကျွန်တော်က တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းမှုနဲ့ သဘောတူမှုမရှိလို့လားတယ်။ အဲဒီအတိုင်းကျွန်တော့် သမ္မတသက်တမ်းမှာလုပ်ခဲ့တယ်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသို့မဟုတ်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာ ဥပဒေပေါင်း ၂၂၉ ခုပြဋ္ဌာန်းပေးခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီဥပဒေအရေအတွက်ဟာ ပျမ်းမျှကိုးရက်ကို ဥပဒေတစ်ခုနုန်းနဲ့ စိုက်ပျိုးရေး၊ စက်မှုလုပ်ငန်း၊ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၊ အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့၊ ပညာရေး၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးအပ်မှု၊ စီးပွားရေးဇုန်တွေ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ ဘဏ်လုပ်ငန်း စတဲ့ နယ်ပယ်စုံနဲ့ဆိုင်တဲ့ ဥပဒေတွေပြဋ္ဌာန်းခဲ့တာပဲ။ အခု ကျွန်တော်တို့မှာ မပြဋ္ဌာန်းရသေးတဲ့ မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေး ဥပဒေရှိတယ်။ (ထိုဥပဒေကို ၂၀၁၂ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာတွင် ဥပဒေအဖြစ် လက်မှတ်ရေးထိုးအတည်ပြုခဲ့သည်။) သို့သော် ဒီဥပဒေဟာ ပတ်ဝန်းကျင်၊ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးမှုတို့နဲ့

ခွဲခြားလို့မရအောင် ပေါင်းစပ်နေတယ်။^{xiii} သတင်းအချက်အလက်လွတ်လပ်ခွင့်ဥပဒေကို ၁၂ နှစ်ကျော်ကြာအောင် လွှတ်တော်မှာဆွေးနွေးခဲ့ကြတယ်။ ဘယ်သမ္မတကမှ အရေးယူဆောင်ရွက်တာမရှိဘူး။ ကျွန်တော့်လက်ထက်မှာ စီးပွားရေးကိုတံခါးဖွင့်ပေးလိုက်တာကြောင့် လေးနှစ်ကြာအောင် ဘဏ္ဍာရေးအသုံးစရိတ်ပိုလှူမှုရှိခဲ့တယ်။ ဒါက ကျွန်တော်အစမှာပြောခဲ့တာကို ပြန်သွားရမယ်။ ကောင်းမွန်တဲ့အုပ်ချုပ်ရေးနဲ့ ဉာဏ်ရှေ့သွားခေါင်းဆောင်မှုဟာ တခြားနိုင်ငံကနေ လှမ်းမှာလို့ရတာမျိုးမဟုတ်ဘူး။ ကိုယ့်ရေကိုယ့်မြေကပဲ ပေါ်လာရတာဆိုတာပါ။

လူမှုလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာလွှဲပြောင်းပေးအပ်မှု

ခင်ဗျားရဲ့သမ္မတသက်တမ်းမှာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တွေ၊ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းက ကိုယ်စားလှယ်တွေနဲ့ ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးတွေကျင်းပခဲ့တယ်လို့ပြောသွားတယ်။ ခင်ဗျားရဲ့သမ္မတသက်တမ်းမှာ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းရဲ့အခန်းကဏ္ဍက ဘာလဲ။

ရာမိုးစ်။ ။ ကျွန်တော့်ရဲ့အမြင်က ပြည်သူတွေကိုလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးဖို့ပဲ။ ကျွန်တော်က 'ပြည်သူ့အာဏာ'ကို ပြောနေတာမဟုတ်ဘူးနော်။ ကောင်လေးတွေ၊ ကောင်မလေးတွေ၊ ကြီးသူ၊ ငယ်သူ၊ ကလေးသူငယ်၊ နိုင်ငံသားခံယူထားသူ သို့မဟုတ် ပြည်ပရောက်ဖိလစ်ပိုင် နိုင်ငံသားတွေရဲ့လုပ်နိုင်ကိုင်နိုင်စွမ်းကို တိုးတက်လာအောင်၊ အသက်ရှည်ရှည်နဲ့နဲ့ ထိုင်နိုင်အောင်၊ လှုပ်ရှားတက်ကြွမှုရှိအောင် ကျွန်တော်လုပ်ခဲ့တယ်။ ပြည်သူတွေကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးတယ်ဆိုတာ အဲဒါပဲ။ ပြည်သူတွေဟာ ဒီကမ္ဘာပေါ်မှာ အရေးအကြီးဆုံးပိုင်ဆိုင်မှုပဲ။ မြေယာတို့၊ ပင်လယ်ပြင်တို့ မဟုတ်ဘူး။ စစ်အင်အားမဟုတ်ဘူး။ ပြည်သူတွေက အရေးအကြီးဆုံးပျ။

အန်ဂျီအိုတွေကတော့ ကျောင်းတော်အပါအဝင် အများကြီးပဲ။ ကျွန်တော့်လက်ထက်မှာ အခြေခံဥပဒေမှာပြဋ္ဌာန်းထားတဲ့အတိုင်း အောက်လွှတ်တော်မှာ ကဏ္ဍအလိုက် ကိုယ်စားလှယ်ခြောက်ဦးကို ကျွန်တော်ခန့်အပ်နိုင်တယ်။ အဲဒီကိုယ်စားလှယ်ခြောက်ဦးကို ဝန်ထမ်းခန့်ထားရေးကော်မရှင်က အတည်ပြုခန့်အပ်တယ်။ နောက်တော့ အဲဒီလိုခန့်တာမရှိတော့ဘူး။ အဲဒီလိုလုပ်တာ ခဏပဲလုပ်ခဲ့တာကိုး။ သို့သော် အမျိုးသမီး၊ လူငယ်၊ ပြည်ပမှာအလုပ် လုပ်သူတွေ၊ စစ်ပြန်တွေ၊ ပညာရပ်နယ်ပယ်ကလူတွေ၊ စီးပွားရေးနယ်ပယ်ကလူတွေပါတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်တွေပါခဲ့တယ်။ သူတို့ကို သူတို့အသိုက်အဝန်းကပဲ ရွေးချယ်တယ်။ ရွေးချယ်လိုက်တဲ့သူတွေကို ကျွန်တော့်ဆီတရားဝင် အကြောင်းကြားတယ်။ သူတို့ကိုယ်စားပြုတဲ့ဒေသကို အခြေခံပြီး သူတို့တွေကို ကျွန်တော်ကခန့်အပ်တယ်။ ကျွန်တော်သူတို့နဲ့ အောက်လွှတ်တော်သက်တမ်း ခြောက်နှစ်ကာလမှာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့တယ်။ ဒုတိယ သက်တမ်းရောက်တော့ အရင်တုန်းကကိုယ်စားလှယ်တွေချည့်မဟုတ်တော့ဘူး။ သို့သော် လူငယ်ကိုယ်စားလှယ်တွေကတော့ အရင်အတိုင်းပါတယ်။

အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းတွေ ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးတွေမှာပါခဲ့လား။ ကက်သိုလစ် ကျောင်းတော်က အရေးကြီးတဲ့ နိုင်ငံရေးဇာတ်ကောင်ဖြစ်ခဲ့တာလား။

ရာဇိုဗ်။ ။ဟုတ်တယ်။ ကျွန်တော့်လက်ထက်မှာရော အင်္ဂလိန်လက်ထက်မှာရောပဲ။ သူက ကောင်စီတွေအများ ကြီးဖွဲ့ခဲ့တယ်။ အမျိုးသမီးတွေ၊ လူငယ်တွေနဲ့ ကျွန်တော်ပုံမှန် အစည်း အဝေးထိုင်ပါတယ်။ ဖိလစ်ပိုင်အမျိုးသမီးများရဲ့အခန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ နိုင်ငံ့ကောင်စီနဲ့ နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာလူငယ်ကော်မရှင်တွေကျွန်တော်တို့ဖွဲ့ထားတယ်။တစ်ဖွဲ့ချင်းစီကခေါင်းဆောင်တွေဟာ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်အဆင့်ရှိပါတယ်။ နှစ်လတစ်ကြိမ် အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်တွေနဲ့တွေ့ကြတယ်။ အစိုးရရုံးနဲ့ အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းနဲ့ ကိုယ့်တာဝန်ကိုယ်ကျေအောင်လုပ်ထားတဲ့သူတွေပါတာ ကြောင့် တကယ့်ကိုဖြစ်ဖြစ်မြောက်မြောက်ရှိတဲ့ အစည်းအဝေးပဲ။

အရှေ့တောင်အာရှဒေသက နိုင်ငံတိုင်းထက် လွှတ်တော်မှာအမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် ဦးရေ ဒါမှမဟုတ် ရာခိုင်နှုန်းမှာ ကျွန်တော်တို့ကပိုပါတယ်။ ဖိလစ်ပိုင်မှာ အမျိုးသမီးတွေက ပွင့် ပွင့်လင်းလင်းဝေဖန်တဲ့နေရာမှ အရမ်းတက်ကြွကြတယ်။ ထိရောက်ပီပြင်တဲ့ အစိုးရတွေနဲ့ အန်ဂိုအိုတွေအားလုံးကို အမျိုးသမီးတွေကပဲဦးဆောင်ပြီး လုပ်နေကြတာမျိုး။ အခု ဖိလစ်ပိုင် ကျေးလက်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလှုပ်ရှားမှုဆိုတဲ့ အခုထိရှိနေသေးတဲ့ အဖွဲ့ရှိတယ်။ အဲဒီအဖွဲ့ က လူထုပညာရေးနဲ့ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေး အထူးသဖြင့် လူဆင်းရဲတွေ သန့်ရှင်းသော သောက်သုံးရေရဖို့၊ တစ်နေ့ထမင်းသုံးနပ်စားရဖို့၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုရဖို့ကို အဓိကထား လုပ်နေတယ်။ အဲဒီအဖွဲ့ကို ဦးဆောင်လုပ်ကိုင်နေကြတာ အမျိုးသမီးတွေချည်းပဲ။ ကျွန်တော် သူတို့အကြောင်းစာရေးနေတယ်။

ဟိုးအရင် စပိန်ကိုလိုနီလက်အောက်ခံခေတ်မှာတောင် စပိန်တွေကိုတော်လှန်တဲ့ အမျိုးသမီးတွေရှိခဲ့တယ်။ ကျေးလက်အဖွဲ့အစည်းအကြီးအကဲတွေကနေ အမျိုးသမီးဗိုလ်ချုပ် ကြီးတွေဖြစ်လာတဲ့သူတွေအများကြီးရှိခဲ့တယ်။စပိန်သတင်းစာတွေထဲမှာအရေးအသားရဲရင့်တဲ့ အမျိုးသမီးစာရေးဆရာတွေ၊ အမျိုးသမီး အတိုင်ပင်ခံပညာရှင်တွေရှိတယ်။ အမေရိကန်ကိုလိုနီ ဘဝရောက်တော့ အမျိုးသမီးတွေ ပိုပြီးလွတ်လပ်မှုရှိလာကြတယ်။ အမျိုးသမီးတွေမဲပေးခွင့်နဲ့ အမျိုးသမီးများအစိုးရအဖွဲ့မှာပါဝင်ခွင့်တွေကို ၁၉၃၆ ခုနှစ်ရောက်တော့ ကျွန်တော် တို့နိုင်ငံမှာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီးသွားပြီ။ အလားတူပဲ ဘာသာပေါင်းစုံကျောင်းတော်ကော်မရှင်ဆိုပြီး ကက်သို လစ်၊ ပရိုတက်စတင့်၊ မွတ်ဆလင်၊ ဘာသာမဲ့၊ Church of Christ စတဲ့ကိုးကွယ်ရာဘာသာ၊ ဂိုဏ်းကဏ္ဍအသီးသီးက လူပုဂ္ဂိုလ်တွေပါတဲ့အဖွဲ့ရှိတယ်။ အဲဒီအဖွဲ့မှာ သီးခြားလွတ်လပ်တဲ့ ဘုရားကျောင်းတွေက အဖွဲ့ဝင်တွေလည်းပါတယ်။ အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌ သို့မဟုတ် ခေါင်းဆောင်ပိုင်းရဲ့ သက်တမ်းက ခြောက်နှစ်။ သူတို့နဲ့ဒိုင်ယာလော့ စဉ်ဆက်မပြတ်လုပ်ပါတယ်။ အဲဒီကော်မရှင် အဖွဲ့က အခုတော့မရှိတော့ပါဘူး။

အခြေခံမူဝါဒများ

သမ္မတအနေနဲ့ အခြေခံမူတွေနဲ့ လက်တွေ့ကျင့်စဉ်တွေအများကြီးပြောသွားတယ်။ သို့သော် ခင်ဗျားယုံကြည်တဲ့ သမ္မတရာထူးမှာရှိတုန်း လက်တွေ့လုပ်ခဲ့တယ်ဆိုတဲ့မူတွေနဲ့ ဖိလစ်ပိုင်ရဲ့ ပုံမှန်နိုင်ငံရေးလက်တွေ့ကျင့်စဉ်နဲ့က မပတ်သက်သလိုဖြစ်နေတယ်ထင်ရတယ်။

ရာမိုစ်။ အင်းမှန်ပါတယ်။ ဒါတော့ ကျွန်တော်လည်းမတတ်နိုင်ဘူးဗျာ။ ခင်ဗျားမြင်တဲ့အတိုင်း ဒါက ကျွန်တော့်ရဲ့ဟာ ကွက်တွေထဲကတစ်ခုပဲ။ ကျွန်တော်တို့က မှန်ကန်တယ်လို့ထင်တဲ့ဟာကို လက်တွေ့ကျွန်တော်တို့ကြိုးစားပြီး လုပ်ခဲ့ကြတာကိုး။ ကျွန်တော်တို့မှန်ကန်တယ်လို့ယူဆတာ ကို ချရေးတယ်။ ဆွေးနွေးကြတယ်လေ။

ဒါပေမယ့် နိုင်ငံရေးမှာ မှန်လက်တွေ့ကြား ဘာလို့ဒီလောက်ကွာဟနေရတာလဲ။

ရာမိုစ်။ ။လူဆိုတာ ကိုယ်ခံတွင်းတွေ့မလားဆိုပြီး မြည်းကြတာပဲ။ သို့သော် မျိုးမချနိုင် တာ ဒါမှမဟုတ် လက်တွေ့မလုပ်နိုင်တာကျတော့ ထွေးထုတ်လိုက်တာပဲ။ ဘာဖြစ်လို့လည်း ဆိုတော့ ဆေးခါးကြီးဆိုရင် မမျိုးချင်ကြဘူးလေ။ သို့သော် ကျွန်တော်ပြောချင်တာ တိုင်းပြည် တည်ဆောက်ရေးဆိုတာ ရှေ့ကလုပ်သွားတဲ့ ဝန်ကြီးချုပ်တွေ၊ သမ္မတတွေအဆက်ဆက်ရဲ့ အောင်မြင်မှုနဲ့ကျရှုံးမှုတွေကို ထပ်ထည့်ဝင်သွားတာမဟုတ်ဘူးဆိုတာပဲ။ မြင့်သထက်မြင့်အောင်လုပ်သွားရမယ့် လုပ်ငန်းစဉ်ပဲ။ ဘယ်သူမှကျရှုံးလို့မဖြစ်ဘူး။ ကိုယ့်ရှေ့ကခေါင်းဆောင်ထက် သာအောင် နောက်လူကလုပ်ရမယ်။ ဒါဆို သူ့နောက်တက်လာမယ့်သူကလည်း သူ့ကိုသာ အောင် လုပ်ရတော့မှာပဲ။

ဒီတော့ တိုင်းပြည်တည်ဆောက်ရေးကို ကျွန်တော်ဆက်ပြောပါမယ်။ တစ်နေ့တစ်နေ့ ကသောင်းကနင်းတွေချည်းပဲ ကြုံနေရတာတော့ မဟုတ်ဘူးပေါ့။ အဲဒီလိုထင်မယ်ဆိုရင် ထင်ရ တယ်။ ခင်ဗျားမှာ အကျအရှုံးတွေချည့်ပေါ့။ အဲဒီလိုဖြစ်တတ်တယ်။ အမေရိကန်မှာဆိုရင်လည်း ဒါမျိုးပြောတတ်ကြတယ်။ ပြီးခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း ၂၂၅ နှစ်ကိုပြန်ကြည့်လိုက်ရင် အမေရိကန် တွေလည်း အနိမ့်အမြင့် အတက်အကျတွေရှိခဲ့တာပဲ။ ဒီတော့ ဖွံ့ဖြိုးပြီးတိုင်းပြည်တိုင်း ဒီလို ကြုံ ခဲ့ရတာချည့်ပဲ။ ကျွန်တော်တို့လည်း လွန်ခဲ့တဲ့နှစ် ၂၀ ကဆို မိုးထိတိုက်တွေမရှိဘူး။ ဓာတ်ရထား မရှိဘူး။ လမ်းမကျယ်ကြီးတွေ၊ ကုန်တိုက်ကြီးတွေမရှိခဲ့ဘူးဆိုတော့ ကျွန်တော်တို့လည်း အဲဒီ နိုင်ငံတွေလို ဖြတ်သန်းခဲ့ရတာပဲလို့ ပြောရမှာပဲ။ လွန်ခဲ့တဲ့နှစ် ၂၀ တုန်းက အရပ်သားပိုင်တဲ့ Clark and Subic အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွေမရှိခဲ့ဘူး။ အဲဒီနေရာတွေမှာ အမေရိကန်စစ်အခြေ စိုက်စခန်းတွေပဲရှိတယ်။

နိုင်ငံတကာ၏လွှမ်းမိုးမှု

ဖိလစ်ပိုင်မှာအကြာကြီး ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့တဲ့ အမေရိကန်အစိုးရနဲ့ တခြားနိုင်ငံတကာ

အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုမှာပါခဲ့တဲ့ အခန်းကဏ္ဍကို ခင်ဗျားဘယ်လို အကဲဖြတ်မိလဲ။

ရာမိုးစိ။ ။ အားလုံး၌ပြောရရင်တော့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနဲ့ကြုံဆုံခဲ့ရတာက ကျွန်တော်တို့အတွက် အင်မတန်ကောင်းတဲ့ကိုလိုနီ အတွေ့အကြုံပဲလို့ ကျွန်တော်အရဲစွန့်ပြီး ပြောရမယ်။ သို့သော်အမေရိကန်ဟာ ကျွန်တော်တို့လွတ်လပ်ရေးကိုမောင်ပိုင်စီးသွားတာပဲဆိုတဲ့ ဖုံးကွယ်ထားတဲ့အယူအဆကတော့ ရှိနေတုန်းပဲ။ လူကြီးတွေဆီမှာတင်ရှိတာ မဟုတ်ဘူး။ ကျွန်တော်တို့က လွတ်လပ်ရေးကြေညာပြီးတဲ့အချိန် မနီလာမြို့တော်ကို သိမ်းပိုက်ကာနီးကျမှ အမေရိကန်တွေရောက်လာပြီး စပိန်တွေနဲ့ အပေးအယူလုပ်လိုက်တယ်။ အဲဒီမှာ အပေးအယူ လုပ်လိုက်လို့ မနီလာကို ချေမှုန်းမခံရတော့ဘူး။ မဟုတ်ရင် စပိန်တွေနဲ့သူပုန်တွေတိုက်ပွဲဖြစ် ကြတော့မှာ။ ၁၉၈၉ ခုနှစ် ပါရီသဘောတူညီချက်စာချုပ်မှာ စပိန်ဟာ ဖိလစ်ပိုင်ကိုလက်လွှတ် လိုက်ပြီး အမေရိကန်ကို ဒေါ်လာသန်း ၂၀ နဲ့ရောင်းလိုက်တယ်လို့ရေးထားတယ်။ ကျူးဘားက အဲဒီစာချုပ်မှာ အပေးအယူအနေနဲ့ စပိန်ဘက်ပါသွားတာပေါ့။ တကယ့်အခြေအနေမှာ ကျွန်တော်တို့က အမေရိကန်ရဲ့ကိုလိုနီနယ်မြေဖြစ်လာတယ်။ ဒီတော့ အဲဒီအမေရိကန်နဲ့ပတ် သက်ရင် သင်္ကာမကင်းဖြစ်နေမိတာမျိုးကတော့ ရှိနေတုန်းပဲ။

ကိုယ်စားပြုဒီမိုကရေစီ၊ ရွေးကောက်ပွဲ၊ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှာပညာရည်မြင့်မားတဲ့ လူတန်း စားတွေကိုမျှန်နာသာပေးတဲ့ခန့်အပ်ကိုယ်စားလှယ်တွေသို့မဟုတ်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတွေ စတဲ့ နိုင်ငံရေးစနစ်ကနေ သင်ယူခဲ့ရတဲ့ သင်ခန်းစာတွေအတွက် ကျွန်တော်တို့မှာ အမေရိကန် ရဲ့ကျေးဇူးရှိတယ်။ ကျွန်တော်တို့မှာ အမေရိကန်နဲ့တစ်ပုံတည်း နိုင်ငံရေးစနစ်ရှိတယ်။ တရား စီရင်ရေးစနစ်လည်း အတူတူပဲ။ အင်္ဂလိပ်စာထူးချွန်မှုနဲ့ အစိုးရကျောင်းသင်ရိုးတွေအတွက် ကျေးဇူးရှိတယ်။ ကျွန်တော်က အဲဒီကာလမှာ လူလားမြောက်ခဲ့တာဆိုတော့ ကျွန်တော့်မှာ အဲဒီ အကျိုးကျေးဇူးတွေ ခံစားခဲ့ရတယ်။ အဲဒီတုန်းက ခေတ်စနစ်က အခုခေတ်စနစ်ထက်ပိုပြီး ကောင်းခဲ့လို့ပဲ။ ဒါပေမယ့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက အစောပိုင်းနှစ်ကာလတွေမှာ ဖိလစ်ပိုင် ကိုအမြတ်ထုတ်ခဲ့တယ်၊ ခေတ်မီစက်မှုနိုင်ငံအဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးအောင်လုပ်ခွင့်မပေးခဲ့ဘူးဆိုတဲ့ ဟိုး အရင်ကတည်းကရှိတဲ့အတွေးတွေက အခုထက်ထိရှိနေတုန်းပဲ။ ကျွန်တော်တို့ဟာ ဘယ်တုန်း ကမှ ကိုလိုနီမဖြစ်ခဲ့ဖူးတဲ့ မလေးရှားလို ထိုင်းလိုအရင်နိုင်ငံဟောင်းတွေရဲ့နောက်မှာ အများကြီး ကျန်ခဲ့ပြီ။ တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေအရဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ရှေ့မှာ မလေးရှားတို့ ထိုင်းတို့က ဦးဆောင် နေပြီ။

ဖိလစ်ပိုင်မှာ အသွင်ကူးပြောင်းမှုလုပ်တဲ့အချိန် စပိန်တို့၊ ပေါ်တူဂီတို့ ဒါမှမဟုတ်လက်တင် အမေရိကနိုင်ငံတွေက အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွေ့အကြုံတွေကို နည်းမှီးခဲ့တာရှိလား။

ရာမိုးစိ။ ။ မဟုတ်ဘူးဗျ။ ကျွန်တော်တို့က ကိုယ့်နည်းကိုယ့်ဟန်နဲ့လုပ်ခဲ့တာ။ နေမလား။

သေမလားအခြေအနေမျိုးကြုံခဲ့တာ။ ကျွန်တော်တို့ မားကို့စ်ကို တော်လှန်တာအောင်မြင်အောင် လုပ်မလား မလုပ်ဘူးလား၊ ကျွန်တော်တို့မအောင်မြင်ရင် ထောင်ထဲရောက်ရင်ရောက်မယ်။ ကွပ်မျက်ချင်ကွပ်မျက်ခံရမယ်။ တပ်ထဲမှာ မားကို့စ်ကို ဆန့်ကျင်တဲ့ ပုန်ကန်မှုလုပ်ကြမယ် အာဏာသိမ်းကြမယ်ဆိုတဲ့အယူအဆက သုံးနှစ်လောက်ကြာအောင်ရှိခဲ့တယ်။ တပ်တွင်း ပုန်ကန်မှု (RAM) က အဲဒီအယူအဆကို စလုပ်လိုက်တယ်။ နောက်တော့ အဲဒီပုန်ကန်မှုထဲမှာ ကျွန်တော်တို့ပါလာတယ်။ RAM ကနေ သူတို့ကိုထောက်ခံဖို့တောင်းဆိုလို့ပါလာတာပါ။ သူတို့ ကို စိတ်အေးအေးထားကြဖို့ သူတို့အဆင်သင့်မဖြစ်ကြသေးဘူးဆိုတာ ကျွန်တော်ကပြောရ တယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ လူ့အခွင့်အရေးအရ၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုအရ မားကို့စ်အစိုးရက ရစရာမရှိအောင် အလွဲသုံးစားလုပ်ထားပြီးသား။ လူတစ်စုက အာဏာကိုချုပ်ကိုင်ထားတယ်။ခရို နီတွေကြားမှာပဲ ဝေစားမျှစားလုပ်ထားတဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ ပိုင်တဲ့သူတွေပေါ့။ အစိုးရ အရာရှိကတော်တွေဆိုရင် သုံးလိုက်ဖြုန်းလိုက်ကြတာ။ အီရန်ကရှားဘုရင်၊ ကဒါစီစတဲ့ ရာသက်ပန်အာဏာရှင်တွေနဲ့ မားကို့စ်နဲ့က အဲဒီတုန်းက မိတ်ဆွေတွေပဲ။

သူ့ကြောင့်ဖြစ်ခဲ့တဲ့ ဆင်းရဲချမ်းသာကွာဟမှုက တအားကိုကြီးတယ်။ ကျွန်တော်တို့ ထောက်ခံမှုရလာချိန်မှာ အုပ်ချုပ်ရေးအကြောင်းကို စပြီးစဉ်းစားလာရတယ်။ ကျွန်တော်တို့ အနိုင်ရခဲ့ရင် အစိုးရဟာ အရပ်ဘက်နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်မှုကိုပြန်ကျင့်သုံးမယ်ဆိုတာ အစ ကတည်းက သဘောတူခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် ငယ်ရွယ်တဲ့ဗိုလ်မှူး တွေကတော့ သူတို့ရဲ့ကတိကို တည်အောင်မလုပ်နိုင်ကြဘူး။ သူတို့က အစိုးရကို ကိုယ်တိုင်ဦးဆောင်လုပ်ချင်ကြတာကိုး။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်တို့လူတွေက အဲဒီအယူကိုတိုက်ထုတ်ကြရတယ်။

လက်တင်အမေရိကမှာဖြစ်တဲ့ လက်နက်ကိုင်ပုန်ကန်မှုတွေထဲမှာ ကျွန်တော်တို့နဲ့တူတာ တွေကိုတော့ လေ့လာကြည့်မိသလိုပဲ။ ဥပမာ ဘုန်းတော်ကြီးတွေဦးဆောင်တဲ့ လွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုတွေပေါ့။ ကျွန်တော်တို့ဆီက ဘုန်းတော်ကြီးတွေလည်း အစိုးရကိုတော်လှန်ကြတာပဲ။ ဒါပေမယ့် သူတို့က ကွန်မြူနစ်တွေရဲ့မဟာမိတ်တွေ။ ဗဟိုအမေရိကမှာ ကျောင်းသားလူငယ် တွေရဲ့လှုပ်ရှားမှုနဲ့တူတာတွေတော့ရှိတယ်။ ချီလီမှာဆိုရင် အစိုးရက စစ်အစိုးရဖြစ်နေတာကြောင့် အင်မတန်ကြောက်စရာအခြေအနေဖြစ်ခဲ့တယ်။ ဖိလစ်ပိုင်အသွင်ကူးပြောင်းမှုမှာတော့ အရပ် သားတွေကပဲ တပ်ရဲ့ထောက်ခံမှုနဲ့ တာဝန်ယူပြီးလုပ်ကြတယ်။

စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးရန် စီမံခန့်ခွဲခြင်း

ခင်ဗျားရဲ့ စီးပွားရေးနဲ့ဖွံ့ဖြိုးရေးဦးစားပေးတွေက ဘာတွေလဲ။

ရာမိုဗစ်။ ။အဲဒီအချိန်တုန်းက အရေးအကြီးဆုံးပြဿနာက စွမ်းအင်ပဲ။ မီးကခဏခဏ ပျက်တယ်။ မီးပျက်တယ်ဆိုတာ စီးပွားရေးနဲ့ လူနေမှုအဆင့်အတန်းအတွက် အင်မတန်ကို မြိမ်းခြောက်တဲ့ကိစ္စ။ ဒါကြောင့် ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှာ စွမ်းအင်သုံးစွဲမှုနဲ့ထောက်ပံ့မှုကို စီမံကိန်းဆွဲဖို့

စီမံခန့်ခွဲဖို့ဆိုပြီး စွမ်းအင်ဌာနကိုဖွဲ့စည်းခဲ့တယ်။ စွမ်းအင်ပြဿနာကိုဖြေရှင်းဖို့ ကာလတို၊ ကာလလတ်နဲ့ ကာလရှည်စီမံကိန်းတွေဆွဲပြီး အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့တယ်။ ကျွန်တော် တို့သတ်မှတ်ထားတဲ့ကာလထက်စောပြီး စွမ်းအင်ပြတ်လပ်မှုမရှိအောင် ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့တယ်။ စွမ်းအင်ပြဿနာကိုဖြေရှင်းရာမှာ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍဟာ အရေးကြီးတဲ့လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။^{xiv} ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနဲ့ပြိုင်ဆိုင်မှု တိုးမြှင့်လာစေဖို့ ဆက်သွယ်ရေးနဲ့ဘဏ်လုပ်ငန်းတွေကို မူဝါဒဖြေလျှော့ပေးခဲ့တာကလည်း ဦးစားပေးမှုတစ်ခုပဲ။^{xv}

အကတိလိုက်စားမှုဟာ တိုင်းပြည်အတွက်ယိုပေါက်ပဲ။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ မူဝါဒ အကန့်အသတ်တွေကို ဖယ်ရှားပေးပြီး စီးပွားရေးမှာ နိုင်ငံတော်ရဲ့ အခန်းကဏ္ဍကို ကန့်သတ်ခဲ့လို့ နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနဲ့ ပြိုင်ဆိုင်မှုဝင်လာအောင် လမ်းဖွင့်ပေးနိုင်ခဲ့တယ်။^{xvi} 'ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍက အစိုးရထက်သာအောင်လုပ်နိုင်တာတွေ လုပ်လို့ရအောင်' ကျွန်တော်တို့ ခွင့်ပြုပေးရမယ်။^{xvii} ပြည်တွင်းမှာ ပြိုင်ဆိုင်မှုပိုများလာမယ်ဆိုရင် ကမ္ဘာ့အဝှမ်းမှာ ဖိလစ်ပိုင်က ပြိုင်ဆိုင်လာနိုင်မှာပဲ။ အဲဒီလိုပြိုင်ဆိုင်နိုင်ရင် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကို မြှင့်တင်နိုင်မယ်။ သို့သော် ပြည်တွင်းမှာ ပြိုင်ဆိုင်မှု များလာအောင်လုပ်ဖို့ လက်ဝါဒကြီးအုပ်တာတွေ၊ စီးပွားရေးနယ်ပယ်တချို့မှာ ပြိုင်ဆိုင်မှု နည်းအောင်ချုပ်ကိုင်ထားတဲ့ လုပ်ငန်းရှင်အုပ်စုတွေကိစ္စကို ဖြေရှင်းကြရမယ်။^{xviii} အသေးစား၊ အလတ်စားလုပ်ငန်းတွေကနေ အလုပ်အကိုင်တိုးပွားမှုကဖြစ်လာတာ။ အဲဒီလုပ်ငန်းတွေဟာ အရင်းအနှီးအားပြုတဲ့ လုပ်ငန်းကြီးတွေထက်ပိုပြီးအလုပ်အကိုင်ဖန်တီးပေးနိုင်တယ်။^{xix}

ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံရဲ့ အခြေခံအဆောက်အအုံအားနည်းတာကလည်း စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနဲ့ တိုးတက်မှုကို နောက်ကျစေခဲ့တယ်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလည်း ဝင်မလာချင်ဘူး။ သန့်စင် စွမ်းအင်အပါအဝင် အခြေခံအဆောက်အအုံဖွံ့ဖြိုးမှုမှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတိုးတက်စေဖို့ (နဲ့ဆက်ပြီး တိုးတက်ဖို့)က အရေးကြီးပါတယ်။^{xx} ကျွန်တော်တို့ဆောက်ခဲ့တဲ့ တံတားအသစ်တွေနဲ့ လမ်း အသစ်တွေ ကီလိုမီတာ ၆၀၀၀ ကျော်ရှိတယ်။^{xxi} အဲဒီအခြေခံအဆောက်အအုံတွေဟာ ပမာဏ ကြီးမားတဲ့ စီမံကိန်းလိုအပ်တဲ့ ရေရှည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေပဲ။

ဖိလစ်ပိုင်မှာ ဆင်းရဲချမ်းသာကွာဟမှုက အရမ်းကြီးပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ပညာရေးအသုံး စရိတ်ရဲ့ ပမာဏတော်တော်များများကို တက္ကသိုလ်ပညာရေးအတွက်သုံးခဲ့တယ်။ တက္ကသိုလ် ပညာရေးမှာ ဆင်းရဲသူတွေက လူလတ်တန်းလွှာလောက် အကျိုးကျေးဇူးမခံစားရဘူး။^{xxii} ဒါပေမယ့် ပညာရေးဆိုတာ ပြည်သူတွေကိုဆင်းရဲတွင်းထဲက ဆွဲထုတ်ပေးမယ့်အင်ဂျင်စက်ပဲ။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံရဲ့ ဈေးကွက်မှာယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းကိုတိုးလာစေမယ့် အင်ဂျင်စက်ပဲ။ ဒါကြောင့် ပညာရေးနဲ့ အခြေခံကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုမှာ ရင်းမြစ်အထောက်အပံ့တွေ ပိုပြီး အဓိက ထားပေးအပ်သင့်တယ်။ အထူးသဖြင့် ဝင်ငွေအနိမ့်ဆုံးလူတွေကိုပေးရမယ်။^{xxiii} ဒါဟာ ဝင်ငွေ ကွာဟမှု ကိုကျဉ်းမြောင်းအောင် 'အမိန့်ပေး/အမိန့်ခံစနစ်/အောက်ခြေမှတင်ဆုံးဖြတ်စီမံခန့်ခွဲ တဲ့စနစ်ကို အပြိုင်ကျင့်သုံးမှု' ကိုအထောက်အကူပြုနိုင်လာမယ်။^{xxiv}

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များစွာကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း

ခင်ဗျားသမ္မတဖြစ်နေချိန်တုန်းကရှိနေတဲ့ ပြည်တွင်းလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခတွေအများကြီးကို ဘယ်လိုဖြေရှင်းခဲ့လဲ။

မားကိုစ်။ ။ကျွန်တော်သမ္မတဖြစ်ပါပြီဆိုကတည်းက ငြိမ်းချမ်းရေးနဲ့ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကဦးစားပေးကိစ္စအဖြစ်ရှိခဲ့ပါတယ်။^{xxv} ကျွန်တော့်သမ္မတသက်တမ်းမတိုင်ခင်မှာ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းသုံးဖွဲ့နဲ့ စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုစတင်ခဲ့တယ်။ တပ်တွင်းပုန်ကန်မှုလုပ်တဲ့ RAMရယ်၊ ဖိလစ်ပိုင်တောင်ပိုင်းက ခွဲထွက်ရေးသမားတွေဖြစ်တဲ့ MNLF ရယ်၊ဖိလစ်ပိုင်ကွန်မြူနစ်ပါတီရဲ့ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ဖြစ်တဲ့ New People's Army ရယ်ပေါ့။ ၁၉၉၂ ဇူလိုင်မှာ ထုတ်ခဲ့တဲ့ ကြေညာချက်အရ ကျွန်တော်အမျိုးသားပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေးကော်မရှင် (NUC) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့တယ်။ NUC က တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကနေ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အစီအမံနဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို မူကြမ်းရေးပြီး တင်ပြဖို့ အခွင့်အာဏာအပ်နှင်းထားတဲ့ ကော်မရှင်ပဲ။^{xxvii} ဒေသပေါင်း ၇၁ ခုက အစိုးရနဲ့တိုက်ပွဲဖြစ်နေတဲ့အဖွဲ့တွေ၊ သူတို့ရဲ့မိသားစုတွေ၊ ရပ်ရွာက ရပ်မိရပ်ဖတွေနဲ့ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ရတဲ့အကြောင်းရင်းများ၊ တာရှည်ခံငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ဘယ်လိုမူဝါဒနဲ့ စီမံကိန်းတွေလိုသလဲဆိုတာ၊ ဘယ်ကဏ္ဍတွေနဲ့ဘယ်ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းတွေက ဒီလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ထည့်ဝင်ဆောင်ရွက်ချင်ကြသလဲဆိုတာတွေ အပါအဝင် ကိစ္စရပ်များစွာကို NUC က ဆွေးနွေးမှုတွေလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီဆွေးနွေးမှုတွေမှာအခြေခံပြီး အားလုံးလွှမ်းမိုးသော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အဆိုပြုတင်ပြချက်တွေကို NUC က ရေးဆွဲခဲ့ပါတယ်။^{xxviii}

အထွေထွေငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ရဲ့ မူဝါဒတစ်ခုကတော့ ‘ ကိုယ့်ကြောင့် သူ့ကြောင့် ပြောဖို့၊ လက်နက်ချဖို့မဟုတ်ဘူး။ ပါဝင်ဆွေးနွေးသူတွေအားလုံးအတွက် ဂုဏ်သိက္ခာအတွက်’ လုပ်ကြမယ်ဆိုတာပဲ။ အကြမ်းဖက်မှုချုပ်ငြိမ်းသွားရုံနဲ့မပြီးဘူးပျ။ ပဋိပက္ခကိုဖြစ်စေခဲ့တဲ့ အခြေအနေတွေကို ဖြေရှင်းသွားရတာ။^{xxix} ‘ငြိမ်းချမ်းရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုတာ ခွန်တွဲပြီးဖြစ်ပေါ်လာရတာမျိုး။ ပဋိပက္ခသက်ရောက်တဲ့ဒေသတွေမှာ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ကိုရိုအောင်ဦးစားပေးရမယ်။^{xxx} ‘ငြိမ်းချမ်းရေးနဲ့တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းမှု’ ဒေသအားလုံးမှာရှိတဲ့အချိန်ရောက်မှသာ တိုင်းပြည်တစ်ခုဟာ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရှိနိုင်မယ်။^{xxxi} ၁၉၉၃ ခုနှစ်မှာ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ သမ္မတရုံးအကြံပေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့တယ်။ အဲဒီအဖွဲ့က ‘NUC ရဲ့စီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော်တာကို ကြီးကြပ်တဲ့အဖွဲ့ပေါ့။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်မှာ စစ်တပ်နဲ့တိုက်ပွဲဖြစ်နေတဲ့ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တွေကို အထွေထွေလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခဲ့တယ်။ အမျိုးသားလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကော်မရှင်က လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်လျှောက်လွှာ ၇၀၀၀ ကျော်လက်ခံရရှိခဲ့ပါတယ်။ ဖမ်းဆီးခံထားရတဲ့ လက်နက်ကိုင်သူပုန်အများကြီးကို လွှတ်ပေးခဲ့တယ်။ (RAM), MNLF, ကွန်မြူနစ်တို့နဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်လုပ်ကိုင်ဖို့ အုပ်စုလိုက်ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲသုံးခု လုပ်ခဲ့တယ်။^{xxxi}

ကွန်မြူနစ်တွေနဲ့ ပထမဆုံး တရားဝင်စေ့စပ်ဆွေးနွေးတာတွေက ၁၉၈၆ ခုနှစ် အင်္ဂုဒို အစိုးရလက်ထက်မှာ စခဲ့တယ်။ မအောင်မြင်ဘူး။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှာ စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုတွေပြန်စတယ်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်ရောက်တော့ ကွန်မြူနစ်ပါတီက တရားဝင်ပါတီဖြစ်လာခဲ့တယ်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်မှာ သဘောတူညီချက်စာချုပ်တွေ အများကြီးချုပ်ဆိုဖြစ်တယ်။ ဒါပေမယ့် ၂၀၀၁ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းကျတော့ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုတွေမရှိတော့ဘူး။^{xxxiii}

အင်္ဂုဒိုအစိုးရဆီက အာဏာသိမ်းဖို့ကြိုးစားတာ ကိုးကြိမ်ဖြစ်ပြီးတဲ့နောက် ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှာ RAM နဲ့ ‘ရန်လိုမုန်း တီးမှုအဆုံးသတ်ရေး’ ပဏာမသဘောတူညီချက်နဲ့ စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုစတင်ခဲ့တယ်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ် မေလမှာ မားကွိုစ်ကို သစ္စာခံတဲ့ ALTAS တပ်ဖွဲ့တွေနဲ့ သဘောတူညီချက် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့တယ်။^{xxxiv} အထွေထွေငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ကို ၁၉၉၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလမှာ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့တယ်။ ဆယ်စုနှစ်တွေအများကြီးကြာအောင် တိုက်ခိုက်မှုတွေ၊ မငြိမ်မသက်ဖြစ်မှုတွေရှိခဲ့ပြီးနောက်မှာ MNLF နဲ့ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ကို ၁၉၉၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလမှာ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့တယ်။^{xxxv} MNLF နဲ့စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုတွေကို ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်အစောပိုင်းကတည်းက နိုင်ငံတကာက ထောက်ခံအားပေးခဲ့တယ်။ အစ္စလာမ်မစ် ညီလာခံအဖွဲ့ရဲ့ အဓိကကျတဲ့အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်မှုကိုလည်း နိုင်ငံတကာက ထောက်ခံအားပေးခဲ့တယ်။^{xxxvii} အဲဒီ သဘောတူညီချက်တွေဟာ ဒေသဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို အသိအမှတ်ပြုတယ်။ အထွေထွေလွတ် ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကိုပေးအပ်ခဲ့တယ်။ အရည်အချင်း ပြည့်ဝတဲ့ တိုက်ခိုက်ရေးသမားတွေကို အမျိုးသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့နဲ့ ရဲအဖွဲ့မှာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့်ပေးခဲ့တယ်။^{xxxix}

ကျွန်တော်သမ္မတဖြစ်နေတုန်းမှာ မေ့မရနိုင်တဲ့အဖြစ်အပျက်တစ်ခုရှိခဲ့တယ်။ မင်ဒါနာအိုမှာ ကျွန်တော်တို့နဲ့ MNLF ရဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ကို လွှတ်တော်မှာ မဲခွဲဆုံးဖြတ်မှုနဲ့ အတည်ပြုနိုင်ဖို့ စည်းရုံးလှုပ်ရှားနေတုန်းပေါ့။ ကျွန်တော်တို့ အဲဒီသဘောတူညီချက်ကို အတည်ပြုနိုင်မှဖြစ်မှာ၊ နောက်ဆုံးမှာလည်း အတည်ပြုနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ စည်းရုံးရေးဆင်းနေတုန်းမှာ အမေရိကန်အစိုးရရဲ့ ထောက်ပံ့ကူညီရေးအဖွဲ့အစည်း USAID ရဲ့အကြီးအကဲ ထိပ်တန်းအရာရှိတစ်ယောက်က ကျွန်တော်နဲ့ပါလာတယ်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံဆိုင်ရာ အမေရိကန် သံအမတ်က နောက်ကားတစ်စီးထဲမှာ။ မင်ဒါနာအိုက ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်တွေ ကျွန်တော်ကို မြင်လိုက်တာနဲ့ ထောင်းကန်ဒေါသထွက်သွားရော။ မှန်တော့မမှန်ပေမယ့် သူတို့အမြင်အရ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်က သူတို့တစ်တွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍကိုမှေးမှိန်သွားစေမယ်ထင်ကြတာကိုး။ ဒီတော့ သူတို့က လက်မခံကြဘူး။ ဒီတော့ သူတို့က လေဆိပ်ကနေ ဂျင်နရယ် ဆန်းတို့စ်မြို့အထိ ငါးကီလိုမီတာလောက်ရှိတဲ့လမ်းတစ်လျှောက်မှာ သူတို့တွေက ဆန္ဒထွက်ပြကြတယ်။ ကျွန်တော်ကကားတံခါးကနေ ခေါင်းပြူးပြီးကြည့်လိုက်တယ်။ ရှေ့ဘက်ကိုလှမ်းကြည့်လိုက်တော့ ဆန္ဒပြတဲ့သူတွေက ကျွန်တော့်ကိုလှမ်းရိုက်ကြရော။ ဒါနဲ့ကျွန်တော်လည်း သူတို့ကို

ပြန်ရိုက်တာပေါ့။ နောက်တော့ ကျွန်တော့်ကို ခရမ်းချဉ်သီးတွေနဲ့ဝိုင်းပစ်ကြတယ်ဆိုပြီး ပြော ကုန်ကြတာပေါ့။ ဟုတ်ပါပြီ။ ခရမ်းချဉ်သီးတွေနဲ့ပေါက်ပါ။ ဒါပေမယ့် လက်ပစ်ဗုံးတွေနဲ့တော့ မပစ်ကြပါနဲ့။ အဲဒီကာလဟာ ကျွန်တော့်သမ္မတသက်တမ်းမှာ လုပ်ရကိုင်ရအကျပ်ဆုံးကာလပဲ။ အဲဒီမင်ဒါနာအို ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူ ညီချက်ပေါ့။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်တို့ စာချုပ်ကိုလက်မှတ်ထိုးနိုင်ခဲ့ကြတယ်။ ‘ကျွန်တော်ဘာသင်ခန်းစာရသလဲဆိုတော့ ငြိမ်းချမ်းရေးရဖို့ ကြိုးပမ်းမှု မှန်သမျှမှာ ငြိမ်းချမ်းရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မဟာဗျူဟာမြောက် အမြင်ဆိုတဲ့ ရေရှည်အမြင်ကို အဓိကထားရမယ်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ရဲ့ ရန်သူတွေကနေ နည်းဗျူဟာပိုင်းအရ ဖိအားပေးလို့ ဆန့်ကျင်ဘက်လမ်းကြောင်းကို တွန်းပို့ခံရတာကိုလည်း လက်မခံဖို့လိုတယ်။’^{xi}

တရုတ်ပညာရှင် ဆွန်ဇေပြောတဲ့ ‘မတိုက်ရဘဲနိုင်တာ အကောင်းဆုံးပဲ’ ဆိုတာကို ကျွန်တော်လက်ခံတယ်။ တိုက်တယ်ခိုက်တယ်ဆိုတာကို ကျွန်တော်နားလည်တာပေါ့။ ဒါပေမယ့် ‘အကြမ်းဖက် ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုဆိုတာ ဒီမိုကရေစီလိုလားတဲ့ သမ္မတတစ်ယောက် အတွက် နောက်ဆုံးလက်နက်ပဲဖြစ်သင့်တယ်။’ ဒီမိုကရေစီမှာ ဘယ်စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုမဆို ‘ကိုယ်လည်းနိုင်၊ သူလည်းနိုင်ရလဒ်တွေ’ ထွက်အောင်ကြိုးပမ်းရမယ်။ ကိုယ်လည်းနိုင်၊ သူလည်းနိုင်ရလဒ်တွေဟာ ‘အလိုအလျောက် သက်ဝင်စိုးမိုးမှု’ ဖြစ်လာလေ့ရှိတယ်။ ကိုယ့်အခွင့်အရေးကိုချိုးနှိမ်ခံ ထားရတယ်လို့ထင်ရတဲ့ အဖွဲ့အစည်းကနေ အားလျော့ပျက်ပြယ်အောင် လုပ်တာနဲ့ မတူဘူး။^{xii}

၁၉၉၄ ခုနှစ်မှာ ကျွန်တော်တို့က ထိစပ်ပတ်သက်နေတယ်လို့သတ်မှတ်ထားတဲ့ဒေသတွေရဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှုအရှိန်အဟုန်ကိုမြှင့်တင်ဖို့ ဖိလစ်ပိုင်က ဘရူနိုင်း၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှားနိုင်ငံတွေနဲ့ အရှေ့အာဆီယံစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုဒေသ (BIMP-EAGA) ကိုဖွဲ့စည်းခဲ့တယ်။ အဲဒီသတ်မှတ်ထားတဲ့ ထိစပ်ဒေသတွေထဲမှာ မင်ဒါနာအိုကျွန်းလည်းပါတယ်။ အပြန်အလှန်အကျိုးပြုမှုနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် စိုက်ပျိုးရေး၊ ငါးလုပ်ငန်း၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်း၊ စွမ်းအင်စတဲ့ ကဏ္ဍတွေမှာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဟာ မင်ဒါနာအိုကျွန်းဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းရဲ့ အစိတ်အပိုင်းပါ။ ဒါကြောင့် ဒေသကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းပေးအပ်ခြင်းနဲ့ အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်းအားဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အားဖြည့်ပေးရာရောက်ပါတယ်။ BIMP-EAGA ဟာ မင်ဒါနာအိုအတွက် ‘ငြိမ်းချမ်းရေးဝေစု’ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပါတယ်။^{xiii}

စစ်တပ်က လက်နက်ကိုင်သူပုန်တွေနဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ကို လက်ခံခဲ့သလား။

ရာမိုစ်။ ။စစ်တပ်ကတကယ့်ကို အပြည့်အဝ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပါတယ်။ အစိုးရရဲ့ မူဝါဒတွေကို သူတို့ကလိုက်နာဆောင်ရွက်ကြပါတယ်။

ကိုးကားစာအုပ်စာတမ်းများ

Ramos, Fidel V., *Empowering the People: Bulletin of FVR Sermons Vol. 2* [ပြည်သူများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှင်းခြင်း - ဖီဒယ်ရာမိုစ်လမ်းညွှန်ချက်များမှတ်တမ်းများ၊ အတွဲ၊ ၂၊] (Manila: Ramos Peace and Development Foundation and The Manila Bulletin, 2008)

Ramos, Fidel V., *SONA: Bulletins of FVR 'Sermons' Vol. VI* [ဖီဒယ်ရာမိုစ်လမ်းညွှန်ချက်များမှတ်တမ်းများ၊ အတွဲ၊ ၂] (Manila: Manila Bulletin Publication, 2011)

Ramos, Fidel V., *Towards Our Better Future – Seize the Opportunities* [ပိုကောင်းသောအနာဂတ်သို့-အခွင့်အလမ်းများကို အရယူကြ] (Manila: Ramos Peace and Development Foundation, 2012)

Velasco, Melandrew T., *10 Years of RPDEV: Teamwork for Enduring Peace and Sustainable Development* [တာရှည်ခံငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အဖွဲ့လိုက်ဆောင်ရွက်ချက်] (Manila: Ramos Peace and Development Foundation, 2010)

Velasco, Melandrew T., et al., *Silver Linings: 25 Years of the 1986 EDSA People Power Revolution* [မျှော်လင့်ချက်ရောင်ခြည် - ၁၉၆၈ ခုနှစ် EDSA ပြည်သူ့အာဏာတော်လှန်ရေး ၂၅ နှစ်တာ] (Manila: RPDEV and Media Touchstone Ventures Inc., 2012)

i Ramos 2012, p. 23.

ii Ibid.

iii Ramos 2011, p. 50.

iv Ramos 2012, p. 59.

v Velasco 2012, pp. 183–5.

vi Ramos 2012, p. 25.

vii Velasco 2012, p. 182.

viii Ramos 2008, p. 114.

ix Ramos 2012, p. 12

- x Ramos 2012, p. 12.
- xi Ramos 2008, p. 116.
- xii Ramos 2012, p. 46.
- xiii Ramos 2011, p. 53.
- xiv Velasco 2010, p. 103.
- xv Velasco 2012, p. 293.
- xvi Ramos 2011, p. 112.
- xvii Ibid., p. 115.
- xviii Ibid., p. 54.
- xix Ibid., p. 115.
- xx Ibid., p. 17.
- xxi Velasco 2012, p. 291.
- xxii Ramos 2011, p. 114.
- xxiii Ibid., p. 65.
- xxiv Ibid., p. 55.
- xxv Velasco 2010, p. 76.
- xxvi Ramos 2012, p. 41.
- xxvii Velasco 2010, pp. 76–7.
- xxviii Ramos 2008, pp. 145–6.
- xxix Velasco 2010, pp. 76–7.
- xxx Ibid., p. 91.
- xxxi Ramos 2011, p. 49.
- xxxii Velasco 2010, pp. 76–8.
- xxxiii Ramos 2008, p. 149.
- xxxiv Ibid., p. 147.
- xxxv Ibid., p. 147.
- xxxvi Ramos 2012, p. 41.
- xxxvii Ramos 2008, p. 142.
- xxxviii Velasco 2012, p. 266.
- xxxix Ibid., p. 83.
- xl Velasco 2010, p. 84.

xli Ramos 2012, p. 29.

xlii Velasco 2012, pp. 283–4.

ဖိလစ်ပိုင် အချိန်ပြမျဉ်း

၁၅၁၂။ စပိန်ရှူးစမ်းလေ့လာရေးသမား ဖာဒီနန်မီဂယ်ယန် ရောက်ရှိလာသည်။ ဒေသဆိုင်ရာအကြီးအကဲ လာပူ-လာပူနှင့်ဖြစ်ပွားသည့် Mactan တိုက်ပွဲတွင် ဖာဒီနန်မီဂယ်ယန် ကျဆုံးသည်။

၁၅၆၅-၁၉၈၉။ စပိန်ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်ရေးစတင်။ စပိန်ဘုရင် ဖိလစ်-၂ကို အစွဲပြုပြီး Las Islas Filipinas ဟုအမည်မှည့်ခေါ်။

ဩဂုတ် ၁၉၈၆။ စပိန်ကိုလိုနီဆန့်ကျင်ရေး အုံကြွမှုစတင်။

ဒီဇင်ဘာ ၁၉၈၆။ နာမည်ကျော်ဝတ္ထုရေးဆရာ၊ ပညာရှင်၊ ဆရာဝန်၊ နိုင်ငံရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူ ဟိုဆေးရီဇော်ကို စပိန်အစိုးရက ကွပ်မျက်။

ဒီဇင်ဘာ ၁၉၈၉။ စပိန်-အမေရိကန်စစ်ပွဲအပြီးတွင် ဖိလစ်ပိုင်ကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့ စပိန်ကပေးအပ်။ သမ္မတ အေမီလီယို အစွီနာလ်ဒို ဦးဆောင်သည့် ဖိလစ်ပိုင်လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲဝင်သူများက အမေရိကန်သိမ်းပိုက်မှုကို လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှုဆက်လက်လုပ်ဆောင်။ အမေရိကန်စစ်သား ၄၀၀၀ ကျော်၊ ဖိလစ်ပိုင်ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်တပ်သား ၁၂၀၀၀ ကျော်ကျဆုံး။ ဖိလစ်ပိုင်အရပ်သား ၂၀၀၀၀၀ ထက်မနည်း သေဆုံးခဲ့။

မတ် ၁၉၀၁။ အစွီနာလ်ဒိုကို ဖမ်းမိ။

ဇူလိုင် ၁၉၀၁။ နောင်အမေရိကန်သမ္မတဖြစ်လာမည့် ဝီလျံ ဟောင်းဝပ် တက်မိသည် ဖိလစ်ပိုင်ကို အမေရိကန်တို့၏သိမ်းပိုက်မှုခိုင်မာအောင်လုပ်ဆောင်ရင်း ပထမဆုံးအုပ်ချုပ်ရေးဘုရင်ခံ ဖြစ်လာ။

စက်တင်ဘာ ၁၉၃၅။ နစ်ပေါင်း ၃၀ နီးပါးကြာ လွတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများအပြီး အမေရိကန်အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲများစတင်ကျင်းပ။ အဂတိလိုက်စားမှုထူပြောသော်လည်း နိုင်ငံရေးပါတီကြီးနှစ်ခု ကြီးစိုးသည့်စနစ် တည်ငြိမ်စွာဖြစ်ပေါ်စေခဲ့။

ဇူလိုင် ၁၉၄၆။ အမေရိကန်ထံမှ ဖိလစ်ပိုင်လွတ်လပ်ရေးရ။ လွတ်လပ်ရေးနှင့်အတူ အကျိုးအမြတ်များသည့် ကုန်သွယ်ရေးအခွင့်အရေးများနှင့် ဖိလစ်ပိုင်တွင် အမေရိကန်စစ်အခြေစိုက်စခန်းများထားရှိခြင်းကို ဆက်လက်ခွင့်ပြု။

နိုဝင်ဘာ ၁၉၆၅။ လုံးဝနီးပါး လွတ်လပ်သည့်ရွေးကောက်ပွဲတွင် သမ္မတအဖြစ် ဖာဒီနန် မားကိုစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရ။ စစ်တပ်နှင့်အစိုးရရာထူးများတွင် မားကိုစ်က သူ၏မိတ်ဆွေများနှင့် မိသားစုများကိုခန့်အပ်။ ပါတီမှ အခြားသောအုပ်စုများကို အာဏာပေးအပ်မှုမှ ဖယ်ချန်။ နီးစပ်ရာလက်သိပ်ထိုးလုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားသည့် စီမံကနန်းများကြောင့် တိုင်းပြည်၏

ကြေးမြီကြီးမားလာ။

မတ် ၁၉၆၉။ အခြားအတိုက်အခံအုပ်စုများ၏ မမြင်သာသော ထောက်ခံမှုဖြင့် ဖိလစ်ပိုင် ကွန်မြူနစ်ပါတီ (CPP) က ယင်း၏လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ကိုဖွဲ့စည်း။ ဗိုရိုအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦး (MNLF) နှင့်အတူ ကြီးမားသည့်လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှုဖြစ်လာ။

နိုဝင်ဘာ ၁၉၆၉။ မကြိုစဖူး မဲခိုးမှုများ၊ မဲဝယ်မှုများ၊ စစ်တပ်ကိုအသုံးပြုပြီး အတိုက်အခံကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်းတို့ဖြင့် မားကွိုစ် ထပ်မံရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရ။

ဩဂုတ် ၁၉၇၁။ အတိုက်အခံတို့စုရုံးလှုပ်ရှားမှုကို ဗုံးကျဲပြီးနောက် ဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်ပြီး ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရမှုအတွက် အာမခံလျှောက်ထားခွင့် (habeas corpus) ကို မားကွိုစ်က ဆိုင်းငံ့လိုက်သည်။ ထင်ရှားသည့် ဖိလစ်ပိုင်မိသားစုမှ ဆင်းသက်လာသည့် အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ဘင်နစ်အိုအိုနီဂျူနီယာသည်မားကွိုစ်ကိုလူသိထင်ရှားဝေဖန်သူဖြစ်လာသည်။

စက်တင်ဘာ ၁၉၇၂။ မားကွိုစ်က စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကြေညာပြီး အင်္ကျီနှင့်အခြားသူများကို ဖမ်းဆီးလိုက်သည်။ သူ၏မိတ်ဆွေများထံ ကုမ္ပဏီများရောင်းချရန် မိသားစုများကို ဖိအားပေးခဲ့ပြီး သူ၏မဟာမိတ်များအကျိုးရှိရန် ဥပဒေများကို မားကွိုစ်က ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခဲ့သည်။ တတ်သိပညာရှင်များကိုခန့်အပ်ကာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ခိုင်မာအားကောင်းအောင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သဖြင့် အမေရိကန်အစိုးရက ချီးမွမ်းခဲ့ပြီး အကူအညီ များပေးခဲ့သည်။

နိုဝင်ဘာ ၁၉၇၂။ တံစိုးလက်ဆောင်ပေးခြင်း၊ အကျပ်ကိုင်ခြင်းတို့ဖြင့် သက်တမ်းကန့်သတ်ချက်မရှိသည့် လွှတ်တော်စနစ်ဖြင့် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်ကို အစားထိုးရန် (စစ်အုပ်ချုပ်ရေးမစတင်မီက ကျင်းပခဲ့သည့်) အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာညီလာခံကို မားကွိုစ်ကဖွဲ့စည်းပြဋ္ဌာန်းသည်။ နောက်ထပ်ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းလိုက်သည်။

ဧပြီ ၁၉၇၈။ လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မသမာမှုများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး အတိုက်အခံတို့ ဆိုးရွားစွာရှုံးနိမ့်သည်။ သပိတ်မှောက်ခြင်းများစွာဖြစ်ပေါ်သည်။ အင်္ကျီနီက CPP နှင့် ဒေသဆိုင်ရာညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့ ဦးဆောင်ကွပ်ကဲသည်။ မဲမပေးမီတစ်ရက်အလိုတွင် ‘ညာသံပေးတိုက်ခိုက်မှု’ ဆန္ဒပြပွဲကြီးများကို အတိုက်အခံက ကျင်းပသည်။

အောက်တိုဘာ ၁၉၈၀။ မနီလာမြို့တော်တွင် အမေရိကန်ခရီးသွားလုပ်ငန်းညီလာခံကို အင်္ကျီနီအားထောက်ခံသည့်အုပ်စုက ဗုံးဖောက်ခွဲတိုက်ခိုက်သဖြင့် လူအများအာရုံစိုက်လာကြသည်။ အင်္ကျီနီနှင့် တစ်ဆင့်ခံတွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးမှုများလုပ်ရန် မားကွိုစ်က သဘောတူခဲ့ပြီး စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအဆုံးသတ်ရန်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် သဘောတူခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ မမျှတသဖြင့် အတိုက်အခံတို့က သပိတ်မှောက်ကြသည်။ အကြမ်းဖက်

အုပ်စုများကို နောင်လများတွင် ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။

ဇန်နဝါရီ ၁၉၈၁။ အမေရိကန်အခြေစိုက် ဖိလစ်ပိုင်ပြည်ပရောက်များကို အသစ်တက်လာသော ရော်နယ်ရီဂင် အစိုးရက အစပိုင်းတွင် ထိခိုက်အရှက်ရစေခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ဘေးချိတ်ထားခဲ့သည်။ မားကွိုစ် အစိုးရကိုပေးသည့်အကူအညီများ ဖြတ်တောက်ရန်ဖိအားပေးမှုကို လက်မခံဘဲနေခဲ့သည်။

ဩဂုတ် ၁၉၈၁။ မားကွိုစ်က သူ၏မဟာမိတ် ဖာဘီယန် ဘားကို စစ်ဦးစီးချုပ်အဖြစ်ခန့်အပ်။ ဖာဘီယန်ဘားသည် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများဖြစ်သည့် ဂျူအန်း ပွန်စီ အန်းရီးလ်၊ ဖီဒယ်ရာမို့ စ်တို့နှင့် မကျေမလည်ဖြစ်လာ။ အန်းရီးလ်နှင့် မားကွိုစ်တို့ကို ပညာသည်ပိုဆန်ပြီး အမှီအခိုကင်းသူများဟု အများကရှုမြင်ကြသည်။

ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၈၃။ ဘုန်းတော်ကြီး ရှင်အိုင်မေ ဆင်းခေါင်းဆောင်သည့် ကက်သိုလစ် ဘုန်းတော်ကြီးများညီလာခံက ဒီမိုကရေစီကို တောင်းဆိုခဲ့။

ဩဂုတ် ၁၉၈၃။ ပြည်ပရောက် အင်္ကျီနီပြန်လာသည်။ လေယာဉ်မှအထွက်တွင် အစိုးရက လွှတ်ထားသော အထူးလုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး၏ လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုခံရသည်။ လူလတ်တန်းလွှာ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ ဘုရားကျောင်းတော်တို့၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် ဆန္ဒပြပွဲကြီးများ စတင်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အင်္ကျီနီ၏ ကျန်ရစ်သူဇနီး ကိုရာ ဇန် (ကိုရီ) သည် ဆန္ဒပြမှုခေါင်းဆောင် ဖြစ်လာသည်။ တိုင်းပြည်မတည်ငြိမ်မှုကြောင့် အစိုးရကို ချေးငွေပေးမှုများ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ်များက ရပ်ဆိုင်းလိုက်သည်။ သွင်းကုန်များနှင့် နိုင်ငံခြားငွေရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုကို အစိုးရက မဖြစ်မနေကန့်သတ်လာရသည်။

မေ ၁၉၈၄။ လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပသည်။ ကွန်မြူနစ်မဟုတ်သည့် အတိုက်အခံများပါဝင်အရွေးခံကြပြီး မသမာမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှုရှိသည့်တိုင် မြို့ပြဒေသများနှင့် ခေါင်းဆောင်များ၏ဇာတိဒေသများတွင် အတိုက်အခံက ကိုယ်စားလှယ်နေရာများစွာ အနိုင်ရခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာ ၁၉၈၄။ အင်္ကျီနီသေဆုံးမှုကို အစိုးရ၏စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုတွင် ဖာဘီယန်ဘားသည် ပူးပေါင်းကြံစည်မှုကို ဦးဆောင်ခဲ့သည်ဟု စွဲချက်တင်ခဲ့သည်။

ဇန်နဝါရီ ၁၉၈၅။ အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး၏ဌာနနှင့် စီအိုင်အေတို့၏ အခိုင်အမာ အကြံပေးချက်အရစီးပွားရေးထိန်းချုပ်မှုများကိုဖယ်ရှားပေးရန်၊ ရာထူးဆက်ခံမည့်သူခန့်အပ်ရန်၊ ဖာဘီယန်ဘားကို ပြစ်ဒဏ်ပေးရန်တို့ကို မားကွိုစ်အား ရော်နယ်ရီဂင်က တောင်းဆိုသည်။

မတ် ၁၉၈၅။ အန်းရီးလ်နှင့်မဟာမိတ်ဖြစ်ပြီး အမေရိကန်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ နောက်ကွယ်ကထောက်ခံမှုဖြင့် မားကွိုစ်နှင့် ဖာဘီယန်ဘားတို့ကို ဆန့်ကျင်တော်လှန်ရန် တပ်တွင်းပုန်

ကန်ရေးလုပ်ငန်းများအဖွဲ့ (RAM) ကို စတင်သည်။

နိဂုံး ၁၉၈၅။ ရွေးကောက်ပွဲကို အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံခြားသတင်းဌာနများက စောင့်ကြည့်လေ့လာရန် အမေရိကန်ရုပ်သံမှနေ၍ မားကွိုက်ကတောင်းဆိုသည်။ အတိုက်အခံက သမ္မတလောင်းအဖြစ် အင်္ကျီကိုရွေးချယ်သည်။

ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၈၆။ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသည့် လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေးနိုင်ငံသားများ၏ လှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့ (NAMFREL) က ကိုရီအင်္ကျီကိုရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရ ကြောင်းကြေညာသည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က မားကွိုက် အနိုင်ရသည်ဟု ကြေညာသည်။ တရားဝင်ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို အမေရိကန်လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ၊ ဘုရားကျောင်းတော်၊ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ဝန်ထမ်းများက မှားယွင်းနေသည်ဟု ထုတ်ဖော်စွပ်စွဲကြသည်။

RAM ကပူးပေါင်းကြံစည်သော အာဏာသိမ်းရန်ကြိုးပမ်းမှုကို အစိုးရကဖော်ထုတ်သည်။ ESDA လမ်းမကြီးပေါ်ရှိ စစ်စခန်းများသို့ အန်းရီးလ်နှင့် ရာမိုက်တို့ ထွက်ပြေးရသည်။ ကိုရီအင်္ကျီကို ၎င်းတို့ထောက်ခံကြောင်း ကြေညာသည်။ ကိုရီ၊ ကျောင်းတော်နှင့် မီဒီယာမဟာမိတ်များက 'ပြည်သူ့အာဏာ' ဟုမှည့်ခေါ်သည့် ဆန္ဒပြပွဲများကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သည်။ ထောက်ခံသည့်အနေဖြင့် သပိတ်စခန်းများဝန်းရံဖွင့်လှစ်ကြသည်။ အဓိကကျသည့် နေရာဒေသများကို ထိန်းချုပ်သည်။ ကိုရီအင်္ကျီ သမ္မတအဖြစ် ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုသည်။ အမေရိကန်က မားကွိုက်ကိုထောက်ခံမှု ရုပ်သိမ်းလိုက်သည်။ အမေရိကန်၏ ပို့ဆောင်မှုဖြင့် မားကွိုက်သည် ဟာပိုင်ယီကျွန်းသို့ ထွက်ပြေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

သမ္မတဖြစ်လာသည့် ကိုရီသည် အန်းရီးလ်နှင့် ရာမိုက်အပါအဝင် အစိုးရအဖွဲ့ကိုဖွဲ့စည်းသည်။ အမေရိကန်ထောက်လှမ်းရေးနှင့် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်အချို့ကန့်ကွက်သည့်ကြားမှ ကွန်မြူနစ်ပါတီခေါင်းဆောင်များကို ဖမ်းဆီးထားရာမှ ပြန်လွှတ်ပေးသည်။ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုနှင့် တရားမဝင်ပိုင်ဆိုင်မှုများစုံစမ်းရေးကော်မရှင်ဖွဲ့သည်။ မားကွိုက်ခေတ်လွှတ်တော်နှင့် အခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းလိုက်သည်။

ဇူလိုင် ၁၉၈၆။ မားကွိုက်၏မဟာမိတ်များက အာဏာသိမ်းရန်ကြိုးပမ်းသည်။ CPP နှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှု၊ ဩဇာ အာဏာအကန့်အသတ်ဖြင့်သာရရှိမှုတို့ကို မကျေနပ်သည့် RAM က အာဏာသိမ်းမှုကို နောက်ကွယ်ကပံ့ပိုးခဲ့သည်။ မားကွိုက်၏ မဟာမိတ်များက နောက်ထပ်အာဏာသိမ်းရန် သုံးကြိမ်ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။

နိဂုံး ၁၉၈၆။ စစ်ရေးမူဝါဒတွင် ရာမိုက်၏လွှမ်းမိုးမှုကို ကိုရီ အင်္ကျီကခွင့်ပြုခဲ့အပြီးတွင် RAM ၏အာဏာသိမ်းရန်ကြိုးပမ်းမှုကို ရာမိုက်က ဟန့်တားခဲ့သည်။ အန်းရီးလ်က အစိုးရအဖွဲ့မှ

နတ်ထွက်သွားသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် RAM ကနောက်ထပ်သုံးကြိမ် အာဏာသိမ်းရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၈၇။ ကိုရီအင်္ကျီနီက ထောက်ခံသော အခြေခံဥပဒေကို မဲဆန္ဒရှင်များက ထောက်ခံမဲပေးအတည်ပြုခဲ့ကြသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဖြင့် သမ္မတအုပ်ချုပ်သည့် တစ်ပြည်ထောင်စနစ်ကို အခြေခံဥပဒေအရတည်ထောင်လိုက်ပြီး ပြည်ထဲရေးနှင့် နိုင်ငံရေးတွင် စစ်တပ်၏အခန်းကဏ္ဍကို ကန့်သတ်ခဲ့သည်။

မေ ၁၉၈၇။ အင်္ကျီမဟာမိတ်များ လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရသည်။ မားကိုဗ်၊အန်းရီးလ်၊ CPP တို့ကထောက်ခံသည့်ပါတီများ မဲရလဒ်ဆိုးရွားခဲ့သည်။ မသမာမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှုတို့ဆက်လက်ဖြစ်ပွားသော်လည်း အောက်ခြေအဆင့်တွင်သာဖြစ်သည်။

စက်တင်ဘာ ၁၉၉၁။ ဖိလစ်ပိုင်တွင် အမေရိကန်စစ်အခြေစိုက်စခန်းများထားရှိခြင်းကို ဖိလစ်ပိုင်အထက်လွှတ်တော်က ကန့်ကွက်မဲပေးခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာ ၁၉၉၁။ ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသစ်များကို လွှတ်တော်က ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။

မေ ၁၉၉၂။ ကိုရီအင်္ကျီနီက ဆက်ခံမည့်သူအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့် ဖီဒယ်လ် ရာမိုစ်သည် သမ္မတလောင်းခုနစ်ဦးရှိသည့်အနက် မဲအရေအတွက်စုစုပေါင်း၏ ၄၂ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရရှိကာ ပွတ်ကာသီကာဖြင့် အနိုင်ရသွား သည်။

စက်တင်ဘာ ၁၉၉၆။ MNLF နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်ကို ရာမိုစ်ချုပ်ဆိုသည်။ မိုရိုအစ္စလာမ် မစ် လွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦး (MILF) အပါအဝင် ခွဲထွက်လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ ဆက်လက်ပုန်ကန်ကြသည်။

စက်တင်ဘာ ၁၉၉၇။ လွှတ်တော်က လွှမ်းမိုးသည့် အစိုးရစနစ်ကျင့်သုံးရန် ရာမိုစ်က ပန်ကြားသည်။ လွှတ်တော်သက်တမ်းကန့်သတ်ချက်များဖျက်သိမ်းရန် အဆိုပြုချက်ကို ဆန့်ကျင်သူများက ကန့်ကွက်ကြသည်။ ထိုအဆိုပြုချက်များသည် အခြေခံဥပဒေနှင့် သွေဖည်နေသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ပြီးနောက် ရုပ်သိမ်းသွားခဲ့သည်။

မေ ၁၉၉၈။ ဒုတိယ သမ္မတနှင့် ရုပ်ရှင်မင်းသား ဂျိုးဆက် အက်စထရာဒါသည် ထောက်ခံမဲ အများစုရကာ သမ္မတအဖြစ်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည်။ အက်စထရာဒါသည် ဒုက္ခပေးမည့် လူထုကောင်းစားရေးဝါဒီဟု ရာမိုစ်နှင့် အခြားအထက်တန်းလွှာများကမြင်ကြပြီး ၎င်းကို ဆန့်ကျင်ကြသည်။

ဇန်နဝါရီ ၂၀၀၁။ အထက်လွှတ်တော်မှ အဂတိလိုက်စားမှုစစ်ဆေးခြင်းကို ဆိုင်းငံ့

လိုက်ပြီးနောက် အက်စထ ရာဒါကို ဆန့်ကျင်သည့်ဆန္ဒပြပွဲများစတင်သည်။ ကိုရိုအက္ခီနို၊ ဆင်း၊ ရာမိုစ်တို့က အက်စထရာဒါ နုတ်ထွက်ရန် တောင်းဆိုသည်။ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်အများအပြား ကလည်း ထိုတောင်းဆိုမှုတွင် ပါဝင်လာသည်။ ဒုတိယ သမ္မတ ဂလိုရီယာ မာကာပါဂယ် အာယိုယိုက သမ္မတဖြစ်လာသည်။ အက်စထရာဒါနုတ်ထွက်သွားပြီး သူ့ကိုတရားမဝင်ရာထူးမှ ဖယ်ရှားသည်ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။

မေ ၂၀၀၄။ သမ္မတသက်တမ်းပြည့်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် မကာပါဂယ် အာယိုယို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည်။ မဲဝယ်သည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်များထွက်ပေါ်လာသော် လည်း သူမ၏သမ္မတသက်တမ်းတစ်လျှောက် ကွန်ဂရက်တွင် စွဲချက်တင်ခြင်း(စွပ်စွဲပြစ်တင် ခြင်း)များမှာ မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။

အောက်တိုဘာ ၂၀၀၈။ တရားရုံးချုပ်က ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးသဘောတူညီချက်သည် အခြေခံဥပဒေကို အစိုးရက တရားမဝင်ပြင်ဆင်ရာကျသည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်သဖြင့် MILF နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲ ပျက်ပြားသွားသည်။

မေ ၂၀၁၀။ ဘင်နစ်နိုဂျူနီယာ နှင့် ကိုရိုအက္ခီနိုတို့၏ သား၊ ဘင်နစ်နို 'နွိုင်းနွိုင်း' အက္ခီနို -၃ သမ္မတအဖြစ် တင်မြှောက်ခံရသည်။ မကာပါဂယ် အာယိုယိုက နောင်တွင်အခြေခံဥပဒေနှင့်မ ညီဟုပယ်ချခံရမည့် တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီးများကို အရေးပေါ်ခန့်အပ်မှုပြုလုပ်သည်။

နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၁။ မကာပါဂယ် အာယိုယိုကို အကျင့်ပျက်ခြစားမှု၊ ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှု စွပ်စွဲချက်များဖြင့် ဖမ်းဆီးသည်။ သူမခန့်အပ်သည့် တရားသူကြီးချုပ်ကို စွပ်စွဲပြစ်တင်သည့် ကြားနာစစ်ဆေးမှုများစတင်ကာ နောက်ဆုံးထိုတရားသူကြီးချုပ် ရာထူးမှဖယ်ရှားခံရသည်။

အောက်တိုဘာ ၂၀၁၂။ MILF နှင့်နွိုင်းနွိုင်း အက္ခီနိုဦးဆောင်သည့် အစိုးရတို့ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် မူဘောင်စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။

ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန် စာအုပ်စာတမ်းများ

Abinales, Patricio N. and Amoroso, Donna J., 'The Withering of Philippine Democracy', [စာအုပ်တွင်ပါရှိသော ဖိလစ်ပိုင်ဒီမိုကရေစီ ကျဆုံးခန်း] *Current History* 105/692 (2006), pp. 290-295

Anderson, Benedict, 'Cacique Democracy and the Philippines: Origins and Dreams', [တွင်ပါရှိသည့် 'လူမျိုးစုခေါင်းဆောင် ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ-မူလအစနှင့် အိပ်မက်များ'] *New Left Review* 1/169 (1988), pp. 3-31

Bonner, Raymond, *Waltzing with a Dictator: The Marcoses and the Making of American Policy* [အာဏာရှင်နှင့်နှစ်ပါးသွားကခြင်း၊ မားကိုနှင့် အမေရိကန်၏မူဝါဒ ချမှတ်မှု] (New York: Vintage Books, 1988)

Clarke, Gerald, *The Politics of NGOs in South-East Asia: Participation and Protest in the Philippines* [အရှေ့တောင်အာရှရှိ အန်ဂျီအိုများ၏နိုင်ငံရေး- ဖိလစ်ပိုင်မှ ဆန္ဒပြပွဲများနှင့်ပူးပေါင်းပါဝင်မှု] (London: Routledge, 1998)

Franco, Jennifer C., *Elections and Democratization in the Philippines* [ဖိလစ်ပိုင်မှ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေး] (New York: Routledge, 2001)

Hedman, Eva-Lotta E, 'The Spectre of Populism in Philippine Politics and Society: Artist, Masa, Eruption!', [တွင်ပါရှိသည့် 'ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံရေးနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် လူထုကောင်းစားရေးဝါဒ၏ ခြောက်လှန့်မှု-အက်စထရပ်တစ်၏ ရွေးကောက်ပွဲကြေးကြော်သံ'], *South East Asia Research* 9/1 (2001), pp. 5-44

Hernandez, Carolina G. and Ubarra, Maria Cecilia T., *Restoring and Strengthening Civilian Control: Best Practices in Civil-Military Relationships in the Philippines* [အရပ်ဘက်ထိန်းချုပ်မှုကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ခိုင်မာအားကောင်းစေခြင်း- ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှစစ်ဘက်-အရပ်ဘက်ဆက်ဆံရေးအကောင်းဆုံးကျင့်စဉ်များ] (Quezon City, the Philippines: Institute for Strategic and Development Studies and National Democratic Institute, 1999)

Hutchcroft, Paul D., 'Reflections on a Reverse image: South Korea under Park Jung Hee and the Philippines under Ferdinand Marcos', in Byung-Kook Kim and Ezra F. Vogel (eds.), *The Park Chung Hee Era: The Transformation of South Korea* [ပတ်ချူဟီးခေတ်၊ တောင်ကိုရီးယား၏ အသွင်ကူးပြောင်းမှု-စာအုပ်ပါ 'ပြောင်းပြန်

ရုပ်ပုံကို သုံးသပ်ကြည့်ခြင်း- ပတ်ချုံ့ဟီးခေတ် တောင်ကိုရီးယားနှင့် ဖာဒီနန်မားကိုစ်ခေတ်
ဖိလစ်ပိုင်] (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2011)

Miranda, Felipe B., Rivera, Temario C., Ronas, Malaya C. and Holmes, Ronald D.,
Chasing The Wind: Assessing Philippine Democracy [လေကိုလိုက်ဖမ်းခြင်း-
ဖိလစ်ပိုင်ဒီမိုကရေစီကို အကဲဖြတ်ဆန်းစစ်ကြည့်ခြင်း] (Quezon City, the Philippines:
Philippine Commission on Human Rights and United Nations Development
Programme, 2011)

Paredes, Ruby R., *Philippine Colonial Democracy* [ကိုလိုနီခေတ် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၏
ဒီမိုကရေစီ] (New Haven: Yale University Southeast Asian Studies, 1989)

Putzel, James, 'Survival of an Imperfect Democracy in the Philippines', [စာအုပ်ပါ
'မရင့်ကျက်သည့် ဖိလစ်ပိုင်ဒီမိုကရေစီအသက်ဆက်ခြင်း'] *Democratization* 6/1
(1999), pp. 198–223

Quimpo, Nathan Gilbert, 'Oligarchic Patrimonialism, Bossism, Electoral Clientelism,
and Contested Democracy in the Philippines', [ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှ လူနည်းစုကြီးစိုးသည့်
အာဏာပိုင်ဝါဒဆန်သော အရိုက်အရာဆက်ခံမှုစနစ်၊ လူတစ်ဦးတည်းက နိုင်ငံရေးပါတီကို
ကြီးစိုးမှု၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် လက်သင့်ရာစားတော်ခေါ်ခြင်း၊ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်သော
ဒီမိုကရေစီ] *Comparative Politics* 37/2 (2005), pp. 229–50

Riedinger, Jeffrey M., *Agrarian Reform in the Philippines: Democratic Transitions
and Redistributive Reform* [ဖိလစ်ပိုင်တွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်
ပြောင်းလဲမှု-ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုနှင့် ရင်းမြစ်များခွဲဝေသုံးစွဲမှုဆိုင်ရာ ပြုပြင်
ပြောင်းလဲမှု] (Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1995)

Rufo, Aries C., *Altar of Secrets: Sex, Politics and Money in the Philippine Catholic
Church* [လျှို့ဝှက်ချက် များနှင့်အမှုဇော်ခံစင်မြင့်-ဖိလစ်ပိုင် ကက်သိုလစ်ကျောင်းတော်ရှိ
လိင်ကိစ္စနိုင်ငံရေးနှင့် အသံပြာ] (Manila, the Philippines: Journalism for Nation
Building Foundation, 2013)

Sheridan, Greg, "'Steady Eddie" Ramos: People Power Mark II', [စာအုပ်ကြီးသမား ရာမိုစ်-
ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှု အမှတ် ၂] in Greg Sheridan, *Tigers: Leaders of the New
Asia-Pacific* စာအုပ်ပါ (St. Leonard's, Australia: Allen & Unwin, 1997)

Staniland, Martin, 'The Philippines: The Fall of Ferdinand C. Marcos, 1985–1986' in Martin Staniland (ed.), *Falling Friends: The United States and Regime Change Abroad* [ကျဆုံးမိတ်ဆွေများ- အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ကမ္ဘာတလွှားရှိ အစိုးရ အပြောင်းအလဲ] (Boulder, Colo.: Westview, 1991)

Teehankee, Julio C., 'Electoral Politics in the Philippines', in Aurel Croissant, Gabriele Bruns and Merei John (eds.), *Electoral Politics in Southeast and East Asia* [အရှေ့တောင်အာရှနှင့်တောင်အာရှရှိ ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေးစာအုပ်ပါ 'ဖိလစ်ပိုင်၏ ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေး'] (Singapore: Friedrich Ebert Stiftung, 2002), pp. 149-202

Thompson, Mark R., *The Anti-Marcos Struggle: Personalistic Rule and Democratic Transition in the Philippines* [မားကိုစ်ဆန့်ကျင်ရေးတိုက်ပွဲ- ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရှေ့တန်းတင် အုပ်စိုးမှုနှင့် ဖိလစ်ပိုင်ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းမှု] (New Haven, Conn.: Yale University Press, 1995)

Thompson, W. Scott and Macaranas, Federico M., *Democracy and Discipline: Fidel V. Ramos and His Philippine Presidency* [ဒီမိုကရေစီနှင့် စည်းကမ်း- ဖီဒယ်လ်ရာမိုစ် နှင့် သူ၏ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတဘက်တမ်း] (Manila, the Philippines: University of Santo Tomas, 2007)

Youngblood, Robert L., *Marcos against the Church: Economic Development and Political Repression in the Philippines* [မားကိုစ်နှင့် ကျောင်းတော်- ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးဖိနှိပ်မှု] (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1990)